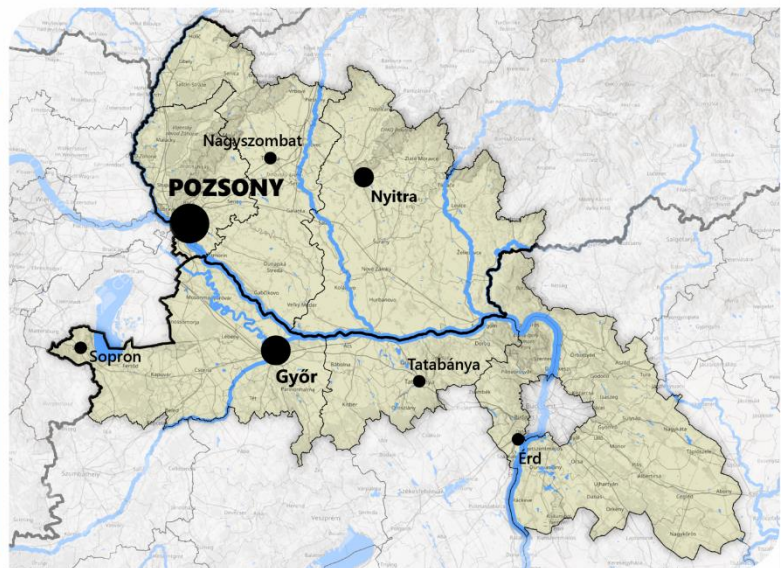

A dokumentum elkészültét a
Külgazdasági és Külügyminisztérium
támogatta.

**KÜLGAZDASÁGI ÉS
KÜLÜGYMINISZTERIUM**

A Rába-Duna-Vág ETT területi stratégiájának felülvizsgálata

Budapest, 2020

1 406 Budapest, Pf. 7.

www.cesci-net.eu

cesci@cesci-net.eu

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	3
1. A felülvizsgálat elvi háttere és tervezési környezete.....	10
1.1 Módszertani felvezetés.....	10
1.2 A tervezési terület térbehelyezése	11
1.3 Tervezési előzmények (az ETT hatályos stratégiája).....	14
1.4 Az ETT eddigi tevékenysége.....	16
2. Területi stratégia	19
2.1 A stratégiai célrendszer tematikus szűkítése	19
2.2 Javasolt beavatkozások.....	23
2.2.1 Ökoturisztikai desztináció fejlesztése	24
2.2.2 Társadalmi kapcsolatok erősítése	28
2.2.3 Környezeti adottságok hasznosítása.....	30
2.2.4 Intézményi keretfeltételek fejlesztése.....	32
3. Mellékletek.....	39
3.1 Tervezési keretek	39
3.1.1 Magyarországi tervdokumentumok.....	39
3.1.2 Szlovákiai tervdokumentumok.....	45
3.2 Helyzetértékelés.....	60
3.2.1 Turizmus	60
3.2.2 Társadalmi kapcsolatok.....	67
3.2.3 Környezeti adottságok	76
3.3 A Kisprojekt Alap által támogatott projektek a nyugati programterületen	86

Vezetői összefoglaló

Jelen dokumentum a Rába-Duna-Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás (RDV ETT) mint Megrendelő, másrésztől a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-Európai Segítő Szolgálata (CESCI) mint Vállalkozó között 2019. augusztus 15-én létrejött vállalkozói szerződésben foglalt feladatok alapján készült, melynek értelmében a CESCI elkészíti az ETT helyzetfeltárásának aktualizálását, továbbá felülvizsgálja a stratégiai célokat és a beavatkozásrendszerét.

A felülvizsgálat szükségessége

A felülvizsgálat szükségességét elsősorban **az együttműködés tagsági körének kibővülése** adta. Ugyan az ETT már rendelkezett saját stratégiával (A Rába-Duna-Vág EGTC integrált területfejlesztési stratégiája), azonban a tagság 2015 és 2019 között megduplázódott; a szlovákiai Nagyszombatmegyéhez, illetve a magyarországi Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyéhez Szlovákiából Pozsony és Nyitra megye, Magyarországról pedig Pest megye csatlakozott. Ennek következtében a korábbi 10617 km²-nyi terület 25407 km²-re bővül ki, míg a lakosság száma 1 321 953 főről 3 916 718 főre növekedett. A megnövekedett területű és népességű RDV ETT-nek természetesen is újra kellett gondolnia fejlesztési tevékenységét. Olyan tervanyag vált szükségessé, amely figyelembe veszi a kibővült tagság minden egyes megyéjének igényeit, és amely olyan célokat és együttműködési területeket jelöl meg, amelyek az egész, immár hatmegyés térség egésze számára relevánsak, és a térség egészének kohézióját képesek szolgálni.

Szintén a felülvizsgálat szükségességét adja **az előző terv készítése óta eltelt idő**. Az RDV ETT eredeti helyzetfeltáró tanulmánya és integrált területfejlesztési stratégiájának kidolgozása 2012-ben kezdődött meg, és 2013 májusában zárult. Az időközben eltelt több mint hat évben számos, a tervezést alapjaiban befolyásoló tényező változott, történés zajlott le. Ezek közé tartozik, hogy míg 2012-2013 fordulóján a 2014-2020 közötti szlovák-magyar, illetve európai uniós tervezési keretekkel kellett számolni, időközben megindult a fejlesztéspolitikák módosulása, az érintett programok, stratégiák újratervezése. Tekintetbe kell venni az aktuális területi és ágazati fejlesztési terveket (lásd: Tervezési keretek), valamint a 2021-től kezdődő, de már előkészítés alatt álló új uniós tervezési ciklus kohéziós politikáját, Európai Területi Együttműködési programjait.

Az RDV ETT és a jelen tervezés számára kiemelten fontos a határon átnyúló együttműködés. E kapcsán alá kell húzni, hogy az új Kohéziós Politikai Csomagot ugyan még nem fogadták el, ám a következő EU-s költségvetési időszakhoz kapcsolódó határon átnyúló együttműködési programok tematikus előkészítése már megkezdődött a szlovák-magyar határtérségben is. A következő, 2021-2027-es időszak kohéziós politikájának kereteit, így a határon átnyúló együttműködési programokat is egy 2018 májusában publikált uniós rendelettervezet-csomag¹

¹ https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_en

határozza meg. A következő, 2021-2027-es időszakra szóló Szlovákia-Magyarország INTERREG Határon Átnyúló Együttműködési Program előkészítésével a Külgazdasági és Külügyminisztérium, mint Irányító Hatóság, a CESCI-t bízta meg 2019 nyarán.

A tematikus előkészítés keretében online kérdőív került kiküldésre a területi szereplők számára, melyben egyrészt a határon átnyúló relevanciával bíró tématerületek fontossági megítélése került felmérésre, másrészt lehetőség volt a már formálódó projektötletek ismertetésére is. A magyar-szlovák határtérségből közel háromszázan töltötték ki a kérdőívet. A kérdőívezés után, szeptember elején területi workshopok kerültek megrendezésre a határtérségekben, ahol interaktív eszközöket alkalmazva rangsorolhatták az érintett területi szereplők a számukra legrelevánsabb tématerületeket. A terepi munkával párhuzamosan áttekintő területi analízis készült a határtérségre vonatkozóan. Az egymást kiegészítő előkészítő tevékenységek eredményeként kerültek kiválasztásra a következő együttműködési program potenciális prioritási területei. A programozási bizottság (Programming Committee) a 2019. november 6-ai ülésén elfogadta a javasolt prioritási területeket, és azt ágazati szintű továbbdolgozásra javasolta. Ennek megfelelően a következő program tematikus előkészítése 2020-ban az alábbi területeken fog folytatódni:

- örökségmenedzsment (turizmussal és P2P együttműködésekkel együtt);
- szociális kihívások;
- gazdaságfejlesztés;
- környezeti fenntarthatóság (horizontális intézkedés);
- intézményi együttműködés (horizontális intézkedés).

A tématerületeken kívül azonban az is körvonalazódni látszik, hogy a következő program időszakában jóval kisebb forrás fog a határtérség fejlesztésére rendelkezésre állni. Mindezekből az is következik, hogy nem csak egy területi lefedettségében két és félszeresére, érintett népességében pedig háromszorosára nőtt együttműködési terület számára kell közös fejlesztési célokat megfogalmazni, hanem ezzel párhuzamosan a források várható szűkülését is kiemelten kell kezelni. **Ez a várható forráscsökkenés, valamint a tagság heterogenitásának növekedése együttesen arra készítette a tervezőket, hogy fókuszálják, és tematikailag is szűkítsék az alapításkor, illetve az előző stratégiában megfogalmazott együttműködési területeket.**

Továbbá meg kell említeni azokat a tényezőket és folyamatokat, amelyek felerősödtek az elmúlt időszakban, vagy újonnan jelentkeznek, és teremtik meg a stratégiai válaszok szükségességét, illetve nyújtanak kiaknázható fejlesztési potenciálokat. A **tervezést befolyásoló, kohéziót erősítő-gyengítő tényezők** közé tartoznak a térségben, elsősorban:

- Fokozódó éghajlat-változási hatások: az éghajlatváltozás látható jeleinek erősödésével egyre több szereplő ismeri fel a térségben a fenntarthatósági szempontok érvényesítésének fontosságát, a környezetbarát megoldások és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás jelentőségét.
- Egyre inkább határon átnyúlóvá váló településhálózati kapcsolatok: a térségben egyre erősebbek a hagyományos testvértelepülési kapcsolatokon túl azok a folyamatok, melyek mindinkább határon átnyúló várostérségeket és funkcionális kapcsolatokat eredményeznek. Számolni kell a pozsonyi és budapesti szuburbanizációval, a nagy- és középvárosok határon is átnyúlóvá váló vonzáskörzeteivel és agglomerációival, az ikervárosi együttműködések elmélyülésével.
- Növekvő határon átnyúló forgalom: a határtérségben az országhatár és a Duna, illetve az Ipoly elválasztó szerepének gyengülése következett be. Mindkét ország immár integráns része a Schengeni övezetnek, és új határátkelők épültek-épülnek kompok és hidak formájában (pl. komáromi híd). Mindez a kereskedelmi és teherforgalom bővülése mellett a turisztikai vendégforgalom, a szabadidős célú utazások dinamikus növekedésével is jártak. A térségben élők térhasználati szokásai is megváltoznak csakúgy, mint a korábban mereven országhatárhoz kötött mentális határok; így egyre inkább egy határon átnyúló, közös térségben gondolkodnak.
- Helyi agrártermékek iránti kereslet növekedése: különösen a városi lakosságban, de a jövedelmek növekedésével az egész térségen nőtt a helyben előállított, minőségi élelmiszerek iránti kereslet, és sorra alakultak különböző kezdeményezések. Az egészségtudatos, ökológiai szemlélet és egyúttal a fizetőképes kereslet erősödésével kell számolni a térség lakosságának körében.
- Az innováció-vezérelt megoldások jelentőségének növekedése: az erősödő munkaerőhiányból is adódóan megnövekedett a technológia-intenzív megoldások iránti szükséglet. Továbbá a térség életminősége és versenyképessége mind nagyobb mértékben függ attól, hogy horizontális elvként mennyire sikerül alkalmazni a digitalizációval járó igényeket. A térség kohéziója attól is függ, mennyire sikerül rákapcsolódnia a szomszédos tudásrégiókhöz, és vezető szerepet játszani az innovatív megoldások meghonosításában, többek között olyan új megoldások kezdeményezésével, mint amilyen a körforgásos gazdaság vagy az elektronikus adatbázisok és applikációk területe.

Javaslatok összegzése

A fent említett tagsági, időbeli és szerződésbeli feltételeknek eleget téve egy komplett, új tervezési folyamat zajlott le. Kiindulási alapként összegeztük az előző, eredeti stratégia célrendszerét (és a megújított stratégiában is hivatkozunk rá), valamint az ETT eddigi tevékenységét, hogy látszódjon, az ETT milyen jellegű fejlesztéseket és konkrét projekteket tervezett megvalósítani, milyen tapasztalatokkal rendelkezik. A tervezési folyamat módszertana kapcsán az eredeti stratégiával összhangban szintén a szlovák-magyar határtérség összetartó erejének erősítése áll a középpontban, azonban a fentebb említett tényezőkből (tagság kibővülése, időbeli változások, források csökkenése és a kohéziós politika változása, új-felerősödő folyamatok) eredően megújított, illetve koncentrált formában. Annak érdekében, hogy meghatározható legyen a célrendszer a külső körülmények változásán túl a belső igényekre tekintettel egyaránt, a tervezési folyamat során begyűjtésre kerültek a tagsági igények és preferenciák is (bővebben lásd a Stratégiai célrendszer tematikus szűkítése fejezetben). A tagoktól a vonatkozó információk egy 2019. november 7-én Komárnoban az ETT-s Szakmai Bizottság részvételével megtartott workshop, valamint személyes interjúk segítségével, illetve e-mail-es kapcsolattartás révén kerültek becsatornázásra. Ezen írott és szóbeli információk alapján kikristályosodott, mely eredetileg meghatározott területeket tartják leginkább fontosnak a további együttműködés szempontjából, és milyen tartalommal töltenék meg az adott tématerületeket - új tématerület bevonását senki sem tartotta indokoltnak. Emellett egy benchmark is készült (bővebben lásd: A stratégiai célrendszer tematikus szűkítése), mely a tagsági preferencián túl értékelte az ETT kompetencia, a kohéziós relevancia, valamint a finanszírozási determináció szempontjai alapján is az egyes tématerületeket, és felállított egy összetett rangsort ezen tényezők együttes figyelembevételével.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése	Megvalósítási kockázatok	Társadalmi kapcsolatok erősítése	Megvalósítási kockázatok	Környezeti adottságok hasznosítása	Megvalósítási kockázatok
<p>Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása</p>	<p>Az EuroVelo hálózat fejlesztése nemzeti, illetve nemzetközi hatáskörbe kerül. Nem sikerül összehangolni a különböző szereplők eltérő fejlesztési igényeit, különösen a privát szolgáltatásokkal való integráció marad el. Az RDV ETT-vel szemben megerősödnek más, eltérő szempontrendszerrel rendelkező kezdeményezések, ETT-k a kerékpáros közlekedés szervezésében. Egységes hálózat helyett fennmarad a nagyfokú elaprózottság, beleértve a tájékoztatási rendszereket is.</p>	<p>Közös kulturális örökség társadalmosítása</p>	<p>Nem sikerül hatékony és minden jelentős potenciális kedvezményezett megelégedését kiváltó Kisprojekt Alapot működtetni, többek között a programszintű, külső adminisztrációs elvárások miatt. A kulturális örökség menedzsmentjét nem vállalja fel egy szereplő sem. Csak a gasztronómia kerül előtérbe, míg a többi örökségelem háttérbe szorul. Nem sikerül a közös örökség tartalmáról egyezésre jutni. Az örökségleltárok mellett elmarad az egymás megismerése, a mentális határok meghaladására építő szemléletformálás, a lakosság aktív bevonása, a társadalmi kohézió erősítését szolgáló tevékenység.</p>	<p>Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése</p>	<p>A témakör erős szabályozottsága következtében csak "soft" tevékenységek tudnak megvalósulni. A környezetvédelmi és vízügyi hatóságok kompetenciáit az ETT nem tudja összefésülni. Nem sikerül ráirányítani a figyelmet a Duna és mellékfolyóinak kultúrában és közösségteremtésben játszott szerepére. A szlovák-magyar érintkezés szinterei az épített környezet, az iskolák, a sportszarnokok, a köztér maradtak, és nem sikerül bekapcsolni a vízközeli, vízparti tájakat a kétoldalú kapcsolattartásba.</p>
<p>A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása</p>	<p>Nem sikerül megtalálni azokat a közös pontokat, amelyekre közös fejlesztések építhetők, így elmarad az örökség valorizációja, tényleges turisztikai hasznosítása. Nem sikerül az örökség turisztikai menedzsmentjét, fenntartását hosszú távon biztosítani.</p>	<p>Kétnyelvűség erősítése</p>	<p>A kétnyelvűség erősítése, bevezetése megbukik, mivel vagy magánszolgáltatókat érint, vagy mivel bürokratikus és jogi akadályok merülnek fel a közszférát érintő ügyekben (pl. iskolahálózat, hatósági ügyek). Nem sikerül érdekeltté tenni a szereplőket, miközben felerősödhetnek a nagypolitikában a nacionalista felhangok, melyek negatívan érinthetik az egyébként békés kétoldalú együttműködéseket a térségben is. Nem sikerül túllépni a projektalapúságon, azaz nem válik gyakorlattá a kétnyelvű tájékoztatás, a kétnyelvűség megmarad a döntően turisztikai területen, és a kötelező törvényi és uniós szabályozási elvárások szintjén. Nem sikerül létrehozni egy alapot a kétnyelvűség támogatására.</p>	<p>Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása</p>	<p>Nem sikerül folytatni a "Circle of Economy" projektet, a térségi szereplők nem ismerik fel a benne rejlő lehetőségeket, az érzékenyítés és tudatosítás nem lesz sikeres. Nem sikerül a fenntarthatóság, az aktív zöldfelületek megőrzését célzó összehangolás megteremtése, megmarad a területrendezés az országos, illetve megyei keretek között. Nem születik közös akcióterv a be nem épített területek védelme érdekében, az eltérő érdekek miatt. Nem sikerül a globális problémaként jelentkező éghajlatváltozásra RDV-szintű, közös cselekvést előmozdító, önálló projekteket generálni. A rendezvények és képzések megmaradnak egyszerűnek, nem garantált azok fennmaradása. A disszeminációs tevékenységek infrastrukturális lábát nem sikerül megteremtteni, nem jönnek létre környezetvédelmi oktatási központok.</p>

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése	Megvalósítási kockázatok	Társadalmi kapcsolatok erősítése	Megvalósítási kockázatok	Környezeti adottságok hasznosítása	Megvalósítási kockázatok
Határon átnyúló víturisztikai hálózat kialakítása	A vízügyi hatóságok és a környezetvédelmi előírások megnehezítik az együttműködési szándékok projektekre váltását, az infrastrukturális beruházásokat. Elmarad a vízturisztikai szolgáltatók integrációja, csak az infrastruktúra kerül fejlesztésre. Előtérbe kerül egy-egy belföldi szakasz fejlesztése a határon átnyúló együttműködéssel szemben. Az ETT nem tudja átfogni a komplett térség vízturisztikájának fejlesztését, az elképzelések koordinációját.	Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása	Nem sikerül a téma iránt felkelteni az érdeklődést az ETT szintjén. Az idős és idősödő lakossággal szemben előtérbe kerül a fiatalokra vagy más, akár ETT-n kívüli (demográfiai) célcsoportokra való építés. A silver economy egy elvont fogalom marad, nem sikerül az érzékenyítés és az idősödés szempontjainak szakpolitikai adaptációja az élet különböző területein. A potenciális partnerek nem tudják megtölteni valódi határon átnyúló tartalommal a témakört. Magánszolgáltatók uralják az idősgazdaság piacát, akik nem kívánnak határon átnyúló módon együttműködni.	Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése	Érdeklentétek merülnek fel egy RDV- szintű térségi brand megteremtése kapcsán, felerősödnek a kisebb, már létező, belföldi fókuszú együttműködések. Különösen magának az értékesítési hálózatnak a kialakítása és majdani működtetése, menedzsmenete ütközhet akadályokba. Nem sikerül összekapcsolni a helyi termék hálózatokat a turisztikai projektekkel és kezdeményezésekkel.
A rekreációs alapú, régió belüli turizmus katalizálása	A magánbefektetők koordinálatlan fejlesztései és a települési város-vidék érdeklentétek, helyi preferenciák felülírják az RDV-szintű beavatkozásokat. A természet- és környezetvédelmi szabályozás megnehezíti a természet-közelű területek rekreációs hasznosítását. A tudás- és tapasztalatszegény és a közösségi szempontok helyett a profitérdekek kerülnek előtérbe a térségben, így a környezeti fenntarthatóság és a társadalmi kohézió is sérül.	Sport és diákcsera kapcsolatok élénkítése	Nem sikerül bevonni a különböző tulajdonjogi háttérrel, fenntartással és kapacitással rendelkező sport és oktatási infrastruktúrákat. Nem sikerül elmozdulni a hagyományos testvértelepülési együttműködések irányából az ETT egészét bevonó, a szlovák-magyar közeledést szolgáló, komplexebb és hosszabb távú együttműködések irányába. Az egyes rendezvények fenntarthatósága veszélybe kerül, az események pontszerűek maradnak, elhalnak. Egyoldalú, pár intézményre, helyszínrre korlátozó kapcsolatok alakulnak ki.	-	
Regionális szintű desztinációmenedzsment megteremtése	Érdeklentétekből és bizalmi problémákból adódóan nem sikerül az ETT-nek koordinációs, ernyő szerepet játszani a térségben. Nem sikerül közelebb hozni az egész ETT fő TDM szervezeteit, és megalapozni, hogy hosszú távon az ETT töltse be a regionális szintű TDM iroda szerepét. Az egyes kisebb desztinációk egymással is versengő, egymás hatását gyengítő, párhuzamos fejlesztésekbe kezdenek az RDV szintjén összehangolt tevékenységekkel szemben.				

A fentiek összegzésével és kiértékelésével született meg az RDV ETT felülvizsgált stratégiája, mely összesen három beavatkozást jelöl ki, és azokhoz kapcsolódó mintegy 12, egyenként 3-5 javaslatot, intézkedést határoz meg. A kapcsolódó táblázat foglalja össze a célrendszer elemeit, illetve rendel minden javaslathoz megvalósítást befolyásoló kockázatot. Elmondható, hogy a várható hatások és a kockázatok összevetése alapján a leginkább megvalósításra ajánlott, prioritásnak tekinthető javaslatok közé tartoznak:

- a határon átnyúló kerékpáros és vízitursztikai hálózati fejlesztéseken belül a közös útvonalhálózat és vonatkozó infrastruktúra kialakítása;
- a turisztikai szereplők közötti koordináció és együttműködés erősítése;
- a kulturális örökség értékleltárának megteremtése, turisztikai valorizációja;
- diákokat célzó, társadalmi kohéziót erősítő cserekapcsolatok kezdeményezése;
- a Dunára és vízrendszerére fókuszáló környezeti nevelési, érzékenyítési tevékenységek, rendezvények szervezése;
- a helyi termékek feldolgozásának és turisztikai bemutatásának támogatása, a jó gyakorlatok terjesztése;
- az ETT intézményi kapacitásainak bővítése, különösen a belső kommunikáció és a tagi szintű koordináció terén, már rövid távon is.

Azon beavatkozások megvalósíthatósága azonban csekélyebb rövidtávú eredménnyel kecsegtet, amelyek más szervezetek kompetenciaterületeit sértik, ahol sok a jogi, adminisztratív akadály, ahol új intézmény megalapításáról kell gondoskodni, ahol még nem biztosított a fenntartás és hosszú távú menedzsment, illetve ahol más együttműködésekkel vagy éppen a magánvállalkozásokkal és a közsférával átfedő feladatkörök adódnak, továbbá ahol még nincsenek konkrét projektelképzések. Ide tartoznak a desztinációmenedzsment irodák, a környezeti oktatási központok, a helyi termék értékesítési hálózat, a kétnyelvűséggel kapcsolatos és minden más képzési elképzelések, az idősgazdaságot (silver economy) és a körforgásos gazdaságot (circular economy) érintő javaslatok.

Ugyan a megbízásban megfogalmazott feladatok nem terjedtek ki az intézményi és működési kérdésekre, bekerült egy önálló, átfogó beavatkozás is a célrendszer egészének támogatása érdekében: az intézményi keretfeltételek fejlesztése. A stratégia felülvizsgálatának egyik hozadéka lett, hogy mind a kommunikációra mind a koordinációra vonatkozóan megfogalmazásra kerültek ajánlások, reagálva a térségi igényekre. Ezen intézményi működéssel és kapacitásokkal kapcsolatos stratégiai elemek a tematikus-ágazati célokat, a hatékonyabb stratégia-megvalósítást kívánják támogatni, működést segítő javaslatok formájában.

1. A felülvizsgálat elvi háttere és tervezési környezete

1.1 Módszertani felvezetés

A Rába-Duna-Vág ETT stratégiája felülvizsgálatának módszertanát egy hármass elvi szempontrendszer figyelembevételével mellett dolgoztuk ki: Először, meg kívántuk őrizni az eredeti (még szűkebb tagság számára íródott) stratégia valóban határon átnyúló, kohéziós fókuszú térszemléletét, kiterjesztve azt a kibővült tagsági területre. Mindennek következtében a jelen stratégia is arra az alapvető kérdésre keresi a választ, hogy miként válhat ez a nyugati, szlovák-magyar határtérség egy a jelenleginél jóval dinamikusabban érvényesülő összetartó erővel rendelkező, funkcionális régióvá. A teljesebb kohézió útjában álló, azonosított kihívásokat próbál olyan stratégiai válaszokkal kezelni, melyek kompetencia és ráhatás szempontjából is relevánsak, elérhető eredményességgel kecsegtetnek. Másodszor, az ETT számára készülő stratégiát igyekeztünk közelebb vinni magához az ETT-hez. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az anyagnak egyrészt felhasználóbarát, átlátható szerkezetet kívántunk adni, másrészt pedig a stratégiai célok megújításakor a jelenlegi tagság aktuális igényei és céljai felől közelítettünk, értékelve az ETT eddigi tevékenységét is, így kijelölve a valóban szükséges és közösen sikeresen befolyásolható prioritásterületeket. Harmadszor, figyelembe vettük és hangsúlyosan kezeltük mindazokat a területi és programozási-környezetbeli változásokat, melyek az elmúlt időszakban bekövetkeztek, melyek meg fogják határozni jelen stratégia megvalósításának középtávú időszakát. Ennek keretében, a tervezési előzmények, illetve párhuzamosságok mellett megvizsgáltuk a várható kihatásokat is.

E logika eredményeként, munkánk kiindulási alapját a korábban már (2012) széleskörű elemzéssel megalapozott helyzetfeltárás (mely az akkor még szűkebb tagsági terület ellenére is kellően előrelátó térbeli kitekintés szellemében íródott), illetve az erre alapozott (2013) integrált területi beavatkozás jelentette, a tagság jelenlegi (ETT-vel kapcsolatos) céljait is az alapításkori célokkal vetettük össze. A validálás érdekében egy stratégiaalkotó műhely megrendezésére került sor, az ETT munkaszervezetének, illetve a tag megyék/kerületek szakbizottságának részvételével, melyet a szükséges pontokon még további interjúkkal, illetve írásbeli adatbekérésekkel egészítettünk ki. E tevékenység eredményeként alakult ki az a konszenzusosnak tekinthető célrendszer, mely az eredeti, alapításkori célokat jelentősen fókuszálja, összhangban a térségi- és programozási környezet változásaival, a megyék/kerületek aktuális, közös céljaival, az ETT, mint eszköz kompetenciaterületeivel, az ETT, mint intézmény működésének eddigi tapasztalataival, és nem utolsósorban a nagyobb térségi kohézióra törekvés átfogó logikájával.

Fentiek figyelembevételével dolgoztuk ki a megújuló célrendszert szolgáló beavatkozási struktúrát, mely egyes elemeinek helyes meghatározása és alátámasztása érdekében minden esetben elvégeztük a releváns helyzetértékelési háttéranalíziseket is. E feltáró munka eszköztárában a kapcsolódó dokumentumanalízis mellett meghatározó szerepet kapott a

korszerű GIS-értékelési módszerekkel is megtámogatott területi statisztikai elemzés. Ennek megfelelően kiemelt hangsúllyal került vizsgálati fókuszba a turizmus fejlesztésének, a társadalmi kapcsolatok erősítésének, a környezeti adottságok jobb és fenntarthatóbb hasznosításának, továbbá az intézményi keretfeltételek javításának kérdésköre. Az anyag „felhasználói élményének” növelése érdekében a részletes háttérelmzések a dokumentum mellékletében kaptak helyet.

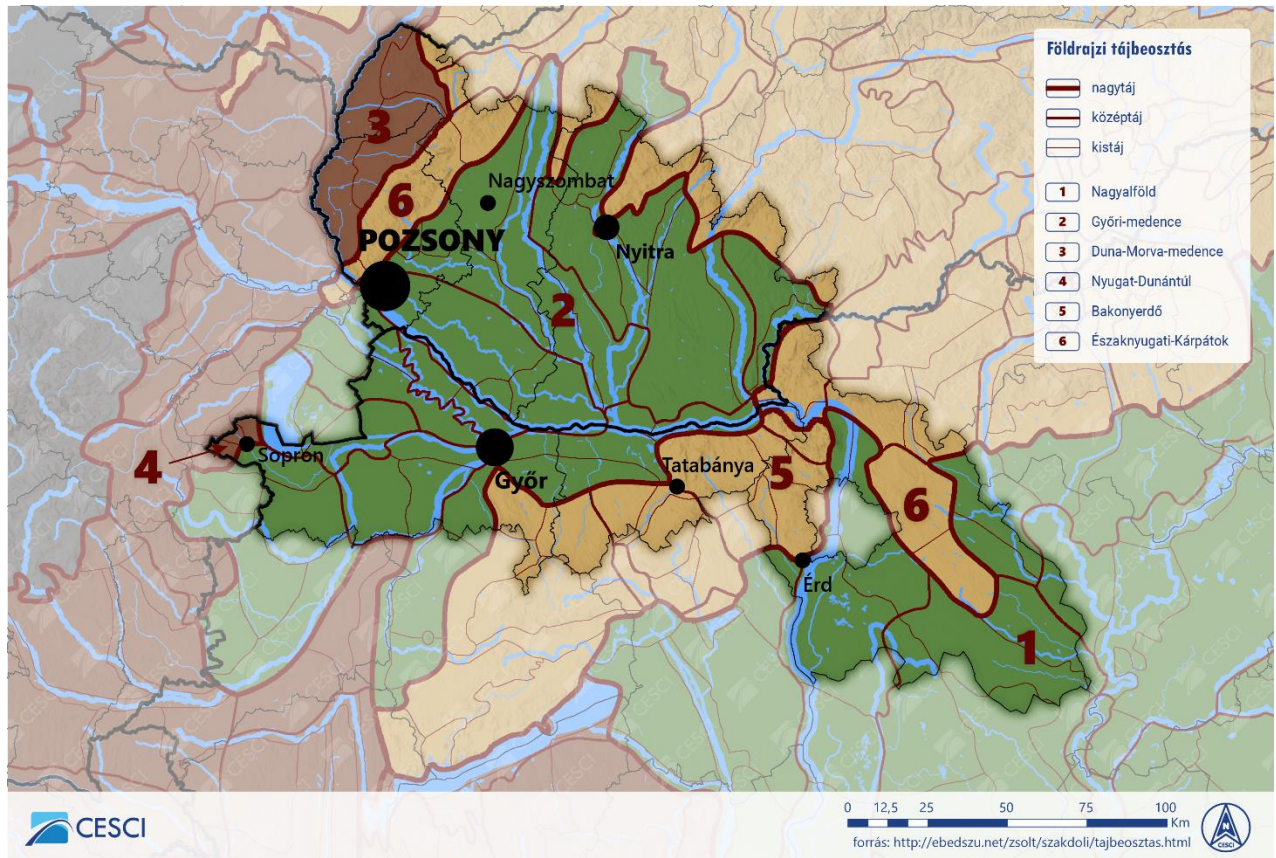
Végül a megújuló stratégiában kijelölésre került beavatkozások benchmark-elemzését is elvégeztük, kockázatértékelési és megvalósítási-priorizálási szempontok alapján.

1.2 A tervezési terület térbehelyezése

A Rába-Duna-Vág ETT tagterülete (szlovák oldalról a Pozsonyi, Nagyszombati és Nyitrai kerületek, magyar oldalról Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyék) egy természet- és társadalomföldrajzi értelemben is összefüggő térséget ölel fel. A mindösszesen 25 405 km²-es terület, mintegy 1 899 000 szlovák és 2 069 000 magyar állampolgár otthonául szolgál.

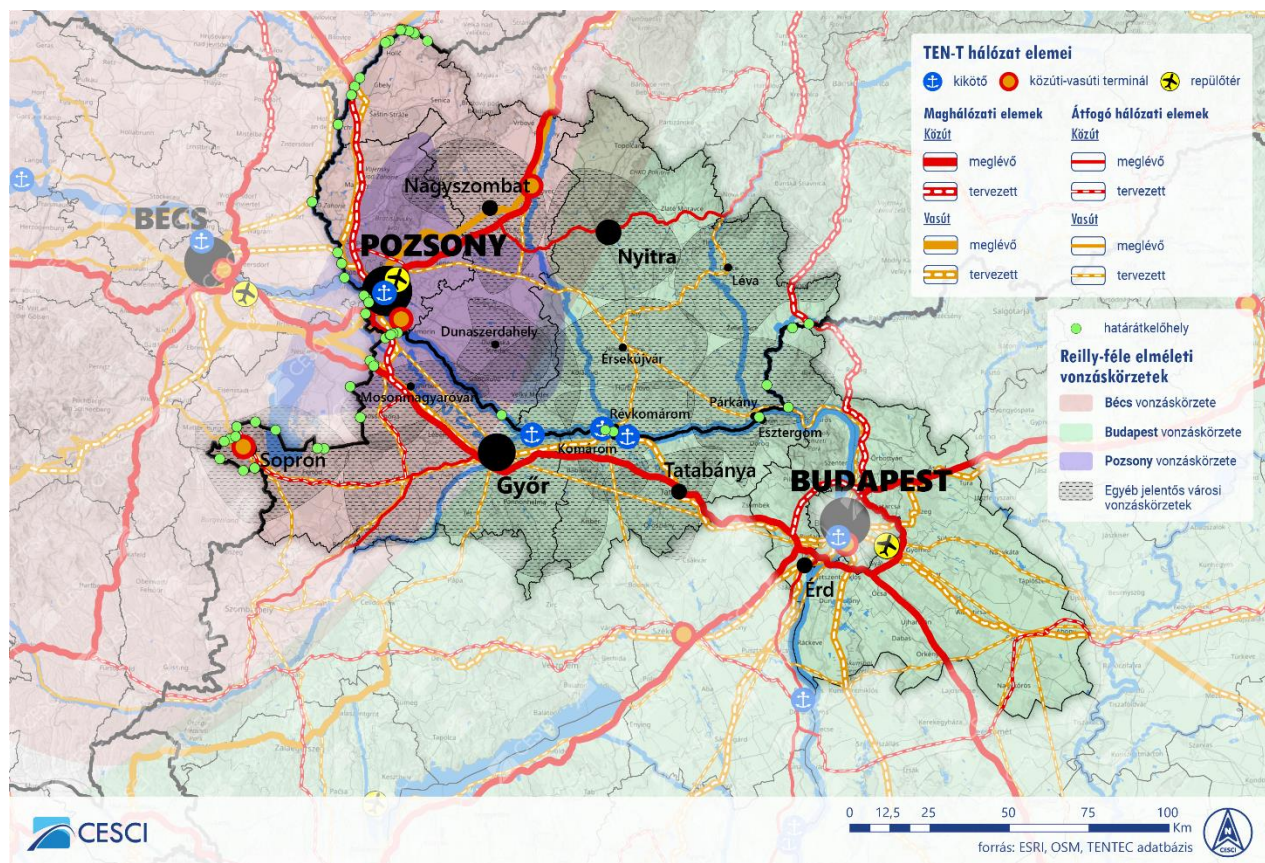
A térséget legnagyobb részben a Győri-medence tájegysége tölti ki, mely lényegében a Duna és mellékfolyóinak „szárazföldi deltavidéke”, termékeny, természetes vizekkel sűrűn átszótt síkság, északnyugatról a Kis-Kárpátok, illetve a Keleti-Alpok, délkeletről pedig a Dunazug-hegyvidék, a Börzsöny, illetve a Bakonyerdő tájegysége határolják. A Duna meghatározó mellékfolyói (pl. Rába, Vág, Nyitra, Garam, Ipoly) további kistájakra (pl. Szigetköz, Csallóköz, Mátyusföld, Sokoróalja, Garam mente, Hanság) tagolják a régiót.

A természetföldrajzi értelemben összefüggő régió történeti kitekintésben is alapvetően funkcionálisan összetartozó, egymással aktívan kommunikáló, egymással szoros kölcsönhatásban lévő mikrotérségek szövete volt. Az utóbbi bő egy évezred során, elválasztó jellegű politikai határok csupán a Török Hódoltság illetve később (rövidebb ideig, de jóval markánsabban) a 20. század időszakában jellemezték. A Duna (és kapcsolódó vízrendszere) sokkal inkább szolgált összekötő tengelyként, mintsem elválasztó térelemként. Ennek következtében a kulturális örökség, a kulturális fejlődés alapvető hasonlóságokkal és összefüggésekkel rendelkezik a mai határ mindkét oldalán, a társadalmi berendezkedés nagyon hasonló, egymás problémái, lehetőségei és törekvései jól megérthetőek. Mindezek a természetes, a Duna mindkét partján kölcsönös előnyökkel kecsegtető adottságok a határrezsim és a két ország szövetségi viszonyának jelenlegi állapotában ismét közel teljes értékkel kiaknázhatóak.

1. ábra: Az RDV ETT térségének táji és vízrajzi környezete

Mindezt a térség külső kapcsolatrendszere is erősíti, hiszen egy olyan páneurópai folyosó mentén fekszik, amely közvetlenül szomszédos fővárosok (Bécs-Pozsony-Budapest) tengelyét köti össze a távolabbi európai térség dinamikus központjaival. Nem véletlen, hogy a transzeurópai fő tengelyek közül kettő is itt halad át (IV. illetve VII.), közúti, vasúti és vízi közlekedés szempontjából egyaránt kiemelve a térséget. A vízi közlekedés fő csomópontjait tekintve, gazdasági szempontból a legfontosabb kikötők Vámoszabadin, Győr-Gönyűn, Komáromban és Révkomáromban, Szőnyön, Neszmélyen, Párkányban, Nagymaroson, Vácon, Szödligeten, Horányban, Budapesten és Pozsonyban találhatóak.

2. ábra: Az RDV ETT belső és külső térszerkezeti viszonyrendszere

Ennek következtében a kelet-nyugati irányú kapcsolattartás infrastruktúrája kiemelkedően fejlett, ugyanakkor az észak-déli harántkapcsolatok kiépítettsége, ráhordó képessége még mindig elmarad a kívánatos szinttől, ami a határon átnyúló tervezési térség belső kapcsolattartási lehetőségeit is korlátozóan érinti.

A tervezési terület belső térszerveződését alapvetően határozza meg a 202 km hosszú államhatár, mely a tag megyéket elválasztja/összeköti. Ez az államhatár jogi, adminisztratív értelemben, az együttműködés szempontjából szerencsés helyzetűnek tekinthető, hiszen belső Schengeni határrezsim jellemzi. A fizikai átjárhatóság szempontjából – habár a helyzet az utóbbi évtized során sokat javult és az épülő hidaknak (Dunakiliti-Doborgaz, Komárom-Komárno, Ipolydamásd-Helemba) köszönhetően javul tovább a közeljövőben –, kevésbé tekinthető kedvező helyzetűnek az államhatár, hiszen az gyakorlatilag teljes szakaszán természetes folyami akadály mentén húzódik, melynek áthidalása költséges, közös infrastruktúra-fejlesztéseken keresztül képzelhető csak el. Ennek megfelelően a térségben kiépült határmetsző infrastruktúra a társadalmi és gazdasági kapcsolattartási, forgalmi igényekhez mérten igen korlátozott léptékű, a határszakasz átlagos átkelő-sűrűsége csupán 36,6 km/átkelő, ami belső Schengeni határszakaszokhoz mérten igen alacsony mutatónak számít európai összehasonlításban.

A régió településhálózati szempontból legerősebb meghatározottságát a közvetlenül szomszédos (sőt, részben területén lévő) hármas fővárosi szomszédosság adja. Ez a tény egyszerre kölcsönöz társadalmi-gazdasági dinamikát, és fejt ki bizonyos értelemben elszívó hatást a

tervezési területre. A településhierarchia második szintjén azok a jelentős középvárosok találhatóak, melyek egyúttal megyeszékhelyként is funkcionálnak (Nagyszombat, Nyitra, Győr, Tatabánya, Érd). Egyre teljesebb értékű funkcionális összefonódásuknak köszönhetően, ma már ide sorolható az a két, határ menti ikerváros is, melyek a teljes térség összetartozása szempontjából is kiemelkedő szerepet töltenek be, határon átnyúló közös vonzáskörzetüknek köszönhetően (Komárno-Komárom és Esztergom-Párkány). A településhierarchia következő szintjén is jelentős térszervezési potenciállal bíró középvárosok szerepelnek (pl. Mosonmagyaróvár, Tata, Léva, Érsekújvár, Dunaszerdahely stb.), melyeknek egyenletes térbeli eloszlása településhálózati értelemben is versenyképessé teszi a régiót.

A tervezési terület belső összetartó erejének, területi, gazdasági és társadalmi kohéziójának fokozása tehát minden szükséges természetföldrajzi, történeti, politikai, társadalmi előfeltétellel alátámasztható, e potenciálok kiaknázása kölcsönösen előnyös fejlődési pályát kínál a térség minden lakója számára.

1.3 Tervezési előzmények (az ETT hatályos stratégiája)

Az RDV ETT 2011-es bejegyzése után 2012-ben, az első közgyűlésén döntött fejlesztési stratégiájának elkészítéséről. Az akkor még csak három tagból álló társulás a Déli Régió Regionális Fejlesztési Ügynökséget és a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálatát (CESCI) bízta meg az ETT fejlesztési dokumentumának elkészítésével. A dokumentum helyzetfeltáró részének a célja a megalakult ETT belső viszonyrendszerének feltárása, valamint a közös fejlesztések területi-gazdasági-társadalmi feltételeinek vizsgálata volt.

A stratégiát megalapozó átfogó jellegű, részletes, négy megye (RDV ETT alapító tagjai, illetve Nyitra kerület) területére kiterjedő helyzetfeltárásnak a fókuszában, a 2014-2020 közötti területfejlesztési szemléletnek megfelelően, a kohézió állt. Integrált módon, a területi, a gazdasági és a társadalmi kohézió oldaláról közelítette meg az elemzés az ETT térségének állapotfelmérését.

A 2012-ben elvégzett helyzetfeltárás alapján 2013 első felében készült el az ETT integrált területfejlesztési stratégiája. A stratégia célrendszere az RDV ETT határon átnyúló, integrált fejlesztését a három kohéziós terület erősítésén keresztül kívánta elérni. A beavatkozási területek egyrészt a belső kohézió erősítésére, másrészt az ETT külső kapcsolódási rendszerének tematizálására vonatkozóan kerültek megállapításra. A beavatkozási területek meghatározása során abból indultak ki, hogy az ETT-nek nem feladata azoknak a problémáknak a kezelése, amelyek alapvetően nemzetállami keretek között megoldhatóak, az ETT kizárólag olyan fejlesztésekért felelős, amelyek a határon átnyúló értelmezési keretek között beazonosíthatóak.

ÁTFOGÓ CÉL	Az RDV EGTC határon átnyúló, integrált fejlesztése		
STRATÉGIAI CÉLOK	A területi kohézió erősítése	A gazdasági kohézió erősítése	A társadalmi kohézió erősítése
BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK	1. Belső kohézió erősítése		
	Belső közlekedési kapcsolatok fejlesztése	Integrált autóipari fejlesztések megvalósítása	Társadalmi kapcsolatok fejlesztése
	Határvárosi agglomerációk fejlesztése		Határon átnyúló munkaerő-mobilitás fejlesztése
	Integrált területi beruházás		
	<i>Duna menti rehabilitáció</i>	<i>Integrált vidékfejlesztési, agrárgazdasági és turisztikai fejlesztések megvalósítása</i>	<i>Határon átnyúló szolgáltatások fejlesztése</i>
	2. Az integráns EGTC külső kapcsolódási rendszerének tematizálása		
	Transzkontinentális közlekedési kapcsolatok fejlesztése	A befektetői intenzitás növelése az EGTC területén	Az EGTC egységes megjelenítése a külső szereplők számára
	Aktív részvétel az EUDRS programban		
Kapcsolódás a metropoliszövezetek fejlesztési potenciáljához			

3. ábra: Az RDV ETT 2013-ban elkészült stratégiájának célrendszere

Mindezen elveknek megfelelően a belső területi kohézió erősítése céljából a belső közlekedési kapcsolatok és a határvárosi agglomerációk fejlesztését, valamint a Duna menti rehabilitáció megkezdését javasolta a stratégia. Nagyobb területi összefüggési rendszerben a transzkontinentális közlekedési kapcsolatok fejlesztését, az EUDRS programban való aktív részvételt, valamint a metropoliszövezetek fejlesztési potenciáljához való kapcsolódást tekintette a stratégia az ETT számára lehetséges tématerületeknek.

A gazdasági kohézió erősítéséhez kapcsolódóan három területet nevezett meg a stratégia, így együttműködések kialakítását javasolt az autóiparban, integrált fejlesztések megvalósítását javasolta a vidékfejlesztés, az agrárgazdaság és a turizmus területén, tovább a befektetői intenzitás növelése érdekében különböző mediációs tevékenységeket nevezett meg.

A harmadik stratégiai célhoz kapcsolódóan a stratégia befelé a társadalmi kohézió erősítését, kifelé az RDV-s identitás kialakulását segítő egységes régiómarketing kialakítását tűzte ki célul. Előbbi (belső társadalmi kohézió erősítése) érdekében határ menti információs pontok létrehozását, a diákság bevonását, a határon átnyúló munkaerő-mobilitás fejlesztését és a határon átnyúló szolgáltatások fejlesztését javasolta a stratégia. A külső megjelenés kapcsán a láthatóság, az egységes arculat és régiómarketing fejlesztésére helyezte a stratégia a hangsúlyt.

A beavatkozási területek, és a hozzájuk kapcsolódó projektek ismertetése után a fejlesztési dokumentum javaslatokat tartalmazott a stratégia megvalósításának gyakorlati kereteire vonatkozóan is. Így vizsgálta és ismertette a partnerség, a finanszírozás, a menedzsment, és a monitoring területére vonatkozó szervezeti feladatokat, információkat.

A stratégiában szereplő javaslat alapján 2013-ban a Határ Menti Innovációs Kft. elkészítette a 11, egymással összefüggő területi beruházást tartalmazó integrált fejlesztési tervet, melynek

fókuszában a magyar-szlovák Duna mente állt. Az integrált területi beruházásként (ITB) elképzelt csomag az alábbi projektkezdeményezéseket javasolta megvalósítani:

- 1)** A Duna, valamint mellékágainak és mellékfolyásainak és mellékfolyóinak rehabilitációjához kapcsolódó tevékenységek megvalósítása;
- 2)** A Duna menti ipari és urbanizációs tengely megújítása;
- 3)** Közös vízgazdálkodási és katasztrófaelhárítási rendszer kialakítása;
- 4)** A dunai szennyező források kutatása és a szennyezések csökkentése - átfogó program;
- 5)** Duna menti helyitermék-program;
- 6)** RDV Agrárinnovációs Klaszter;
- 7)** Bioenergetikai program megvalósítása;
- 8)** Egységes dunai turisztikai desztinációfejlesztése;
- 9)** Duna menti kerékpáros és vízi turisztikai rendszer kialakítása;
- 10)** Sacra Velo kerékpáros zarándokút létesítése;
- 11)** Dunai kulturális partnerség kialakítása.

Mind a 2013-as stratégia, mind az ITB kapcsán elmondható, hogy az elkészültük óta eltelt bő hét év eredményei és a szervezet ez idő alatt lezajlott fejlődése (lásd "Az ETT eddigi tevékenysége" című fejezetet) bizonyos beavatkozási területek kapcsán megerősítette az ETT kompetenciáját, bizonyos javaslatok tekintetében ugyanakkor arra mutatott rá, hogy azok ugyan hiába képezik részét az ETT Egyezménye szerinti célterületeknek, nem feltétlenül tudnak az ETT tevékenységeiben szervesülni. Az ETT stratégiájának felülvizsgálata mind ezen fejlemények, mind az új EU-s költségvetési időszak közelsége miatt időszerűvé vált.

1.4 Az ETT eddigi tevékenysége

A tényleges tevékenységét 2012. január 1-jén megkezdő RDV ETT legfőbb célja a magyar-szlovák Duna-szakasz integrált fejlesztése, amely cél elérése érdekében a társulás igyekszik megerősíteni a tagjai között a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót, előmozdítani a határokon átnyúló regionális együttműködést, valamint törekszik egy teljes magyar-szlovák Duna-szakaszt lefedő, tartós intézményi struktúra kialakítására.

Az ETT alapításkor megfogalmazott vállalásai értelmében a területén működő önkormányzatok, vállalatok, intézmények és szervezetek határon átnyúló együttműködéséhez nyújt különböző szolgáltatásokat, úgy mint: pályázatírás, projektmenedzsment, projekt-koordináció; fejlesztési programok, stratégiák, elemzések, tanulmányok, megvalósítási tervek készítése; adatgyűjtés és adatszolgáltatás; rendezvények, előadások, workshopok, kiállítások, konferenciák szervezése; valamint marketing és PR tevékenységek.

Az általános célokkal összhangban, az RDV ETT fennállása óta számos különböző szlovák-magyar határon átnyúló nyertes projektben vett tevélegesen részt. Ezen projektek közül az ETT két esetben vállalt vezető partneri szerepet, egy ezüstgazdaságról (silver economy) szóló, már lezárult projekt, illetve egy people-to-people közösségformáló, épp futó projekt esetében. A projektek tematikája szintén reflektál az ETT széleskörű vállalására, hiszen a hozzá köthető projektek közt találhatóak gazdaságfejlesztési, környezetvédelmi, turisztikai, people-to-people, illetve K+F jellegű projektek is. **Az ETT megvalósított és futó projektjeinek portfóliójában legnagyobb számban a turisztikai jellegű projektek találhatóak meg.** Az egyes projektek tevékenységei tartalmaznak turisztikai szolgáltatók közötti együttműködést elősegítő elemeket, fesztiválszervezést, építést és épület-rekonstrukciót (pl. tájház, amfiteátrum), vízi turisztikai csomag összeállítását, turisztikai koncepció elkészítését, valamint sporteszköz-beszerzést is.

A turisztikai jellegű projekteken túl az ETT aktív részt vállalt gazdaságfejlesztési jellegű projekteken is. A 2019-es évben két egyenként 334.236 illetve 471.249 eurós költségvetésű projekt is lezárult. Előbbi célja az **ezüstgazdaság** potenciáljának kiaknázása, míg utóbbi fő fókusza a **körforgásos gazdaság** (circular economy) által kínált lehetőségek meghonosítása, népszerűsítése volt. Ugyanakkor az ETT tevékenysége közt helyett kapott a **helyi termelők támogatása** is, a „Herbaland” projekt keretében például a helyi gyógynövénygazdaság fejlesztése volt a fő célkitűzés. Végül, de nem utolsó sorban az ETT projekt-portfóliójában a **people-to-people projektek** is helyet kapnak, legyen szó akár közösségformálási projektekről („Kemencék” Határtalan kemencék a kulturális örökségünk megőrzésére), klímaeducációs projektekről vagy nyári egyetemek szervezéséről. Az alábbi táblázatok az RDV ETT partnerségében létrejött pályázatokat kategorizálják.

Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program nyertes pályázatok:

PROJEKTAZONOSÍTÓ	PROJEKT RÖVID CÍME	FUTAMIDŐ	A PROJEKT ÖSSZKÖLTSÉGE	EBBŐL AZ RDV ETT KÖLTSÉGVETÉSE
SKHU/1601/4.1/290	Circular economy	2017.9.1.- 2019.10.31.	471.250,00 €	136.714,50 €
SKHU/1601/4.1/150	Herbaland	2017.9.1.- 2018.12.31.	352.005,00 €	42.598,00 €
SKHU/1601/4.1/164	Silver Economy	2017.9.1.- 2019.4.30.	334.236,80 €	145.513,77 €
SKHU/1701/1.1/002	SPF WETA1*	2018.6.1.- 2022.6.30.	1.558.090,00 €	215.992,00 €
SKHU/1701/4.1/004	SPF WETA4*	2018.6.1.- 2022.6.30.	4.674.269,41 €	646.276,00 €
SKHU/1802/3.1/022	FOODDANUBE TAPE - Coordination and Communication Project **	2020.1.1.- 2022.04.30.	132.641,00 €	132.641,00 €

* Beadásra került 2. körben 2017.3.3. és 2017.8.31-én; ** Beadásra került 2. körben 2017.12.15-én és 2018.11.12-én.

Nyertes, de nem megvalósított pályázat:

Projektazonosító: SKHU/1601/4.1/092; Projekt rövid címe: AutoRegion; Beadásra került 2016-ban, de szerződéskötésre nem került sor a vezető partner visszalépése miatt.

Partnerként sikeresen szerepelt az alábbi pályázatban:

Projekt címe: „Social inclusion and Empowerment of youth through Support to development of LCs in eco production”; Beadásra került 2017-ben a Visegrad Fund kiírására. RDV ETT költségvetése: 7.150 euró.

Költségvetés nélküli partnerként sikeresen szerepelt az alábbi pályázatban:

- Projekt címe: „Partnerségek építése a Vág – Duna – Ipoly határmenti régió fejlesztéséért”; Beadásra került 2016-ban a Szlovák Köztársaság Közlekedési, Építésügyi és Régiófejlesztési Minisztériuma által támogatott szlovákiai székhellyel rendelkező eurorégiók számára kiírt állami költségvetésből a 2016/2017 évi kiírására.
- A KÖFOP-3.3.3-15-2016-00002 azonosítószámú projekt keretében az 1. pályázati kiírásra összesen 37 db pályázati adatlapot készített és nyújtott be az RDV ETT a Külgazdasági és Külügyminisztériumhoz 2017. május 19-én külső szakértői szolgáltatások igénybevételének támogatására. A támogatott projekt hivatalos elnevezése: Revitalisation of landscapes along the Danube in the age of climate change (röviden: REVITALAND):.²

Kisprojekt Alaphoz kapcsolódó tevékenységek

Mivel az RDV ETT egyike a Szlovákia-Magyarország INTERREG Programhoz kapcsolódó Kisprojekt Alap két lebonyolításért felelős menedzsment szervezetnek, ezért számos tevékenysége köthető a Kisprojekt Alap által támogatott projektjekhez³. A kisprojektek esetében programgazdaként a lebonyolításért felel (pályáztatás, bírálati folyamat, jóváhagyás, implementáció-támogatás, projektzárás).

² A projekt általános célkitűzése az RDV ETT kultúrtájainak revitalizációja volt a hagyományos, klímaváltozásnak ellenálló gyümölcsfafajok jelenlétének növelése által. A két specifikus célkitűzés kiterjedt az információ-megosztási eszközök fejlesztésére, valamint az együttműködés feltételeinek és a regionális márkaépítés fejlesztésére. A projekt keretében a gyümölcsfafajok és a határtérség éghajlatváltozással szembeni sérülékenységének feltérképezésére, génbank létrehozására, gyümölcsfa-ápolási útmutató összeállítására, regionális akcióterv kidolgozására, valamint figyelemfelkeltő események rendezésére került sor.

³ A Kisprojekt Alap által támogatott projektek listája, és főbb adatai megtalálhatók a mellékletben.

2. Területi stratégia

2.1 A stratégiai célrendszer tematikus szűkítése

A stratégia célrendszer tematikus szűkítésekor az RDV ETT Egyezményében megállapított 14 fejlesztési területet vettük alapul. A területeket három szempont mentén értékeltük egységesen 1-től 3-ig tartó skálán (minden esetben a nagyobb érték a kedvezőbb):

- **Tagsági preferencia:** az RDV ETT tagjai által jelzett preferencia értékek átlaga, ahol minden tag preferenciája azonos mértékben került beszámításra (RDV ETT tagjai által jelzett értékek átlaga; a skála értékeinek értelmezése: 1 = a tagság által kevésbé fontosnak ítélt fejlesztési terület; 2 = a tagság által közepesen fontosnak ítélt fejlesztési terület; 3 = a tagság által nagyon fontosnak ítélt fejlesztési terület);
- **ETT kompetencia:** az ETT potenciális kompetenciája az adott fejlesztési területre vonatkozóan (a CESCI szakértői által megállapított értékek; a skála értékeinek értelmezése: 1 = az ETT erősen korlátozott illetékességgel, hatásköri képességekkel bír az adott fejlesztési területen tervezett beavatkozások hatékony kivitelezése, megvalósítása terén; 2 = az ETT részbeni illetékességgel, hatásköri képességekkel bír az adott fejlesztési területen tervezett beavatkozások hatékony kivitelezése, megvalósítása terén; 3 = az ETT teljes körű illetékességgel, hatásköri képességekkel bír az adott fejlesztési területen tervezett beavatkozások hatékony kivitelezése, megvalósítása terén);
- **Kohéziós relevancia:** az adott fejlesztési terület jelentősége a térség területi-gazdasági-társadalmi kohéziójának erősítése szempontjából figyelembe véve a határtérség adottságait (a CESCI szakértői által megállapított értékek; a skála értékeinek értelmezése: 1 = az adott fejlesztési területen végzett beavatkozások korlátozott mértékben járulnak hozzá a határtérség összetartozásához, összekapcsoltságához, a fejlesztések mérsékelt hatásokkal járnak a határtérség egészére nézve; 2 = az adott fejlesztési területen végzett beavatkozások közepes mértékben járulnak hozzá a határtérség összetartozásához, összekapcsoltságához, a fejlesztések közepes mértékű hatásokkal járnak a határtérség egészére nézve; 3 = az adott fejlesztési területen végzett beavatkozások jelentős mértékben hozzájárulnak a határtérség összetartozásához, összekapcsoltságához, a fejlesztések kiemelkedő mértékű hatásokkal járnak a határtérség egészére nézve);

EGYEZMÉNY SZERINTI FEJLESZTÉSI TERÜLETEK	TAGSÁGI PREFERENCIA	ETT KOMPETENCIA	KOHÉZIÓS RELEVANCIA	ÖSSZESEN
Idegenforgalom	2,83	3,00	3,00	8,83
Programmenedzsment közös projektekre	2,67	3,00	3,00	8,67
Kultúra és egyház	2,00	3,00	3,00	8,00
Sport és ifjúság	2,17	2,00	3,00	7,17
Oktatás	1,83	2,00	3,00	6,83

EGYEZMÉNY SZERINTI FEJLESZTÉSI TERÜLETEK	TAGSÁGI PREFERENCIA	ETT KOMPETENCIA	KOHÉZIÓS RELEVANCIA	ÖSSZESEN
Környezetvédelem és mezőgazdaság	2,33	2,00	2,00	6,33
Infrastruktúra	1,83	1,00	3,00	5,83
Duna és mellékfolyóinak fejlesztése	1,50	1,00	3,00	5,50
Információtechnika	1,33	2,00	2,00	5,33
Kis és középvállalkozások támogatása	2,00	1,00	2,00	5,00
Egészségügy	1,67	1,00	2,00	4,67
Logisztika	1,33	1,00	2,00	4,33
Energetika	1,17	1,00	1,00	3,17
Gépjárműipar	1,00	1,00	1,00	3,00

A tagsági preferenciát figyelembe véve számottevő mértékben elválnak egymástól az erősen, illetve a gyengén preferált fejlesztési területek. Az Egyezményben foglalt fejlesztési területek közül sorrendben a leginkább előnyben részesítettől a legkevésbé támogatottig átlag feletti (1,83 - mely az oktatás, illetve az infrastruktúra preferencia értékével egyezik meg) értékekkel illeték a partnerek az idegenforgalmat (2,83), a programmenedzsmentet (2,67), a környezetvédelmet és a mezőgazdaságot (2,33), a sportot és ifjúságot (2,17), a kultúrát és egyházat (2), továbbá a kis- és középvállalkozások támogatását (2). Ezek közül is egyértelműen kiemelkedik az idegenforgalom, valamint a programmenedzsment, amelyeket minden megyei szakértő fontosnak ítélt meg. Az idegenforgalom számos területét fontosnak ítélték meg a térségi szereplők: fontosnak tartották az infrastruktúra fejlesztését, a fenntartható ökoturisztikai kínálat kialakítását, az IT-megoldások alkalmazását, továbbá a termékcsomagok, sőt, a koordináció, az összehangolt desztinációmenedzsment megteremtésének szükségességét is hangsúlyozták. A programmenedzsment kapcsán konszenzus volt arról, hogy a Kisprojekt Alap fontos, főleg a people to people típusú, társadalmi kohéziót erősítő mivolta miatt. Lényeges, hogy az ETT menedzseli az alapot. Azonban míg a programmenedzsment feladata megvalósul, a tagok még a programmenedzsmentnél is jobban preferálnák, amennyiben a közös projektek hatékony generálása is prioritást kapna a jövőben. A tagsági preferencia dobogós helyén található még a kultúra és az egyház kérdése, amelynél azonban a tagok a nagyon lényegesnek ítélt kulturális kérdésekre kívánnak fókuszálni, míg az egyházi ügyekre önállóan nem (csak a kulturális örökség, a kulturális turizmus részeként) - ezért a továbbiakban az elemzés a kultúrát megtartva, de az egyházat mellőzve értékeli az Egyezmény ezen elemét. A környezetvédelem és mezőgazdaság terén is hasonló elválasztást kell tenni a tagi vélemények értelmében: az agráriumnak csak a helyi termelést és zöld megoldásokat illető részét érzik a partnerek kompetenciaterületüknek, a többi vonatkozó altémát nem. A kis- és középvállalkozások támogatása kapcsán mindenki egyetértett azzal, hogy a közvetlen KKV-támogatás nem az ETT feladatköre, ellenben a

partnerségépítést az ETT-nek támogatnia kell. Az átlagértéket kapott oktatáson belül a cserekapcsolatokra, illetve az egymást oktatási-nevelési, érzékenyítési eseményeken való megismerésére irányuló részét tartják fontosnak. Az infrastruktúra nem kiemelkedő, hanem átlagos pontszámának magyarázata, hogy abból kikerült a népszerű turisztikai értelmezés, és az összes turisztikai jellegű preferencia az idegenforgalom értékét javította. Jelen táblázatban infrastruktúra alatt a gazdasági infrastruktúrát értjük, míg a tagok elsősorban a turisztikai infrastruktúrát (pl. kerékpáros útvonalak, víziturisztikai létesítmények) kívánták fejleszteni szemben a klasszikus közlekedési és gazdasági infrastruktúrával (pl. határátkelők, ipari parkok).

Az átlag alatti kedveltséggel rendelkező tématerületek közé a gépjárműipar (1), az energetika (1,17), a logisztika (1,33), az információtechnika (1,33), a Duna és mellékfolyóinak fejlesztése (1,5), továbbá az egészségügy (1,67) tartozik. Ezek közül is különösen alacsony az aktuális támogatottsága a gépjárműiparnak, az energetikának, az információtechnológiának, illetve a logisztikának. Fontos hangsúlyozni, hogy ezen területek nem véletlenül kerültek annak idején nevesítésre: ugyan kisebb mértékben, de a tagok ezen tevékenységek többségét is jónak és hasznosnak, támogatandónak tartják. Azonban a tagok úgy látják több esetben, hogy az egyes ügyek támogatása-kezelése már meghaladja az ETT kereteit. Ide tartozik a vízügy, melyet viszonylag fontosnak tartanak, de mivel kompetenciaként nem tekintettek rá, hátrébb sorolták a fejlesztési preferencialistán. Az információtechnika kapcsán fontos megjegyezni, hogy ugyan önállóan kevésbé ítélték hasznosnak, de más beavatkozásokban relevánsnak tartják a tagok, hogy az IT-megoldások épüljenek be a tervezésbe és a leendő projektekbe elsősorban a két oldal lakosságának egymáshoz való közelítése, a turisztikai, illetve a kulturális együttműködések területén.

Az ETT kompetenciáját figyelembe véve kevés, mindössze három fejlesztési téma tartozik teljes mértékben az ETT kompetencia-területébe, négy esetben az adott tématerület nagyobbik hányadában az ETT-nek kiterjedt illetékessége, hatásköre és képessége van a fejlesztési beavatkozásokhoz és a menedzsmenthez, míg a legtöbb, összesen hét területen igen kismértékű az ETT tényleges mozgástere és ráhatása. Az ETT leginkább az idegenforgalom, a programmenedzsment és a kultúra területén képes hatékonyan és hatásosan fejlesztéseket eszközölni, míg az inkább a magánszférát érintő, piacgazdasági szereplőkre és/vagy állami, hatósági ügyekben mérsékelt az ETT szerepe, vagy nincs is jogszabályban lefektetett szerepe és feladata kompetenciát viselni. Utóbbi kapcsán az ETT-nek gyenge ráhatási képessége van a kis- és középvállalkozások támogatása, a logisztika és a járműipar (magánérdekeket és piaci szereplőket érintő szolgáltatások), a Duna és mellékfolyóinak fejlesztése (vízügyi hatósági és bilaterális egyezményt érintő ügyek), az infrastruktúra (nagy pénz- és eszközigényű beruházások), az egészségügy (állami és/vagy erősen magánrendelési alapú terület), az energetika (nagy beruházás-igényű, gyakran magánbefektetést igénylő terület; az energia határon átnyúló kereskedelmének jogi akadályai) területén. A tagsági preferenciához viszonyítva éppen a tagok által is preferált területeken fordul elő, hogy a kompetencia értéke magasabb; ide tartozik az idegenforgalom, a programmenedzsment, valamint a kultúra témája. Ezekben a

területeken az ETT szervezete mindenféle fejlesztést teljes mértékben kompetens módon, a tagok preferenciáinak maximális figyelembevételével tud kezelni. Ezzel szemben a Duna és mellékfolyóinak fejlesztése, az infrastruktúra, az egészségügy, továbbá az információtechnika olyan fejlesztési területek, ahol a tagsági preferencia és az ETT kompetenciája között számottevő meg nem felelés mutatható ki: e területeket a tagság viszonylag fontosnak ítélte meg, azonban tekintettel az ETT valós feladat- és hatáskörére, mozgásterére, kevésbé lehet sikeres az ETT a szükséges beavatkozások kezdeményezése és megvalósítása terén.

A kohéziós relevanciát figyelembe véve kiemelt jelentősége van az idegenforgalom, a programmenedzsment, a kultúra, a környezetvédelem és mezőgazdaság, a kis- és középvállalkozások támogatása, a Duna és mellékfolyóinak fejlesztése, továbbá az infrastruktúra témaköreinek. A legkisebb mértékű kohéziós relevancia két területen, a járműipar és az energetikai terén jelentkezik. A legnagyobb mértékű pozitív irányú eltérés a relevancia javára a tagsági szempontokhoz képest az infrastruktúra, az oktatás, a kultúra és egyház, valamint a Duna és mellékfolyói terén jelentkezik. Ezek a területek pusztán a térségi adottságok, potenciálok és igények szempontjából alulreprezentáltak, viszont a környezetvédelem és a mezőgazdaság némileg a térségi súlyánál és kohézióerősítő szerepénél támogatottabb együttműködési terület.

Az egyes vizsgálati szempontokat egybevetve egyértelműen kirajzolódnak, mely területekre összpontosítva érdemes, és mely területeken nem javasolt fejlesztéseket indítania az ETT-nek. A három szempont alapján átlag (5,90) feletti pontszámot öt téma kapott: az idegenforgalom (8,83); a programmenedzsment közös projektekre (8,67); a kultúra és egyház (8,00); a sport és ifjúság (7,17); az oktatás (6,83); valamint a környezetvédelem és mezőgazdaság (6,33). A legkevesebb pontszámot kapott témák (5 pont alatt) az egészségügy (4,67), a logisztika (4,33), az energetika (3,17) és a gépjárműipar (3,00) voltak.

Mind az alacsony összértéket, mind a magas összértéket kapott fejlesztési területek esetében nagyfokú az összhang az egyes kritériumok szerint, és kicsi a szóródás. Mindez a megyék általánosan magas egyetértésén túl azt is jelzi, hogy a magas pontszámot szerzett területek a külső és belső szempontok értelmében egyaránt kedvező eredményt értek el: az értékek azt tükrözik, hogy az adott terület fejlesztése összhangban áll az ETT tagjainak igényeivel, az ETT menedzsmentjének kapacitásaival, illetve a szlovák-magyar határtérség összetartozásának erősítésével. Ezzel ellentétben az alacsony pontszámot kapott területek nem élvezik a tagság támogatását, maga az ETT sem feltétlenül tud hatékonyan beavatkozni és eljárni a felmerülő jogi-adminisztratív akadályokból, feladat- és hatáskörbeli deficittekből következően és a kohézió erősítése is kisebb mértékben vihető végbe.

2.2 Javasolt beavatkozások

A RDV ETT felülvizsgált területi stratégiája egy jóval fókuszáltabb beavatkozási célrendszer megvalósítását javasolja az ETT számára a következő fejlesztési időszakra. A tematikus szűkítést többek között az alapítás óta eltelt idő tapasztalatai, a formálódó tervezési keretek, illetve a finanszírozási források csökkenése indokolja. Ezen szempontok objektív összesítését ismerteti az előző fejezet (lásd "A stratégiai célrendszer tematikus szűkítése" című fejezet).

Az értékelési rendszer eredménye alapján három határon átnyúló tematikus beavatkozási terület került azonosításra úgy mint az ökoturisztikai desztináció fejlesztése, a társadalmi kapcsolatok építése, valamint a környezeti adottságok hasznosítása. Ezeket egy átfogó beavatkozás, az intézményi keretfeltételek fejlesztése egészíti ki. A három beavatkozási terület magába foglal több, korábban önállóan azonosított fejlesztési területet, így például a sport és ifjúság témakör a társadalmi kapcsolatok fejlesztésének integráns része.

ÖKOTURISZTIKAI DESZTINÁCIÓ FEJLESZTÉSE	TÁRSADALMI KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSE	KÖRNYEZETI ADOTTSÁGOK HASZNOSÍTÁSA
A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása	Közös kulturális örökség társadalmosítása	Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése
Regionális szintű desztinációmenedzsmet megteremtése	Kétnyelvűség erősítése	Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása
Határon átnyúló víziturisztikai hálózat kialakítása	Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása	Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése
Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása	Sport és diákcsere kapcsolatok élénkítése	

INTÉZMÉNYI KERETFELTÉTELEK FEJLESZTÉSE	
Kommunikáció	Koordináció
Belső kommunikáció	Tagi szintű koordináció
Külső kommunikáció	Társadalmi és gazdasági koordináció
	Nemzetközi partnerségépítés

Az alábbiakban ismertetésre kerülnek a beavatkozási területek, azok relevanciája az RDV ETT szempontjából, a beavatkozás célja, és az ETT javasolt szerepe a cél elérésében. Minden beavatkozási terület kapcsán megnevezésre kerülnek a potenciális intézkedések is.

Az RDV ETT adottságaira, a szervezet kompetenciáira, valamint az ETT tagok preferenciáira építkező beavatkozási rendszer elősegítheti, hogy az RDV ETT a következő években egy olyan stratégia köré szervezhesse fejlesztési tevékenységeit, melynek eredményeként sikeresen tudja erősíteni a határtérsége területi-gazdasági-társadalmi kohézióját.

2.2.1 Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

Az RDV ETT területén az elmúlt évtized a turisztikai ágazat nagymértékű fejlődését hozta. Dinamikusan bővült a vendégforgalom, a vendégek száma az országos átlagokat meghaladó mértékben növekedett. Az RDV ETT vonzó célponttá vált egyrészt a beutazó turisták, másrészt a térség rekreációs célú városi lakossága számára. A határtérség fekvése kedvező: egyszerre képes becsatornázni a két (három) főváros kimagasló nemzetközi turizmusát, másrészt éppen a határ menti sáv elérhető közelségben van az RDV ETT közép- és nagyvárosai számára egy természetközeli rekreációs-szabadidős funkciójú zóna kialakításához. A kohézió erősítésében nagy szerepe van a ma még sok esetben csonka turisztikai útvonalhálózatnak, ideértve elsősorban a kulturális és ökoturisztikai, kerékpáros elemeket. Kiemelendő, hogy az ökoturisztikai desztináció fejlesztése beavatkozás alá tartozó javaslatok szoros összefüggésben állnak a Környezeti adottságok hasznosítása tematikus beavatkozási területtel, elsősorban a fenntartható környezetgazdálkodásra vonatkozó javaslatban szereplő ökológiai oktatás-nevelés, ismeretterjesztés kapcsán.

A beavatkozás tartalmát egyrészt a térségi, desztináció-alapú szemlélet határozza meg. Olyan turizmust és rekreációt érintő fejlesztések támogatandók, amelyek az RDV ETT területét egy közös desztinációként tekintik, és az ott található attrakciók, turisztikai infrastruktúra, termékek, szolgáltatások és releváns szereplők közötti kohézió erősítését szolgálják, területileg integrált módon. A beavatkozás célja a határtérség ökoturisztikai és városkörnyéki rekreációs turisztikai kínálatának összehangolt, szinergiákon alapuló fejlesztése. A beavatkozás tartalmát másrészt a menedzsment-szemlélet is meghatározza; a cél egy közös desztináció felépítése, ehhez pedig hálózatosodásra, koordinációra van szükség. Az ETT rövid távon már képes megkezdeni a fejlesztési igények és javaslatok összehangolását, a vonatkozó projektek generálást, az ETT tagjai és a különböző turisztikai szereplők közti kapcsolatok szervezését, a partnerségépítést. Amennyiben az ETT szervezete megerősödik, dedikált kapacitásokat tud szánni rá, valamint az általa menedzselt turisztikai projektek és partnerségek sikeresek lesznek a tagok és a térségi szereplők szemében, az érintettek bizalmából hosszú távon regionális szintű desztinációmenedzsment szerepkört is elláthat. A határtérségben kiemelt hangsúlyt kell fektetni a fenntartható, zöld turisztikai megoldásokra. Az ökoturisztika fejlesztésének keretében egyrészt nagy hangsúlyt célszerű fektetni a kerékpáros, másrészt a vízi turizmus fejlesztésére, de a kulturális örökség fenntartható fejlesztése is ide tartozik. Továbbá érdemes építenie az ETT-nek a városkörnyéki természet-közeli térségek sajátos rekreációs szerepére is. Végül de nem utolsósorban a turisztikai szereplők és fejlesztések jobb koordinációját, a térségi menedzsment ellátást is meg kell célozni az ETT-nek.

Fontos külön is aláhúzni azon stratégiai elemeket, amelyek már az RDV ETT előző, 2013-as területfejlesztési stratégiájában is szerepeltek, és amelyek vezérfonalként is szolgálhatnak a jövőben:

- Egységes dunai turisztikai desztinációfejlesztés (szervezetfejlesztés; termékfejlesztés; regionális turisztikai portál létrehozása; regionális turisztikai információs rendszer létrehozása; közös megjelenés);
- Duna menti kerékpáros és vízi turisztikai rendszer kialakítása;
- Sacra Velo kerékpáros zarándokút létesítése.

A beavatkozáshoz tartozó javaslatok:

- **Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása:** a határtérségben kitüntetett szerepet játszhat a jövőben a kerékpáros turizmus. Ennek érdekében az ETT kezdeményező szerepet játszhat egyrészt a már meglévő szakaszok összekapcsolásával, másrészt a már kialakított határon átnyúló hálózatok továbbfejlesztésében, területi kiterjesztésében. Az ETT térségében több hálózat, körút is kialakítható, illetve megerősíthető, ide tartoznak a SacraVelo, az EuroVelo elemei, továbbá a Kis-Duna, a Mosoni-Duna és a Duna főága, valamint az Ipoly menti kerékpárutak. Az ETT vezető, de legalábbis kiemelkedő szervező szerepet tölthet be a két ország turisztikai térségeinek kerékpárutakkal való összekötésében is, így a Kárpátok, az Alpok magashegységei és a Balaton, illetve Pozsony és Budapest között a nagytérségi kapcsolattartást is szolgáló úthálózat is fejleszthető. Továbbá fontos kiemelni, hogy nem elegendő a kerékpárutak építése és kijelölése; legalább ugyanennyire lényeges a kapcsolódó infrastruktúra és szolgáltatási háttér megteremtése. Az integrált beavatkozások jegyében az útépités mellett tájékoztatási rendszerre, információs pontokra, kerékpáros központokra, szervízre, kölcsönzőkre, szállítóeszközökre, komplex pihenőhelyekre, kerékpáros-barát szálláshelyekre és vendéglátóipari egységekre is szükség van. Az ETT fejlesztései szinergikusan kapcsolódhatnak más térségi ETT-k kezdeményezéseivel (pl. Pons Danubii, Ister-Granum, Arrabona ETT-k), az ott lezajlott és tervezett kerékpáros fejlesztésekhez (új útvonalak, kölcsönzési rendszerek stb.). Az ETT legfőbb feladata a különböző hálózatfejlesztésben érdekelt szereplők közötti párbeszéd kezdeményezése és fenntartása lehet. A partnerek közötti hálózatosodás megteremtése során az érintett térségi szereplők összefoghatók. Az ETT saját projekteket is generálhat és menedzselhet, amelyek célszerű, hogy az egyes útvonalak hálózatba szervezésére és a különböző szereplők integrálására épüljenek. Azonban fontos kiemelni, hogy a partnerség-építés, a leendő útvonalak közös kijelölése, promóciója lehet a valódi fókusz, mivel az egyes érintett ETT-knek problémái lehetnek a befektetési tevékenységekkel a tulajdonjogok miatt.
- **A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása:** a határtérség bővelkedik olyan épített és szellemi kulturális örökségekben (pl. Esterházy és Pálffy-örökség, gasztronómia), amelyek turisztikai hasznosítása több esetben még gyermekcipőben jár. Az RDV ETT térségében az ilyen hasonló adottságok közös kiaknázása nagyrészt még

elmaradt, inkább pontszerű kezdeményezések vannak. Az ETT fontos szerepet játszhat a kulturális attrakciók turisztikai útvonalainak megteremtésében, a közös potenciál tudatosításában. E téren különösen fontos a valorizációs technikák, módszerek elterjesztése, továbbá az egyes szolgáltatók és szereplők összefogása, a közös termékek és -csomagok fejlesztése. Az ETT-nek célszerű olyan projektet generálnia, amelyek nem pusztán az épített örökség rehabilitációjára, hanem az ökoturisztikai kínálat mellett a kulturális kínálat kialakítására, termékfejlesztésére fókuszálnak.⁴

- **Határon átnyúló víziturisztikai hálózat kialakítása:** a kerékpáros infrastruktúrához hasonló módon egyrészt az RDV-nek célszerű facilitálnia a már meglévő infrastruktúrák és útvonalak jobb összekapcsoltságát egy közös határon átnyúló rendszer keretében, másrészt a hálózat integráltságát és komplexitását is növelnie kell a térségi szereplőkkel együttműködésben. Ehhez elengedhetetlen egy széleskörű partnerség kialakítása, az egyes tulajdonosok, vízügyi hatóságok, turisztikai szolgáltatók megismerése, az érintett vízfolyások menti települési és megyei önkormányzatok bevonása, a közös gondolkodás fokozása. Az ETT támaszkodni tud a Kis-Duna, a Mosoni-Duna, továbbá az Ipoly és a Dunakanyar térségében már kialakított kapacitásokra, kezdeményezésekre, többek között a Danube Islands projekt keretében formálódó desztinációra (ezen desztináció-alapú együttműködésekről bővebben lásd a Helyzetértékelés Turizmus fejezetét). E téren is célszerű olyan projekteket generálnia az ETT-nek, amelyek a hálózatosodást szolgálják egy-egy újabb párhuzamos struktúra kialakítása nélkül. A megkezdett együttműködési kezdeményezések összefogására, határon átnyúló szemlélettel való folytatására van szükség.
- **A rekreációs alapú, régió belüli turizmus katalizálása:** az ETT-nek ki kell aknáznia azt a helyzeti energiát, melynek értelmében a határtérség éppen a környező várostérségek közelében képes természet-közeli szabadidős és rekreációs funkciókat biztosítani a régió belüli lakosság számára. Építeni lehet a városokból kiáramló, zöldterületeket, aktív kikapcsolódást kereső, gyakran fiatal és/vagy családos háztartások szabadidős, rekreációs létesítmények és szolgáltatások iránt támasztott növekvő igényire. További szempont, hogy a gyakran határ menti területek ilyenformán kerüljenek be az egynapos kirándulások, hosszú hétvégék célpontjai közé. Az ETT feladata, hogy a városi, gyakran elidegenedett lakosságot határon átnyúló módon is közelebb hozza egymáshoz, a társadalmi kohézió erősítésének színtereivé váljanak a városkörnyéki, határon is átnyúló ökológiai térségek. Az ETT fő feladata a kapcsolódó fejlesztési igények összehangolása és a közös határon átnyúló rekreációs övezetek kínálatainak közös fejlesztése lehet, egyúttal tekintettel a táji és közösségi adottságokra. Fontos a nagyvárosi lakosság

⁴ A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása érdekében célszerű határon is átnyúló együttműködések kialakítani a különböző helyi és térségi turisztikai szervezetekkel, turisztikai irodákkal, amelyek menedzsment feladatokat is ellátnak (lásd a szlovákiai desztinációmenedzsment szervezeteket, azaz OOCR-eket, valamint a regionális turisztikai szervezeteket, azaz a KOOCR-eket, illetve a magyarországi TDM szervezeteket). A termékfejlesztés során továbbá fontos a regionális és országos stratégiákkal való összhang megteremtése, azon térségileg összehangolt megvalósítása.

igényfelmérése, a jó gyakorlatok átültetése, a folyamatos tudás- és tapasztalattmegosztás, a sajátos turizmus-típus közös jobb megismerése és kiaknázása.

- **Regionális szintű desztinációmenedzsment megteremtése:** az RDV ETT térségében az elmúlt években megerősödött az igény a helyi és térségi szintű desztinációmenedzsment iránt. Az eddigi elképzelések azonban lényegében belföldi fókuszúak voltak, és több egymással párhuzamos, gyakran inkább pontszerű fejlesztés történt. Fontos tisztában lennie az ETT-nek azzal, hogy nem képes (jelenleg) egyedüli, kizárólagos aktora lenni a régió turisztikai együttműködéseinek, nem légyeres térben kell felépíteni egy regionális rendszert, hanem már különböző területi lefedettségű és kompetenciájú szervezetek működnek a desztinációmenedzsment terén. Sőt, nem is feltétlenül szükséges első lépésként egy komplett, a szó szoros értelemben vett menedzsment szervezet létrehozása. A közeljövőben az ETT fő feladata, hogy a két oldal egymást vonzóit és szolgáltatóit, releváns szereplőit megismerje, és építsen az eddigi projektek eredményeire (pl. Dunamente Card), a meglévő fejlesztésekre (pl. mobilapplikációk). Egy teljesen új desztinációmenedzsment szervezet létrehozásával szemben prioritást kaphat a már meglévő szervezetek közötti kapcsolatok fejlesztése. Ennek során tanulmányutak, fórumok, személyes találkozók szervezhetők megteremtve a későbbi, akár közös menedzsment irodában is testet öltő szorosabb integráció alapjait. Az RDV ETT-szintű desztináció annyiban lesz közös, amennyire a térségi szolgáltatókat és más releváns térségi szereplőket sikerül összefogni, és ennek eredményeként a jövőben figyelembe veszik és ajánlják egymás szolgáltatásait, továbbá közös termékeket, csomagokat hoznak létre. Az együttgondolkodás, a közös platformra hozás és a marketingtevékenységek összehangolása teremtheti meg aztán a későbbi közös kínálatfejlesztés alapjait. Hosszú távon azonban már elképzelhető a menedzsment funkciók fejlesztése egy önálló intézmény, iroda létrehozásával. A fentebbi koordinációs, harmonizációs funkciók ellátásán túl idővel el lehet mozdulni a közös márka és arculatépítés, a turisztikai vásárokon való megjelenés, a közös kiadványok, a közös elektronikus turistainformációs, foglalási és kedvezményrendszer kialakítása irányába is, újabb feladatokat felvállalva. Az ETT desztinációmenedzsmentjének kialakításához szükség lesz majd a kompetenciák és kapacitások világos lehatárolására, egy ETT-s szervezet (iroda) alapítására a formális együttműködés felé elmozdulás jegyében. Fontos azonban a feladat- és hatáskörök, humán és pénzügyi erőforrások világos menedzsmentje, különösen a desztinációépítésben érdekelt TDM szervezetekkel és a tag megyékkel szemben fellépő esetleges érdekellentétek elkerülése végett. Fontos leszögezni, hogy a tagsági igényekkel összhangban az ETT elsődleges és fő feladata a különböző szintű desztinációfejlesztési elképzelések megismerése és megismertetése, a turisztikai projektek térségi szemléletű menedzsmentje, egy közös regionális platform létrehozása. Mindezeket követheti a kifejezetten desztinációmenedzsment feladatok egy részének fokozatos kiépítése, továbbra is összhangban a térségi igényekkel.

2.2.2 Társadalmi kapcsolatok erősítése

A határ menti együttműködések célja és elengedhetetlen feltétele a társadalmi kapcsolatok erősítése. Egyrészt áttételesen szinte minden fejlesztésnek a társadalmi kohézió erősítése a célja, másrészt az is egyértelmű, hogy erős társadalmi kapcsolatok nélkül a határon átnyúló együttműködések nem tudnak sikeresek lenni. Nincs ez másként az RDV ETT területén sem, ahol a meglévő társadalmi kapcsolatok intenzifikálása még komoly potenciálokkal bír.

A társadalmi kapcsolatok erősítése több területen párhuzamosan folytatott fejlesztésekkel, együttműködésekkel érhető el. Így például elengedhetetlen, hogy a határ két oldalán élő emberek megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek a határ túloldalán található kulturális örökségekről, legyenek azok akár a fizikai, épített, akár a mentális térben megjelenő, szellemi értékek. Az információk cseréjénél is fontosabb azonban a közösségfejlesztés, azaz a személyek közötti kapcsolatok építése, melyhez minél több személyes interakcióra van szükség a határtérség különböző korosztályú és érdeklődésű lakossága között. Nem csak a személyes kapcsolatok fejlesztése, de a különböző együttműködések, közös beruházások szempontjából is kulcsfontosságú, hogy a térség polgárai az élet különböző területeiről minél nagyobb számban értsék és beszéljék egymás nyelvét. Az RDV ETT stratégiájának azonban azokra a társadalmi kihívásokra is reagálnia kell, melyek a határtérség mind a két oldalát érintik. Ezek közül kiemelkedik az előregedés kérdése, melyben az ETT már rendelkezik projektmegvalósítási tapasztalattal is.

A társadalmi kapcsolatok építésével összefüggésben megfogalmazható javaslatok ismertetése előtt meg kell jegyezni, hogy az ETT első stratégiájának több megállapítása továbbra is áll és követendő:

- az RDV ETT hangolja össze munkáját a területén működő három kisebb kiterjedésű, települési tagokkal bíró ETT (Arrabona, Pons Danubii, Ister-Granum) tevékenységével;
- nem minden esetben szükséges konkrét, proaktív fellépés, esetenként a stratégiai partnerség, a szóbeli támogatás, vagy éppen a jelenlét biztosítása is elegendő lehet;
- továbbra is megvalósításra javasolt az "Ismerd meg a szomszédod" elnevezésű interetnikus projekt a diákság bevonásával;
- az ETT kulturális akciói hozzájárulhatnak a kölcsönös közeledéshez.

A beavatkozáshoz tartozó javaslatok:

- **Közös kulturális örökség társadalmiasítása:** a határon átnyúló társadalmi kapcsolatok erősítését segíthetik az olyan kezdeményezések, melyek fókuszában a közös történelmi-kulturális-táji adottságokhoz kapcsolódó ismeretterjesztő és információmegosztó tevékenységek állnak. Az RDV ETT az elmúlt években is több olyan projekt megvalósításában vett részt, melyek alapja a közös hagyományok voltak. Az ilyen jellegű tevékenységek folytatása, illetve önálló stratégia köré szervezése a következő időszakban is az ETT egyik kiemelkedő tevékenységi területe lehet. Ennek érdekében az

ETT koordinációjában, akár civil és oktatási intézmények bevonásával, a tagmegyék területén össze kellene gyűjteni azon fizikai és szellemi kulturális örökségeket, melyek a határtérség társadalmi kapcsolatainak építésében kiemelt jelentőséggel bírhatnak - e tevékenység keretében fontos figyelembe venni az egyes megyék területén mozaikosan már megvalósult, korábbi, hasonló kezdeményezések eddigi eredményeit. Az örökségi leltár alapján pedig hagyományos és innovatív megoldásokkal indítható meg az értékek őrzése és ápolása, melyben az ETT akár a megvalósításban résztvevő projektpartner, akár egy, az ilyen jellegű kezdeményezéseket támogató alap (mint például az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program Kisprojekt Alapja) koordinátora is lehet.

- **Sport és diákcsera kapcsolatok élénkítése:** a társadalmi kapcsolatok építésének hatékony módja lehet a kötetlenebb keretek közötti találkozások támogatása. Ennek egyik formájává válhat a sportrendezvény-szervezés. A különböző sportrendezvények esetében elképzelhetőek versenyszerű alkalmak, azonban még inkább preferált a közös sporttáborok szervezése, ahol nagyobb esély van a baráti kapcsolatok kialakulására. Ezzel párhuzamosan nem szükséges az aktív találkozásra épülő kapcsolatokat a sport területére szűkíteni, a határ két oldalán található oktatási és ifjúsági intézmények, szervezetek más területeken is megtalálhatják a cserekapcsolatok fenntartásának tematikáját. A cserekapcsolatok az érintett intézményközi kapcsolatokat is megalapozhatják. Érdemes az iskolák hosszú távú együttműködését megalapozni, mely idővel új tartalmakkal gazdagodhat a cserekapcsolatokon túl is. Az ilyen jellegű együttműködésekben az ETT elsődleges feladata a partnerségépítés támogatása, valamint a finanszírozáshoz szükséges források felkutatása, a közös pályázatok előkészítésének támogatása, esetleg az ilyen jellegű kezdeményezéseket támogató alap koordinálása lehet.
- **Kétnyelvűség erősítése:** A kapcsolatok erősítése szempontjából a közös nyelv(ek) értése és beszélése elengedhetetlen. Ez nem csak az együttműködések megvalósításában fontos, hanem egymás kultúrájának a megismerésében is segíthet. A határtérség szlovákiai oldalának déli részén jelentős a magyar kisebbség aránya, és így a kétnyelvűség biztosított az érintett településeken, az ETT többi területén ugyanakkor egyik irányban sem jellemző a másik oldal nyelvének ismerete, használata. A kétnyelvűséget megannyi kezdeményezésen keresztül lehet erősíteni. Az érintett megyék alapfokú oktatási programjába, elsősorban fakultatív jelleggel, beépülhetne a másik ország nyelvének oktatása. Kisebb létszámú, vagy online nyelvtanfolyamok indulhatnak az érintett megyék területén, akár szakterületi specializálódással (pl. turisztikai vagy műszaki kifejezésekre fókuszálva). A turizmus és vendéglátás területén a tájékoztatókat, kiírásokat legalább két nyelven célszerű elkészíteni. A kétnyelvűség erősítését az ETT egyrészt koordinatív tevékenységével, másrészt ilyen irányú projektek megvalósításával, továbbá egy pénzügyi alap kezelésével támogathatná.
- **Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása:** a társadalom elöregedése a határtérség mind a hat megyéjében egyre jelentősebb kihívást jelent. Az RDV ETT az elmúlt években az idősödési folyamatot annak veszélyei helyett, a

lehetőségek oldaláról közelítette meg, és "Silver Economy" elnevezéssel határon átnyúló projektet valósított meg a népesség egészséges és aktív öregedésének támogatása érdekében. A projekt folytatása, akár a meglévő partnerség további építésével, a következő időszakban is javasolt. Az ezüstgazdaság kérdése azonban nem csak az idősök foglalkoztatása felől közelíthető meg. A két főváros agglomerációs térségében az idő múlásával egyre nagyobb lesz a fizetőképes idősök rétege, akik számára az ETT tágabb térsége rekreációs lehetőségeket kínálhat. Az ETT területén kialakítható határon átnyúló turisztikai desztinációnak az ilyen irányú keresletre is érdemes időben felkészülnie és reagálnia.

2.2.3 Környezeti adottságok hasznosítása

A RDV ETT 2013-as stratégiájában kiemelt beavatkozásként kezelték a Duna kérdését, és a hozzá kapcsolódó tájrehabilitációs szükségleteket. A korábbi fejlesztési dokumentumban szereplő megállapítás még ma is helytálló: *"az ETT leginkább közös adottsága a Duna, amely egyszerre vízi út és ökológiai egység (mellékfolyóival együtt), turisztikai lehetőség, potenciális öntözési és ivóvízforrás"*. A terület kiemelkedő fontosságának megfelelően 2013-ban az RDV ETT számára külön integrált területi beruházási javaslat készült a magyar-szlovák Duna mente integrált fejlesztésére vonatkozóan. Az elmúlt hat év rámutatott azonban arra is, hogy az ETT eszközrendszere, valamint a két országban működő víz- és környezetügyi intézményrendszer nem teszi lehetővé, hogy az ETT az akkori ITB-ben vázolt mind a 11 területen komoly eredményeket tudjon elérni. Az ETT tagjai azonban továbbra is fenntartják, hogy a következő évtizedek egyik legfontosabb fejlesztési területe a környezeti adottságokkal, illetve kihívásokkal való tudatos foglalkozás, és a várható környezeti változásokra való sikeres felkészülés.

A felülvizsgált stratégia ezért azt javasolja, hogy a jelenlegi, akadályokkal terhelt, technokrata fejlesztési megközelítés helyett a hangsúlyt át kell helyezni a jövőorientált, környezettudatos felkészülésre, melynek központi eleme a környezeti adottságok fenntartható hasznosítása, valamint a határtérség ökotudatos fejlesztése. Kiemelendő, hogy a Környezeti adottságok hasznosítása tematikus beavatkozási terület szoros összefüggésben van az Ökoturisztikai desztináció fejlesztése beavatkozás alá tartozó javaslatokkal.

Az ETT-nek a Duna és mellékfolyóinak vízrendszerét, mint közös táji örökséget érdemes megközelítenie, és ennek megfelelően különböző, de egymással összefüggő fejlesztési elképzeléseket megvalósítani. A térség mezőgazdasági adottságainak hasznosítása során az ETT a helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztésében érhet el látható eredményeket. Az ilyen irányú fejlesztések során érdemes a mezőgazdasági jellegű készítményeken túli termékeket, így például a kézműves termékeket is figyelembe venni. Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy e fenntartható helyi termelés kimenetei, maguk a termékek kitűnően hasznosíthatóak az ETT más céljainak szolgálatában is, a beavatkozás tehát szoros összefüggést mutat az ETT turisztikai, egészségi és kulturális törekvéseivel. A fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

a környezeti adottságok hasznosításának egyik legfontosabb alapköve, és a megyék ilyen irányú tevékenységeinek összehangolásában az ETT vezető szerepet játszhat a következő időszakban.

A beavatkozáshoz tartozó javaslatok/intézkedések

- **Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése:** a környezeti ügyek tekintetében a Duna és vízrendszerének megközelítésében van leginkább szükség a paradigmaváltásra a sikeres együttműködések tekintetében. A technokrata megközelítést igénylő, és jobbra bilaterális együttműködés keretében működő víz- és környezetügyi esetekben az ETT jóval kisebb kompetenciával bír, és hatásköre alapvetően a lobbijellegű tevékenységekre tud kiterjedni (pl.: a térség ilyen irányú ügyeit, igényeit tudja továbbítani, képviselni az illetékes szervek felé). Ugyanakkor jelentős szerepe lehet a szervezetnek ezen környezeti örökség kulturális és turisztikai valorizációjában, hasznosításában. Mindezekén túl a természetközeli tájak, a vízfolyások és környezetük természetes terepei lehetnek az interetnikus kapcsolatok létrejöttének is. Éppen ezért is támogatandó az ökoturisztikai területek sport és ifjúsági, oktatási infrastruktúrájának fejlesztése, a közösségi terek, kapcsolattartási helyszínek kialakítása és az ezeken a területeken megvalósuló rendezvényszervezés támogatása. A közös táji örökség kötetlen keretek között hozhatja össze egymással a szlovák-magyar tanulókat, és ismertetheti meg velük tágabb lakókörnyezetüket.
- **Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése:** a Duna menti helyi termék program elindítása már a 2013-as integrált fejlesztési tervnek is szerves része volt, és a környezettudatosság erősödésével az aktualitása egyre jelentősebb. A helyi termelők határon átnyúló hálózatossodása nem példa nélküli a szlovák-magyar határtérségben, a megkezdett folyamatok tapasztalatait az RDV ETT hasznosíthatja, a további együttműködések támogatását és térben kiterjesztheti a teljes nyugati határtérségre. Ehhez a folyamathoz kapcsolódóan fontos lenne látni a határtérség már meglévő, illetve potenciális helyi termékeit és termelőit. Ennek érdekében egy helyi termelői adatbázis kialakítása javasolt a határon átnyúló forgalmazás hajlandóságának felméréssel összekötve. Szükséges egy kutatás lefolytatása is, mely feltárja az együttműködés és a helyi termék rendszer kialakítása előtt álló jogi-adminisztratív és egyéb akadályokat, valamint megfogalmazza az ezek megszüntetése érdekében teendő lépéseket. A piacosítás szerves része a felmérés után a regionális brand kialakítása, valamint az értékesítési hálózat fejlesztése. Utóbbi érdemes a határon átnyúló turisztikai desztináció fejlesztésével párhuzamosan végrehajtani, aminek a keretében például helyi termékes polcok kerülhetnének kihelyezésre a különböző turisztikai desztinációknál.

- **Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása:** a fokozódó környezeti kihívásokra való hatékony felkészüléssel minden térségnek meg kell küzdenie a maga keretei között. A hasonló táji adottságokkal, és fejlődési pályán lévő megyék tagságából összeálló RDV ETT elsősorban a megyék közös stratégiai gondolkodását, valamint a térség környezeti érzékenyítő programjainak szervezését tudná koordinálni és támogatni. A megyei szintű stratégiai gondolkodásnak egyik eleme lehet a megyék területrendezési elképzeléseinek összehangolása, a beépített területek növekedésének fokozatos visszaszorítására irányuló közös akcióterv kidolgozása⁵. A határtérség érzékenyítő programjai kapcsán az ETT különböző jellegű tevékenységeket valósíthat meg, így például a határ mind a két oldalán alkalmazható curriculumú ismeretterjesztő képzéseket, programokat dolgoztathat ki és terjesztheti azokat akár a korábbi "Circle of economy" című projektjéhez hasonlóan. Az ismeretterjesztő képzések, környezeti nevelési programok alapját képezhetik az ökoturisztikai fejlesztéseknek egyaránt. Ezek az érzékenyítésen túl erősítik az intézményközi (óvodai, iskolai) együttműködést is. A Pozsony megyében tervezett környezetvédelmi oktatási hálózati központok mintaként szolgálhatnak a határtérség mindkét oldalán a környezetgazdálkodás oktatási-nevelési, intézményi kereteinek fejlesztése terén. Ebből is következik, hogy a megfelelő finanszírozási források rendelkezésre állása esetén az ilyen jellegű disszeminációs tevékenységeknek az infrastrukturális oldalát is fejlesztheti az ETT, akár az említett oktatási központok hálózatának kiépítésén keresztül.

2.2.4 Intézményi keretfeltételek fejlesztése

A stratégia megvalósításának alapvető feltétele a megfelelő intézményi háttér és a partnerség biztosítása. Az RDV 2011-es megalapítása óta fokozatosan erősödött a magyar-szlovák határ nyugati szakaszának meghatározó szereplőjévé. Az éves összes ráfordítás összege a kezdeti 18-20 M Ft-ról 2018-ra 109 M Ft fölé emelkedett. Mindehhez a menedzsment terén is jelentős fejlesztésre volt szükség. Az előző 8 év során az ETT-nek sikerült megszilárdítania munkaszervezetét, szakmai szereplőként láthatóvá, meghatározóvá vált, és pénzügyi stabilitása is látványosan megerősödött. A Szlovákia-Magyarország INTERREG V-A program kisprojekt-alapjának (a Via Carpatia EGTC-vel közösen ellátott) menedzsmentje pedig európai szinten is mintává tette az együttműködést. Részben ennek köszönhető, hogy az ETT mára lefedi a teljes magyar-szlovák közös Duna-szakaszt, mivel a három alapító taghoz fokozatosan csatlakozott Pozsony, Pest és Nyitra megye önkormányzata is. Ez a bővülés azonban ugyanakkor jelentős kihívás is a menedzsment irányában.

A feltételek adottak ahhoz, hogy a következő költségvetési ciklus során az ETT a korábbi stratégiában lefektetett, a két ország közötti közeledés, valamint a Duna-medencei együttműködés szempontjából is meghatározó szereplővé erősödjön. Ehhez az irányítás

⁵ A javaslat az olyan együttműködések preferálása érdekében, amelyek eredményeként csökkennek az új, zöldmezős beruházások, és helyettük vagy barnamezős beruházások valósulnak meg, vagy a meglévő beépített területek kerülnek átalakításra.

(governance) szintjén még számos lépésre lesz szükség, és ezt a belső kohézió erősítésének igénye is szükségessé teszi. Az alábbiakban ezeket a szervezetfejlesztési szempontokat vizsgáljuk meg, három oldalról: a jogi keretek, a társulást alkotó tagok képviselőinek visszajelzései és a potenciális fejlesztési irányok oldaláról.

Jogi keretek

Az ETT cselekvési lehetőségeit a 2013-ban módosított 1082/2006/EK-rendelet, a székhely szerinti ország (ez esetben Magyarország) vonatkozó jogszabályai, valamint a működési területe által érintett országoknak a tagok kompetenciáit érintő szabályozása határozza meg. Ahogy az ETT egyezménye a vonatkozó jogszabályokkal harmóniában fogalmaz, a társulás célja, hogy „a gazdasági, szociális és területi kohézió megerősítése céljából, tagjai között [...] előmozdítsa a határokon átnyúló együttműködést”. Az alapítók összesen 14 ágazati területet azonosítottak be, amelyeken együtt kívánnak dolgozni, az infrastruktúra-fejlesztéstől az oktatáson és kultúrán keresztül az egészségügyig. Az ambiciózus kereteken belül, tekintettel az időközben Magyarországon végbement közigazgatási reformra az ETT elsősorban koordinatív, a területfejlesztéshez és területi együttműködéshez kapcsolódó feladatokat láthat el, kompetencia és intézményrendszer hiányában pl. az egészségügy vagy az oktatás területén már csak korlátozottan tud beruházásokat végrehajtani.

Az együttműködési területek között ugyanakkor megtalálható a programmenedzsment, a Duna és mellékfolyóinak fejlesztése és a KKV-k támogatása, amelyek perspektivikusan túlmutatnak egy hagyományos területi önkormányzat feladatkörén, ugyanakkor az ETT a tagok által lefedett terület (25 400 km²) alapján 4, népesség (közel 3,9 millió lakos) tekintetében pedig 7 uniós országot (!) előz meg. Az együttműködés geopolitikai súlyát növeli, hogy az Európai Unió Duna Régió Stratégiájának a központi térségében helyezkedik el, a teljes Duna-vízgyűjtő mintegy 3%-át képviselve. Adottságai alapján az RDV az Európai Unió egyik legnagyobb kiterjedésű ETT-je. Mindez jelzi, hogy a társulás területi együttműködés szempontjából betölthető szerepe a mainál jóval jelentősebb perspektívát kínál.

Az Egyezmény III. cikke értelmében a társulás feladata, hogy a 14 együttműködési területen biztosítsa a kitűzött célok programok és projektek útján történő megvalósítását, az ehhez szükséges személyi és anyagi feltételeket, tudást, az adatok és információk szabad áramlását, a társulás érdekeinek képviseletét és megfelelő anyagi háttér esetén egy brüsszeli képviselet felállítását és működtetését. Amint látható, az alapításkor megállapított ambiciózus célok nincsenek ellentmondásban a társulás területi és népességi súlyával. Ugyanakkor elérésük a menedzsment jelentős fejlesztését igényli.

Az Egyezmény és az Alapszabály elsősorban a társulás igazgatójának teszi feladatává a célok elérését eredményező tevékenységek koordinációját – a létrehozandó munkaszervezet élén. Ugyanakkor lehetőséget biztosít szakmai bizottságok létrehozására, elsősorban az

együttműködés által érintett 14 ágazati területen. A szakmai bizottságok feladata az egyes tématerületek szakmai irányítása és az ETT adott területen végzett munkájának támogatása.

Az ETT eddig egy szakmai bizottságot (munkacsoportot) hozott létre, amelynek a feladata a megyei szintű fejlesztési célok koordinálása, a közös pályázati lehetőségek beazonosítása volna, de a bizottság jelenleg nem működik maradéktalanul.

A tagok visszajelzései

A tervezés során készített interjúk alanyai kitértek az ETT jelenlegi és lehetséges szerepére a határon átnyúló együttműködés intenzitásának erősítésében, az együttműködési területek körének bővítésében. Az erre vonatkozó észrevételek és javaslatok négy területet érintettek.

- 1) Információs szolgáltatások.** Az ETT-nek egyfajta interface szerepet szánunk az interjúalanyok, amelynek elsődleges feladata a tagságot jelentő megyei önkormányzatok közötti információközvetítés biztosítása. Az együttműködésben részt vevő megyei önkormányzatok számára a társulás küldetése elsősorban abban áll, hogy segítsen az információáramlásban, egyrészt a tagok között, másrészt az ETT és a külső szereplők között. Ennek részeként számíthatnak módszertani segítségre, szakmai és uniós információk megosztására. A visszajelzések szerint a munkaszervezet és a tagok közötti információáramlás biztosítása is jelent még kihívásokat.
- 2) Projektgenerálás.** Megfigyelhető, hogy a megyei önkormányzatoknak a legtöbbször a saját kompetenciájukba tartozó hazai pályázatok menedzseléséhez is szűkösek a kapacitásaik, arra már nem jut energia, hogy határon átnyúló pályázatokat generáljanak és menedzseljenek. Az ETT feladata ezeknek a közös pályázatoknak a kidolgozása és megvalósítása. Az erre a célra létrehozott munkacsoportnak nagy szerepe lehetne ennek a funkciónak a biztosításában. Maga az ETT ugyanakkor kezdeményezőként léphetne fel a közvetlen brüsszeli és az Unión kívüli források felkutatásában is. Ehhez a jelenlegi kapacitások bővítésére lesz szükség, mivel a kisprojekt-alap koordinációja is jelentős erőforrásokat köt le.
- 3) Koordináció.** Az ETT harmadik funkciója a partnerek közötti koordináció, a fejlesztési tevékenységek összehangolása, amely révén a párhuzamosságok kiszűrhetőek, a szinergiák megteremthetőek. Nyilvánvaló, hogy ehhez az információk megosztása alapvető feltétel. Az interjúalanyok elsősorban nem azt várják az ETT-től, hogy saját kezdeményezésre hajtson végre projekteket, fejlesztéseket, hanem hogy a meglévő megyei elképzelések között alakítson ki szinergiákat, és ezeket a megyei célokat segítsen elérni.
- 4) Partnerség szervezése.** A társulás negyedik feladata a partnerségépítés a külső szereplők irányában, az ETT hálózati kapcsolatainak fejlesztése, és olyan rendezvények, kezdeményezések elindítása, amelyek az ETT területén működő intézmények és társadalmi csoportok közötti kapcsolatokat erősíthetik. Az interjúalanyok konkrét szervezési, hálózatépítési feladatokkal is ellátnák a társulás munkaszervezetét annak

érdekében, hogy a területi értelemben vett belső, illetve külső kapcsolatai a szervezetnek erősödjenek.

Összességében elmondható, hogy a tagok elvárásai elsősorban a belső koordináció és kommunikáció javítását, erősítését, a partnerség bővítését és a forráskoordinációhoz szükséges humán és szakmai kapacitások biztosítását érintik.

A potenciális fejlesztési irányokhoz illeszkedő intézményi kapacitások

Mára az RDV ETT szakmai és anyagi stabilitását a menedzsmentnek sikerült megteremteni, nem utolsósorban három nyertes határon átnyúló projektnek köszönhetően, amelyek azonban nem illeszkedtek szorosan az RDV küldetéséhez és feladataihoz. A társulás bekapcsolódása a szlovák-magyar INTERREG-program menedzsmentjébe jelentős szakmai eredmény, amely tovább növeli az együttműködés súlyát, és az európai hálózati együttműködések kialakításának esélyét, ugyanakkor jelentős erőforrásokat is igényel, ami szintén korlátozza az ETT mozgásterét a sajátos társulási célok elérése szempontjából.

A 2021-27 közötti programozási időszakra vonatkozó fejlesztési célok megvalósítása két területen igényel beavatkozásokat szervezetstratégiai oldalon.

KOMMUNIKÁCIÓ

A következő években a szervezet belső és külső kommunikációját egyaránt jelentősen javítani kell. Egyrészt a tagok egymás közötti, valamint a munkaszervezet és a tagok közötti információáramlás javítását kell megemlíteni.

Belső kommunikáció

A társulás intenzívebb működése és az új kihívásokat jelentő fejlesztési feladatok száma elkerülhetetlenné teszi a belső kommunikáció erősítését. Mivel az ETT taglétszáma alacsony, az információk cseréje viszonylag egyszerűen megoldható. Az alábbi három forma alkalmazását javasoljuk:

- tagok egymás közti információáramlása rendszeres találkozók segítségével: a közgyűléseken kívül célszerű évi 3-4 alkalommal egyébként is összehívni az ETT tagjainak politikai és technikai szintű (értsd: az egyes ágazatokban és a határ menti együttműködésben érintett) képviselőit; a találkozót szakmai műhelyek keretében javasolt megszervezni, mindig más-más tag területén, amelyet kötetlenebb eszmecsere követhetnek; a szakmai műhelyek témái kapcsolódhatnak a stratégiai célterületekhez, konkrét projektekhez, valamint távlati és nemzetközi együttműködési kezdeményezésekhez is;
- a munkaszervezet és a tagok közötti kommunikáció személyes formái: a munkaszervezet képviselőinek is jelen kellene lenniük a tagi találkozókra (amelyekhez szakmai tartalom is biztosíthatnak), de ezen kívül javasolt, hogy a menedzsment látogassa végig az egyes

tagokat egy-egy alkalommal évente, amikor az ETT helyzetéről, fejlesztési munkáiról, terveiről, valamint a tagok elvárásairól, javaslatairól, a közös projektekről egyeztethetnek;

- a munkaszervezet és a tagok közötti online kommunikáció: gördülékeny és bizalmat erősítő formája a kommunikációnak a tagi hírlevél, amelyben a tagok pl. negyedévente tájékoztatást kapnak a munkaszervezetenél zajló tevékenységekről, uniós fejleményekről, pályázati lehetőségekről, de egyben az egyes tagok által megosztásra beküldött hírekről is.

Külső kommunikáció

Az ETT honlapja az elmúlt években előnyére változva megújult, informatívabb lett, és rendszeresen frissül. Ugyanakkor a társulás eddigi eredményei, területi súlya lehetőséget nyújt egy offenzívabb szervezetmarketingre is. Egyrészt a kisprojekt-alap menedzselésének tapasztalatai várhatóan fontos témáját adják a jövőben az ETT külső kommunikációjának, mivel az INTERREG-rendelet 24. cikkelye értelmében a határ menti programok keretein belül ilyen alapok működtetését elsősorban ETT-k láthatják majd el. Az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program e tekintetben úttörő szerepet játszik, és az érintett társulások tapasztalatainak megosztására számos alkalom nyílik európai fórumokon.

További tematizációs lehetőséget biztosít a Duna, jóllehet ezt a témát az interjúalanyaink nem látják fontosnak. A makro-regionális stratégiának az uniós területi politikán belüli súlya, valamint a klímaváltozásnak a vízgazdálkodásra gyakorolt hatásai az Európai Unió legnagyobb folyója esetében, illetve az RDV ETT-nek a Duna-medencén belül elfoglalt központi helyzete arra predesztinálja az együttműködést, hogy ebben a témában is aktívabban vegyen részt. Javasolt a Duna Stratégia tevékenységeibe történő bekapcsolódás, a transznacionális Duna programon belüli hálózatépítés, projektfejlesztés, és a partneri kapcsolatok erősítése más Duna menti középrégiókkal. Ehhez szorosan kapcsolhatóak olyan kommunikációs tevékenységek, amelyek az RDV ismertségét, elismertségét és belső kohézióját egyszerre képesek javítani (pl. szakmai fórumok, nemzetközi konferenciák, részvétel egyes PAC-ok munkájában, szakmai bizottság működtetése és eredményeinek megosztása stb.).

Rendszeresen felmerülő kritika a megalakult ETT-kkel szemben, hogy az alapítási folyamat lezárulta után minden kapcsolatuk megszakad a hatóságokkal. Ez magyar oldalról nincs így, mivel a Külgazdasági és Külügyminisztérium negyedéves rendszerességgel szervezi meg az ETT-k műhelyét, és más szakmai fórumokon is lehetőséget biztosít a magyar részvételű társulásoknak a megjelenésre, tapasztalatcserére, kapcsolatépítésre. Ugyanakkor a magyar-szlovák ETT-knek a szlovák hatóságokkal már sokkal gyengébbek a kapcsolataik, és ezen mindenképpen változtatni kell. Az uniós és dunai ügyekbe történő bekapcsolódás révén ezt a hiányosságot is könnyebb kezelni.

Összességében úgy látjuk, hogy az RDV ETT kommunikációja érdemben javítható a következő költségvetési ciklusban annak érdekében, hogy a szervezet belső kohéziója és nemzetközi kapcsolatrendszere erősödjön.

KOORDINÁCIÓ

Az ETT kiemelt küldetése, hogy a gazdasági és társadalmi szereplők és a tagmegyék vezetői között erősítse a kohéziót. Mivel a közvetlen határtérségben települési szinten három, két megyét lefedően pedig további egy ETT is működik a térségben, ennek a kohézióerősítésnek ezekkel az ETT-ekkel egyeztetve kellene zajlania. Nyilvánvaló, hogy az ETT menedzsmentje nem vállalhatja fel a közel 4 milliós együttműködés területén működő intézmények, szervezetek közötti kapcsolatok kialakítását és fejlesztését, ugyanakkor számos olyan terület van, ahol hatékonyan tudna ellátni koordinatív feladatokat.

Tagi szintű koordináció

Az ETT-t a hat megyei önkormányzat azért hozta létre és működteti, hogy a megyei és térségi közös érdekeket ne saját erőforrásai terhére, hanem egy erre a célra alapított intézményen keresztül jelenítse meg és képviselje. Az ETT-nek ilyen értelemben nincs az alapító tagoktól független fejlesztési és érdekérvényesítési feladata: ezt igazából a tagok (érdekei) közötti koordináció maximálisan kimeríti. Tartalmilag elsősorban a fejlesztési szándékok, közös projektek jelentik a koordináció feladatát, amihez a munkaszervezet a források felkutatásával, a projektek fejlesztésével és menedzsmentjével járulhat hozzá. Az ezzel a céllal létrehozott munkacsoport (szakmai bizottság) működtetése és a fejlesztési dokumentumok összegyűjtése elengedhetetlen ennek a feladatnak az ellátásához.

További koordinációs tevékenységet igényel a tagönkormányzatok szakmai eseményeinek összehangolása, ami a partner önkormányzatok jelenlétét is segítheti egymás rendezvényein. Célszerű és hasznos volna egy éves eseménynaptár összeállítása.

Társadalmi és gazdasági koordináció

Egyre több (nyugat-európai) ETT esetében figyelhető meg az, hogy az alapítói szinten túl olyan koordinatív testületeket is létrehozhatnak, amelyek bevonják a különböző szintű politikai és/vagy a térségben érintett jelentősebb gazdasági és társadalmi szereplőket a határ menti együttműködésbe. A francia-német határon több évtizede működik olyan szervezet, amely a parlamenti és a regionális képviselőket egyesíti, és amely egyfajta politikai platformként segíti a többi határon átnyúló intézmény munkáját.

A francia-belga határon a civil szektor képviselőinek részvételével hoztak létre konzultatív szerepkörrel egy civil társadalmi fórumot, amely egyrészt segít a határon átnyúló együttműködés társadalmasításában, másrészt tagokat delegál a szakmai bizottságokba.

A francia-német határon az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság mintájára működtetnek egy a gazdasági élet és a civil szektor szereplőiből álló regionális platformot.

Hasonló megoldást az RDV ETT is felvállalhatna, ez ugyanis nemcsak a folyamatok demokratizációját segítené, hanem újabb erőforrásokat, projektötleteket, kezdeményezéseket is bevonhatna az együttműködésbe.

Nemzetközi partnerségépítés

A koordináció harmadik szintjét az ETT külső kapcsolatrendszere biztosítja. Az RDV ETT azon ritka közép-európai társulások közé tartozik, amelyek egy európai uniós térképen is jól láthatóak. Tevékenysége révén ez a láthatóság (a jelzett kommunikációs beavatkozásokat feltételezve) jelentősen tovább erősíthető, ami természetes módon fogja előidézni a társulás külső kapcsolatrendszerének erősödését.

Ez a kapcsolatrendszer több irányban fog kifejlődni:

- egyrészt várható, hogy az uniós intézmények fokozott érdeklődést fognak mutatni az ETT tevékenysége, eredményei iránt;
- másrészt más határszakaszokon működő ETT-k és hasonló struktúrák, intézmények fognak bejelentkezni projektpartnerként;
- végül várható, hogy a határon átnyúló együttműködésben érintett ágazati és akadémiai szereplők is meg fognak jelenni a színen.

A koordinációs feladatok e tekintetben magától értetődőek. Az uniós intézmények által szervezett szakmai rendezvényeken történő részvétel, rendszeres előadás segíthet abban, hogy az RDV ETT által szervezett szakmai rendezvényeken is egyre gyakrabban jelenjenek meg uniós szakemberek. A nemzetközi figyelem és a közvetlen brüsszeli kiírások partnerségi előírásai miatt látványosan növekedni fog azoknak a hasonló struktúráknak a száma, amelyek partnerséget kínálnak az RDV-nek egy-egy pályázat esetében. Ezt a folyamatot különösen az erősítheti, ha a társulásnak sikerül szakmailag és területileg is releváns projekteket megvalósítania, és ennek eredményeit hatékonyan tudja disszeminálni a nemzetközi közegben is. Bár ezek a brüsszeli projektek nem járnak látványos fejlesztésekkel az egyes tagönkormányzatok területén, a tudásátadást segíthetik, ami a kapacitások optimális használatán vagy integrált beavatkozások megvalósításán keresztül mégiscsak visszahat a tagönkormányzatok helyzetére.

Amennyiben az ETT aktívabb szerepet vállal a Duna Stratégia megvalósításában, úgy a makrorégiós szereplők részéről is várható az érdeklődés növekedése és a hálózati kapcsolatok kialakulása.

Végül a szakmai bizottságok felállításánál eleve célszerű bevonni az adott ágazati intézmények képviselőit, ezzel is biztosítva a stabil szakmai háttérrel a fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához, fenntarthatóságához is.

A fenti feladatok ellátásához a jelenlegi munkaszervezet kapacitásai nem elegendőek, hiszen azokat jórészt a kisprojekt-alap és a nyertes pályázatok menedzsmentje leköti. Fontos, hogy az ETT érje el, hogy a következő programban a KPA-kiírások rendszere radikálisan egyszerűsödjön, így csökkentve az adminisztratív terheket, de emellett szükség lehet a kapacitások bővítésére is, hogy a megnövekedett feladatokat magas színvonalon és időre el lehessen látni. A kapacitások bővítése lehetőséget adhat a nem szigorúan adminisztratív jellegű tevékenységek erősítésére is, úgy, mint a pályázókkal, és az ETT tagjaival való intenzívebb kommunikáció.

3. Mellékletek

3.1 Tervezési keretek

3.1.1 Magyarországi tervdokumentumok

A Rába-Duna-Vág ETT területi stratégiájának felülvizsgálatához elengedhetetlenül fontos a régiót érintő tervezési keretek ismertetése. A feltáró munka során a releváns dokumentumok megállapításait, illetve célkitűzéseit vetettük össze az ETT új stratégiájának célrendszerével (beavatkozásokkal és azok alá tartozó javaslatokkal), minden esetben kiemelve a lehetséges átfedéseket, szinergiákat. A magyar oldalról a Győr–Moson–Sopron Megye Területfejlesztési Program, a Komárom–Esztergom Megye Területfejlesztési Stratégia, valamint a Pest Megyei Területfejlesztési Program került részletes elemzésre.

Győr–Moson–Sopron Megye Területfejlesztési Program

Győr–Moson–Sopron megye területfejlesztési dokumentuma a megyét egy dinamikus, innovatív és otthonos megyeként definiálja, amely (1) dinamikus és innovatív gazdaságával, (2) magasan képzett és kreatív humán tőkeállományával, (3) sokszínű határon átnyúló kapcsolataival, valamint (4) természeti, kulturális, táji és települési értékek megóvásával, azok folyamatos fejlesztésével, teremt stabil életkörülményeket.

A dokumentum fő fókusza a gazdaságfejlesztésen, a kreatív humán erőforrás fejlesztésén, valamint az innováció térnyerésének előmozdításán van, amely szempontok az RDV ETT területi stratégiájában csupán másodlagos szerepet töltenek be. Ennek megfelelően a területfejlesztési program második és negyedik prioritása képez átfedést az ETT számára kijelölt célokkal, hiszen míg előbbi a turisztikai kínálat feltételeinek javítását többek között az örökség és agroturizmus fejlesztésén keresztül látja, összhangban a közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása célkitűzéssel, addig a környezeti adottságok hasznosításán belüli két célkitűzés is egybevágh a megyei célokkal. Míg a megyei dokumentum a 4.1.-es prioritásban a környezeti adottságok hasznosítását igyekszik elérni többek között a zöldgazdaság és energiagazdálkodás révén, addig az ETT célrendszerben is helyet kap a fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítására vonatkozó törekvés. Továbbá a területfejlesztési program 4.2-es prioritása a táj, település, ember összhangját igyekszik megteremteni a környezeti állapot javításán, a települések értékmegóvásán és a víz, mint erőforráson keresztül, ami összecseng a Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelésre vonatkozó célkitűzéssel.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása

- 2. Az innováció térnyerésének előmozdítása
 - 2.2. A turisztikai kínálat feltételeinek javítása:
 - - egészséggazdaság és gyógyturizmus fejlesztési program
 - - örökség és agroturizmus fejlesztési program
 - - aktív turizmus fejlesztési program

Környezeti adottságok hasznosítása

Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése

- 4. A környezet megújítása, a kultúra támogatása, az életminőség javítása
 - 4.2. Táj, település, ember:
 - - a környezeti állapot javítása
 - - a települések értékmegóvása
 - - a víz mint erőforrás

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása. A környezet megújítása, a kultúra támogatása, az életminőség javítása

- 4.1. A környezeti adottságok hasznosítása
 - - a környezeti potenciál hasznosítása
 - - zöldgazdaság
 - - energiagazdálkodás

Komárom–Esztergom Megye Területfejlesztési Stratégiai és Operatív Programja

A Komárom–Esztergom Megye Területfejlesztési Stratégiai és Operatív Program átfogó küldetése – „Stabilan az élvonalban” – hármas célt szolgál: egyrészt, a kedvező trendek, folyamatok fenntartását, másrészt a megye globális kitettségének mérséklését, harmadrészt pedig azon konfliktusok kezelését, hiányok felszámolását, melyek a kedvező trendek, folyamatok fenntartását akadályozzák, vagy akadályozhatják a jövőben.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

A megyei területfejlesztési dokumentum számos olyan tématerületet és beavatkozást tartalmaz, amely összefüggésben áll a jelen dokumentum célkitűzéseivel. Az első ilyen tématerület a turizmus, rekreáció, amelyhez kapcsolt prioritás célja elsősorban az, hogy a kevésbé ismert és

látogatott, de nemzetközi jelentőséggel bíró értékeket hálózatba szervezze, részben a meglévő, részben újonnan felfedezett, illetve újonnan kiépülő infrastruktúrákkal, részben a szervezeti háló megerősítésével. Ennek megfelelően az alábbi konkrét beavatkozási területeket fogalmazza meg a Program:

A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása, illetve határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása

- 2.1. A Duna menti térség turisztikai kínálatának összehangolása, nemzetközi versenyképességének javítása
 - 21.1. Duna menti térség felhelyezése a nemzetközi turisztikai térképre: UNESCO világörökség várományos helyszínekhez és az EUROVELO6-hoz kapcsolódó fejlesztések
 - 21.11. UNESCO világörökségi várományos helyszínek felterjesztési dokumentumainak és kezelési terveinek kidolgozása és összehangolt turisztikai vonzerőfejlesztése GINOP 7
 - 21.12. EUROVELO 6 megyei szakaszának kiépítése, turisztikai vonzerő növelése, térségi integráció feltételeinek megteremtése a kerékpáros és vízi turisztikai kínálatok összehangolt fejlesztése TOP 1,2,6, GINOP6, VP, KEHOP 4
 - 21.13. Dunabusz (Dunajbus)-hálózatra való rácsatlakozás SKHU
 - 21.3. Duna menti települések rákapcsolódása a nemzetközi turisztikai kínálatokra
 - 21.31. A Duna menti térség kapcsolódó turisztikai kínálatainak fejlesztése, vonzerőnövelés, fogadóképesség, hálózatba szervezés TOP 1, 2, 6, KEHOP 4, VP
 - 21.32. Turisztikai, rekreációs hasznosítás a Dunához csatlakozó fejleszthető, alulhasznosított és leromlott területeken TOP 1, 2, 6, KEHOP 3
- 2.2. Által-ér térségi komplex turisztikai kínálatfejlesztés
 - 22.1. Az Esterházy örökség (tájalakítás, térségfejlesztés és építészeti tevékenység) összehangolt tematikus turisztikai desztinációvá fejlesztése
 - 22.11. A Forster Központ tervezett fejlesztéseinek megvalósítása (Tata, Oroszlány-Majk) GINOP 4, KÖFOP
 - 22.12. Kapcsolódó vállalkozói és települési fejlesztések, az Esterházy örökség hálózatba szervezése, nemzetközi projekthez kapcsolódás TOP1, 2, 6, GINOP 1, GINOP 6, KEHOP 4, KEHOP 1
 - 22.2. Az Által-ér vízgyűjtő turisztikai kínálatának hálózatba szervezése, meglévő attrakciók felértékelése, turisztikai eladhatóság fejlesztése
 - 22.21. Kerékpározható útvonalak hiányzó és nem megfelelő állapotú szakaszainak kiépítése, kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése (ráhordó kerékpárutak is) TOP 1, 2, 6, GINOP 6

- 22.22. Az Által-ér vízgyűjtő kultúrturisztikai kínálatának bővítése és összekapcsolása és rákapcsolása az országos-nemzetközi tematikus programokra (különös tekintettel az Esterházy örökséghez, a zarándoturizmushoz és a Gerecse-natúrparkhoz való kapcsolódásra) TOP 1,2, 6, GINOP 1, 6, TOP MJV
- 2.3. Sajátos gazdálkodási hagyományokra és természeti értékekre épülő turisztikai kínálatok
 - 23.1. A vidéki térségek turisztikai kínálatainak ráfűzése a Duna menti és az Által-vízgyűjtő komplex turisztikai kínálatokra és a szomszédos megyék kínálataira
 - 23.11. Kerékpározható úthálózat fejlesztése (az Által-ér vízgyűjtője és a Duna-térség által nem érintett településeken) TOP 1, 2, GINOP 6, VP
 - 23.12. Zarándok- és bakancsos turisztikai infrastruktúra komplex fejlesztése a kiemelkedő célpontokhoz (Pannonhalma, Majk, Esztergom) kapcsolódva TOP 1, 2, 6, GINOP 6, VP, KEHOP 4, EFOP, KÖFOP
 - 23.13. A megye vidéki és szelíd turisztikai kínálatának terméké fejlesztése TOP1, 2
 - 23.2. Tematikus kínálati csomagok kialakítása, meglévők fejlesztése
 - 23.21. A lótenyésztési hagyományokra épülő komplex kínálatok fejlesztése TOP 1, 2, VP
 - 23.22. Természeti adottságokhoz kapcsolható, csomagba fűzhető vidékturisztikai, natúrparki kínálatok fejlesztése TOP 1, 2, 6, GINOP 6, VP, KEHOP 4, EFOP

Továbbá a dokumentumban külön prioritás van az egészséges és gondoskodó társadalomnak szentelve. Ennek célja a lakosság fizikai és mentális egészségi állapotának általános javítása, a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő készségekkel, képességekkel és tudással rendelkezők arányának markáns növekedése és a speciális ellátást igénylő társadalmi csoportok számára a lehető legmagasabb színvonalú szolgáltatások biztosítása. Ez a prioritás az ezüstműveltség kapcsán lehet releváns az RDV ETT célkitűzéseinek szempontjából, hiszen a stratégia által javasolt beavatkozási területek több módon is támogatják az ezüstműveltség kiépítését:

Társadalmi kapcsolatok erősítése

A dokumentumban külön al-prioritás szól az egészséges és gondoskodó társadalom támogatásáról, amely szoros összefüggésben van az aktív idősödést szolgáló együttműködésekkel, hiszen mind az egészségügyi és szociális infrastruktúra és humán erőforrás fejlesztéséből, mind pedig az egészséges életmódhoz és betegség megelőzéshez kapcsolódó törekvésekből közvetlenül profitál az idősebb generáció.

Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása

- 4.1. Egészséges és gondoskodó társadalom
 - 41.1. Egészségügyi és szociális infrastruktúra és humánerőforrás fejlesztése
 - 41.11. Alapfokú intézményhálózat, ellátási színvonal fejlesztése (TOP 4)
 - 41.12. Térségi szakellátó intézményhálózat és ellátási színvonal fejlesztése (EFOP)
 - 41.13. Az egészségügyi munka vonzerejének és színvonalának növelése, szakemberhiány csökkentése (TOP 4, 6), EFOP
 - 41.2. Egészséges életmód, egészségmegőrzés, betegség megelőzés, szolidaritás
 - 41.21. Egészségmegőrzés, egészséges életmódra nevelés TOP 1, 2, 4, 6, EFOP
 - 41.22. Betegségmegelőzés, szűrés, szolidaritás TOP 4, 6, EFOP

Pest Megyei Területfejlesztési Program

A Pest Megyei Területfejlesztési Program a megye számára a következő jövőképet fogalmazza meg: „Európai térben versenyképes, minőségi életfeltételeket biztosító Pest megye”, amelyhez három nagy átfogó célt határoz meg: (1) Társadalmi megújulás (Testben és lélekben egészséges, együttműködő egyén és közösségek); (2) Gazdaság dinamizálása (Az értékteremtő képesség növelése a térség adottságaira építve); és (3) Térszerkezet fejlesztése és kiegyensúlyozása (A lokális és makrotérségi érdekeket kiszolgáló, fenntartható környezet).

A jelen dokumentum szempontjából az alábbi szinergiák azonosíthatók be:

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

A megyei területfejlesztési program beavatkozási rendszerében a megyében található turisztikai attrakciók infrastruktúrájának, tematikus kínálatának, szolgáltatási palettájának fejlesztését tűzték ki célul, amely szorosan összefügg a közös kulturális örökség turisztikai hasznosításának céljával, hiszen a természeti látnivalók kapitalizálásán túl a kulturális és épített örökség (kiemelten a megyében található paloták, kastélyok, kúriák, várak, templom-, és kolostorromok, világörökség várományos helyszínek), valamint rekreációs-szabadidős kapacitások kerülnek fejlesztésre. A rekreációs turizmus keretében a lovas túra útvonalak, a bakancsos turizmushoz köthető útvonalak, valamint az infrastrukturális háttér fejlesztése (lovardák, turista és kulcsos házak) valósulnak meg a stratégia szerint.

A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása

- GD2.d: Turizmus, mint stratégiai ágazat fejlesztése

Társadalmi kapcsolatok erősítése

A megyei dokumentum célként fogalmazza meg az életmód, egészségipar, illetve az alkonygazdaság fejlesztését is, ami közvetlenül és közvetve is támogatja az aktív idősödést segítő

együttműködések. A gyógy- és termálfürdőkre épülő egységes csomagnak köszönhető térségi specializáció olyan környezetet alakít ki, mely a hagyományos eljárásokat a legmodernebb technológiákkal ötvözve éri el hatását és segíti az aktív idősödést. Emellett a sport és diákcsere kapcsolatok élénkítésének is meg lehet feleltetni a dokumentumban kijelölt prioritásokat, hiszen több beavatkozás is a szükséges feltételek megteremtésére fókuszál.

Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása

- GD2.c: Életmód, egészségipar és alkonygazdaság fejlesztése

Sport és diákcsere kapcsolatok élénkítése

- TM6.d: Sportoláshoz alkalmas környezet megteremtése
- TM4.b: Partneri kapcsolatok intézményesített fejlesztése
- TM5.b: Közösség építése és társadalmi bizalom erősítése

Környezeti adottságok hasznosítása:

A Pest Megyei Területfejlesztési Programban foglalt célkitűzések, prioritások és beavatkozások több ponton is harmonizálnak az RDV ETT új stratégiájának célkitűzéseivel, hiszen a Duna közös használatának mindkét logika központi helyet szentel, ugyanakkor a fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása is helyet kap, különösen a hulladékgazdálkodás kapcsán.

Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése

- TF1.c: Duna szerepének erősítése a nemzetközi szállítmányozásban

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

- TF9.a: Hulladék újrahasznosítás növelése
- TF9.b: Zöldhulladék újrahasznosítás szerepének növelése
- TF8.c.: Szemléletformálás a megújuló energiák felhasználása tekintetében
- TF9.e: Szemléletformálás a hulladékhasznosítás kapcsán

3.1.2 Szlovákiai tervdokumentumok

A magyarországiak mellett ugyanilyen fontos az ETT szlovákiai oldalát érintő tervezési keretek feltárása annak érdekében, hogy a határ mindkét oldalán támogatottságot élvező tevékenységek, intézkedések kapjanak helyet a felülvizsgált stratégiában. A három érintett szlovákiai megye fejlesztési dokumentumainak kivonatolását a javasolt stratégia egyes elemei (beavatkozásainak és javaslatainak) mentén végeztük el kizárólag a kapcsolódási pontok kiemelésével. A szlovák tervek áttekintésével egy átfogó képet kaptunk arról, a szlovák oldal igényeit is integrálva mely fejlesztési tématerületeken milyen közös gondolkodás és együttműködés katalizálható, hol vannak a kapcsolódási pontok, és pontosan milyen konkrét tartalommal tölthetők meg a felülvizsgált stratégia javaslatai. A szlovák oldalról a három tagmegye gazdasági és társadalmi fejlesztési programja mellett Pozsony megye fontosnak tartotta, hogy a turizmus (Pozsony megye turisztikai fejlesztési stratégiája 2020-ig, A Kis-Duna turisztikai desztinációjának fejlesztési és marketing stratégiája, Tematikus útvonal fejlesztésének koncepciója a pozsonyi és a nagyszombati megye területén, beleértve a cselekvési tervet), a kultúra (Kulturális fejlesztési stratégia Pozsony megyében a 2015-2020 közötti években) és a környezeti oktatás (Környezetvédelmi oktatási hálózati központok építésének koncepciója Pozsony megyében a 2018-2025-ös időszakban) tématerületein született tervek is beépüljenek a tervezési keretekbe, így ezeket is hasznosítottuk a kivonatolás és a stratégiaalkotás során.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2016 – 2020 / Nagyszombat megye gazdasági és társadalmi fejlesztési programja 2016-2020

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

A nagyszombati régió jelentős kulturális, történelmi és természeti örökséggel rendelkezik, ezáltal lehetőségeket teremt a turizmus fejlesztésére. A turizmus fő típusai és formái közé tartozik a történelmi, gyógy-, fürdő- és wellness turizmus, valamint a nyári turizmus. A turisztikai intézkedések között jelentős szerepet játszanak a kerékpáros turizmushoz, valamint a desztinációmenedzsmenthez köthető elképzelések.

2008-ban a turizmus területén klaszter (Klaszter cestovného ruchu – západné Slovensko (KCR)) alakult, melynek célja a turizmus fejlődésének előmozdítása, a megfelelő feltételek megteremtése a terület regionális és nemzeti szintű támogatása terén, az idegenforgalmi szereplők együttműködésének ösztönzése, üzleti tevékenységek feltételeinek megteremtése, régió természeti szépségeinek és üzleti egységeinek népszerűsítése hazai és külföldi kiállításokon és vásárokon, valamint a turizmushoz kapcsolódó egyéb tevékenységek felkarolása. A partnerség elve alapján fokozni kell a turisztikai kínálat sokféleségét és minőségét, hangsúlyozva az egész éven át működő turisztikai szolgáltatások összetettségét. A klaszter megalapítói Nagyszombat megye és Galánta városa.

- 1.3. specifikus cél: A turizmus és a sport fejlődésének támogatása
 - tematikus termékek népszerűsítése, valamint a szolgáltatások és az emberi erőforrások minőségének javítása,
 - kerékpáros útvonalak, túraútvonalak építése és helyreállítása, valamint a felhasználók számára nyújtott szolgáltatások korszerűsítése,
 - turizmus és termékeinek népszerűsítése,
 - idegenforgalom fejlesztését koordináló intézményi kapacitások támogatása,
 - üzleti környezet támogatása a turizmusban,
 - turisztikai szolgáltatások nyújtása.

A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása; Közös kulturális örökség társadalmosítása

- 2.5 specifikus cél: A kulturális örökség megőrzése és a kultúra, kulturális és oktatási létesítmények fejlesztésének biztosítása, a régió kulturális és népi hagyományainak megőrzése
 - támogatás a régió kulturális és oktatási létesítményeinek építéséhez, rekonstrukciójához és korszerűsítéséhez,
 - régió népi hagyományainak megőrzésére irányuló tevékenységek támogatása,
 - a szabadidős kulturális és művészeti tevékenységekkel kapcsolatos együttműködés biztosítása,
 - támogatás a kulturális örökség megőrzése érdekében,
 - a kulturális és történelmi tájak védelme.
- 2.6 specifikus cél: koncepciók, dokumentumok kidolgozása a társadalmi tudatosság biztosítása érdekében
 - A kulturális örökség védelmének, fejlesztésének támogatása.

Környezeti adottságok hasznosítása

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása, Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése

- 3.1 specifikus cél: Vízgazdálkodási beruházások
 - együttműködés a szomszédos államokkal, régiókkal a légszennyezés és a bejövő vízfolyások szennyezésének korlátozása terén,
 - a térség éghajlatváltozásból adódó természeti katasztrófákra vagy egyéb kockázatokra való jobb felkészülésének elősegítése.

- 3.2 specifikus cél: A hulladékgazdálkodás javítása
 - a hulladékok összegyűjtésének, elkülönítésének, ártalmatlanításának / hasznosításának, valamint a környezeti terhek felszámolásának támogatása,
 - a hulladékhasznosítás és a hulladékkezelés fokozása.
- 3.6 specifikus cél: A nemzetközi, transznacionális és határokon átnyúló együttműködés előmozdítása
 - a természeti területek megóvása és összehangolt kezelése terén folytatott együttműködés támogatása, a határokon átnyúló térség biológiai sokféleségének megőrzése és az ökosztéma stabilitásának elősegítése céljából,
 - a közös tervezés, a koordinációhoz és a gyakorlati felhasználás támogatása,
 - környezetbarát, alacsony szén-dioxid kibocsátású és biztonságosabb közlekedési rendszerek és szolgáltatások határon átnyúló megoldásai,
 - közös határon átnyúló környezetvédelmi kezdeményezések kidolgozása.

Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése

- 1.7 célkitűzés: A mezőgazdaság és a vidékfejlesztés támogatása. Kapcsolódó releváns intézkedések:
 - mezőgazdasági egyéni gazdálkodás, biogazdálkodás, erdészet és halászat fejlesztése, mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztésének támogatása vidéki területeken,
 - az állami és magán társulások, helyi akciócsoportok és kistérségek támogatása,
 - a mezőgazdasági üzemekbe történő beruházások támogatása, az infrastruktúra korszerűsítése, a mezőgazdasági termékek feldolgozása és forgalmazása, az ökológiai gazdálkodás előmozdítása,
 - a mezőgazdasági, élelmiszeripari, erdészeti és vidékfejlesztési szereplők közötti együttműködés támogatása.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja 2016 – 2022 / Nyitra megye gazdasági és társadalmi fejlesztési programja 2016-2020

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

A régióknak lehetősége van a vízi turizmus fejlesztésére is a régiókn keresztülhaladó folyókon (Vág, Garam, Nyitra és Duna). A régió domborzata lehetőséget kínál a kerékpáros turizmusra, melynek infrastruktúrája északnyugati és északkeleti irányban továbbfejleszhető, és kiegészülhet a hegyi kerékpározással, túrázással. Elsősorban a kerékpáros infrastruktúra, a közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása, illetve a desztinációmenedzsment fejlesztése emelhető ki.

I.IV specifikus cél: A turizmus fejlesztési feltételeinek javítása. Releváns intézkedések:

- Turisztikai infrastruktúra, szolgáltatások és termékek fejlesztésének támogatása:
 - a kerékpározás támogatása a megyében, kerékpáros útvonalak építésével és kijelölésével, beleértve a kapcsolódó kerékpáros infrastruktúra kiépítését
 - a turisztikai célra alkalmas meglévő műemlékek rekonstrukciójának támogatása
- Desztinációmenedzsment fejlesztése, az idegenforgalmi szervezetek közötti együttműködés támogatása
 - helyi és regionális desztinációmenedzsment szervezetek intézményesítése
 - a régió turisztikai promóciós tevékenységeinek összehangolása.

Környezeti adottságok hasznosítása

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

- III.II specifikus cél: A hulladéktermelés csökkentése hatékony válogatási és hasznosítási rendszer bevezetésével. Releváns intézkedések:
 - A hulladékgazdálkodási rendszer korszerűsítése
 - a hulladék hasznosításának, újrafelhasználásának és újrahasznosításának növelése ösztönözve a hulladékeletkezés megelőzését
- III.III specifikus cél: Az energiahatékonyság javítása és az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság
 - Az energiaintenzitás csökkentése és a megújuló energiaforrások felhasználásának fokozása
 - az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés előmozdítása minden ágazatban
 - a megújuló erőforrások fenntartható felhasználásának előmozdítása

Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése

- I.III specifikus cél: Multifunkcionális mezőgazdaság és a vidékfejlesztés támogatása. Releváns intézkedések:
 - A mezőgazdasági üzemek szerkezetátalakításának és korszerűsítésének, valamint a mezőgazdasági diverzifikáció fokozásának támogatása
 - a modern és hatékony többfunkciós mezőgazdaság előmozdítása elegendő mennyiségű élelmiszer előállítás mellett
 - a gazdaságok tudatosítása és képzése a diverzifikációs tevékenységek lehetőségeiről
 - a kis gazdaságok diverzifikálására irányuló projektjeinek támogatása

- az elsődleges mezőgazdasági termékeket felhasználó élelmiszeripari vállalkozások fejlesztéseinek támogatása a régióban

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2014-2020 / Pozsony megye gazdasági és társadalmi fejlesztési programja 2016-2020

3.2 stratégiai célkitűzés: A KKV-k fejlesztése az európai és regionális kihívások mentén, különös tekintettel a termékek és szolgáltatások fejlesztésére

A stratégiában szereplő 3.2 célkitűzés keretében számos célrendszerben javasolt elem megjelenik, úgy, mint ökoturisztikai desztinációfejlesztés, közös kulturális örökség társadalmasítása; aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása; fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása. Érintett tevékenység: olyan európai és regionális kihívásokat összekapcsolva, mint például a kulturális és kreatív ipar, az idegenforgalom új formái és az új társadalmi igényeket tükröző innovatív szolgáltatások, vagy az öregedéssel és egészséggel, az ökoinnovációval kapcsolatos termékek és szolgáltatások, alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság és erőforrás-hatékonyság.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

- A 6.2 A kulturális és természeti örökség védelme és fejlesztése leginkább az ökoturisztikai desztináció fejlesztésével áll kapcsolatban, de kötődik a közös kulturális örökség társadalmasításához is, illetve a helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztéséhez is. Támogatandó tevékenységek:
 - a kulturális és természeti örökség védelme, támogatása és fejlesztése, hangsúlyt helyezve a szőlőtermesztésre és az immateriális helyi kulturális örökségre például a hagyományos kézművesség, népművészet és helyi művészet területén,
 - a terület kulturális infrastruktúrájának kihasználása,
 - a megközelíthetőség biztosítása,
 - A helyi gazdaságok diverzifikációjába történő beruházás a kulturális örökség és a táj védelme és fejlesztése révén,
 - kerékpárutak építésének támogatása.
- 7.5 Integrált, fenntartható, környezetbarát és megfizethető mobilitás fejlesztése. Támogatandó tevékenységek:
 - a kerékpározás, a gyaloglás, a belvízi személyszállítás és a multimodalitás megkönnyítése,
 - a belvízi utak akadályainak felszámolása, a hajók környezetbarátabb beruházásainak ösztönzése.
- 8.3 Új kisvállalkozások alapításának támogatása, valamint a vidéki területeken a munkahelyteremtés egyéb formáinak támogatása. Támogatandó tevékenység:

- új kisvállalkozások alapításának és a munkahelyteremtés támogatása, különös tekintettel az agroturizmus fejlődésére

Társadalmi kapcsolatok erősítése

Közös kulturális örökség társadalmisítása; Sport és diákcsere kapcsolatok élénkítése

- 9.5 A kulturális tevékenységek és a polgárok kultúra iránti elkötelezettségének előmozdítása. Támogatandó tevékenységek:
 - kulturális tevékenységek, kulturális projektek, szervezetek és magánszemélyek támogatása,
 - a polgárok kultúrába való bevonásának, az önmegvalósításnak és a kreativitás fejlesztésének támogatása.

Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása

- 8.7 A nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos politikák kidolgozása és a munka és a magánélet közötti egyensúly elősegítése. Támogatandó tevékenység:
 - az eltartottak, köztük az idős emberek gondozása, újbóli beilleszkedése
- 9.1. Célzott beruházások az egészségügyi és társadalmi infrastruktúrába

Környezeti adottságok hasznosítása:

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

- 4.1 A megújuló és másodlagos energiaforrások előállításának, elosztásának és felhasználásának előmozdítása
- 4.4 Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású stratégiák és cselekvési tervek támogatása a fenntartható energiára vonatkozóan
- 5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása
- 6.1 A hulladékgazdálkodás és a vízágazat beruházási igényeinek kielégítése

Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése

- 6.3 A biológiai sokféleség védelme és helyreállítása, a talajvédelem, az ökoszisztéma-szolgáltatások helyreállítása és előmozdítása

Stratégia rozvoja turizmu v bratislavskom kraji do roku 2020 / Pozsony megye turisztikai fejlesztési stratégiája 2020-ig

A 'Pozsonyi régió turisztikai fejlesztési stratégiája 2020-ig' című dokumentum célja, hogy megfogalmazza azokat a stratégiai intézkedéseket, melyek segíthetik a pozsonyi régió turisztikai

fejlődését. A stratégia abból indul ki, hogy Pozsony megye kivételes adottságokkal rendelkezik a turizmus szempontjából, melyek főként a történelmi jelentőségéből és földrajzi fekvéséből fakadnak. A turisztikai stratégia 4 prioritáson belül (területfejlesztés és infrastruktúra; humán tőke, helyi gazdaság, desztinációmenedzsment; turisztikai termékek fenntarthatósága és előállítása; márkáépítés és marketing) 27 intézkedést határoz meg a 2016-2020-as időszakra.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása

A megye gazdag történelmi hagyatékkal rendelkezik, és jelentős a szomszédos területekbe való beágyazódás. A pozsonyi nagyvárosi régió egyedi funkcionális egységet alkot, melynek fő elemei a kultúra szempontjából:

- kulturális tradíció;
- kulturális potenciál felhalmozódása;
- kulturális diverzitás és attraktív kulturális örökség.

Regionális szintű desztinációmenedzsment megteremtése

A desztinációmenedzsment szervezése az egész terület igényeit és a turizmusban szereplő résztvevők gazdasági érdekeit egységes módon, egységben kezelve veszi figyelembe. Speciális szolgáltatásokat kínál az egyéni turistáknak a desztinációs kártya.

A stratégia a desztináció-alapú területfejlesztésre a következő pontokat határozza meg:

- vállalkozás támogatása és innováció;
- kulturális politika;
- oktatás, képesítés;
- márkáépítés;
- föld- és területrendezés;
- turisztikai és egyéb infrastruktúra;
- várospolitikai, vidékfejlesztés.

Határon átnyúló víziturisztikai hálózat kialakítása

A stratégia kiemelten foglalkozik e témakör kapcsán a rekreációra alkalmas, de nem kihasznált vízterületek feltérképezésével és a szükséges beavatkozások tervezetének elkészítésével. A cél a vízi területek legális kihasználásának előmozdítása az egész érintett vízparti terület turisztikai potenciáljának kiaknázásával.

Pozsonyt úgy pozicionálja a stratégia, mint Duna menti város, amely gondolat középpontjában a vízi útvonalak hatékonyabb turisztikai kihasználása áll.

A következő irányvonalak sorolhatók fel:

- ökológiailag orientált turisztikai körzetek kialakítása a Morva és a Duna vízgyűjtőjén, hangsúlyt fektetve a fenntartható közlekedésre,
- A Kis-Duna (SK) és a Mosoni-Duna (H) összekapcsolása lehetőséget nyújt a nemzetközi öko-turizmus vonzóbbá tételére,
- PPP partnerségek kialakítása.

Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása

A pozsonyi régióban jelenleg 782 kilométer bicikliút érhető el, amelyek fejlesztése, kiterjesztése célként jelenik meg. Főbb vonatkozó elemek:

- kerékpárutak integrálása a többi közlekedési formával (vasúti, közúti közlekedés), valamint a meglévő szakaszok rákapcsolása a többi kerékpárút-csomópontra, illetve a nemzetközi kerékpárutakra (EuroVelo 6, EuroVelo 13),
- „Park and Ride” (kerékpáros) parkolók kialakítása.

Rekreációs alapú, régió belüli turizmus katalizálása

- A stratégia 4. intézkedése meghatározza, hogy a rekreációra alkalmas azonban nem használt vízterületek feltérképezése és az ajánlatos intervenciók megtervezése szükséges annak az érdekében, hogy ezek a víz-közeli területek hasznosíthatók legyenek.
- Régi kavicsbányák rekreációs lehetőségeinek kialakítása, avagy kavicsbányászati engedély kiadása azzal a feltétellel, hogy a vállalkozói cég a bányászati tevékenység után erre figyelmet fordít.

Társadalmi kapcsolatok erősítése

Kétnyelvűség erősítése

A határ menti régiók lakosai számára ajánlott az ötnyelvű portál, tourcentrope használata, melyet a Slovenský dom Centrope működtet. Ezt fenn kívánják tartani.

Sport és diákcsere kapcsolatok élénkítése

A régióban jelentős szerepet játszik a sport, valamint a vízi és rekreációs sportok, amelyet a folyók és a megfelelő környezeti struktúrák biztosítanak.

- Vízió a Kis-Duna (SK) és a Mosoni-Duna (H) összekapcsolására.

Környezeti adottságok hasznosítása

Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése

A stratégia értelmében a helyi termékek fontos szerepet töltenek be a régióban. Szükséges, hogy a helyi termékek beépüljenek a turizmus desztináció-marketingjébe, ahol megfelelő disztribúciót és figyelmet kaphatnak, illetve belekerülhetnek a kínált (turisztikai)

termékcsomagokba. Helyi termékek szempontjából a következő fejlesztési elképzelések említendőek:

- Kis-Kárpátok borútjának támogatása, mint megfizethető, egész évben elérhető termék, erőteljes népszerűsítéssel a hazai és a kiválasztott külföldi piacokon;
- helyi specifikus gasztronómia (magyar konyha, halételek);
- méhészet és méztermékek;
- gyümölcsstermesztés.

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

A stratégia kimondja, hogy szükséges reagálni a globális klímaváltozásra és felelősséget kell vállalni a körülöttünk lévő környezetért. Ez a hozzáállás növeli a keresletet a fenntartható ökoturisztikai termékek iránt, mely egyre szélesebb körű igénnyel találkozik a lakosság körében is.

Stratégia rozvoja a marketingová stratégia turistickej destinácie Malý Dunaj / A Kis-Duna turisztikai desztinációjának fejlesztési és marketing stratégiája

A stratégia célja, hogy elemezze a turizmus elsődleges és másodlagos kínálatát, a turisztikai keresletet, különös tekintettel a turizmus vonzerejére és szolgáltatásaira, valamint eszközöket és intézkedéseket javasoljon a turizmus fejlesztésének és marketingjének javításához az adott területen. A stratégia azt a víziót hivatott teljesíteni, hogy kialakuljon a Kis-Duna turisztikai desztináció 2020-ig, ahol a természet és a vizek megőrzése prioritásként jelenik meg. A desztináció legfőképpen oly látogatókat kíván megszólítani, akik a ritka növény- és állatfajokat, az érintetlen természetet, a helyi multikulturális környezetet és gasztronómiát keresik. Cél, hogy a látogatók ismerjék meg a Kis-Duna (mente) vízi és kerékpáros lehetőségeit.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

Regionális szintű desztinációmenedzsment megteremtése

A térségében 4 desztinációmenedzsment szervezet működik, azonban egyik sem foglalkozik kiemelten a Kis-Duna turisztikai fejlesztésével. Kijelenthető, hogy a Kis-Duna térségében nem lehet professzionális desztinációmenedzsmentről beszélni abban az esetben, ha figyelembe vesszük az érdekelt felek közötti együttműködés szintjét, az idegenforgalom fejlesztésének finanszírozását és az alkalmazottak alacsony létszámát.

Határon átnyúló víziturisztikai hálózat kialakítása

A Kis-Dunán való leereszkedés lehetséges az egész évben, azonban az erre vállalkozó turista akadályokba is ütközik, mivel két gát is akadályozza a vízi turizmust. Ezen akadályokat csak speciális berendezések által lehetne elhárítani, melyek befektetési és szervezeti szempontból jelentős igényeket támasztanak, és melyek a villamosenergia művek együttműködésével készülhetnének el.

Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása

A „Kerékpáros útvonal határok nélküli” című projekt átfogó célja az akadálymentesség és a kommunikáció javítása a közös szlovák-magyar határrégióban. Tekintettel a meglévő és tervezett kerékpáros útvonalakra és a célállomásokat Magyarországgal összekötő infrastruktúra lehetőségére, a következő helyeken szükséges kerékpáros összeköttetést készíteni:

- Doborgaz (Dobrohošť) – Keszölcés (Kyselica) – Somorja (Šamorín);
- Bős (Gabčíkovo) – Dunaszerdahely (Dunajská Streda);
- Medve (Medveďov) – Nagymegyer (Veľký Meder)

Tervek a határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat fejlesztésére:

- Kombi Cross-Border Integrated Bike Sharing System - határokon átnyúló kerékpár-megosztási rendszer fejlesztése Szlovákia és Magyarország között (Komárno és Érsekújvár között) - végrehajtás folyamatában.

Rekreációs alapú, régió belüli turizmus katalizálása

A stratégia egyben kezeli a sport és a rekreációs turizmust.

- fejlesztési tervek egy üdülőközpont felépítésére – Tallós (Tomášikovo),
- rekreációs hajózás a Kis-Dunán – alternatív közlekedési kapcsolat kialakítása Pozsony és Komárom között,
- javaslat a Kis-Duna RA kategóriájú besorolása – közlekedés nyitott fedelű hajókkal (kenu, kajak, motorcsónak, felfújható csónak), bizonyos részén pedig RB kategóriájú besorolás – közlekedés kabinos hajókkal.

Társadalmi kapcsolatok erősítése:

Kétnyelvűség erősítése

A stratégia megállapítja, hogy nem elégséges a weboldalak nyelvi kínálata, mert annak szűkössége veszélyezteti a turisztikai ágazat sikerességét. Következésképpen,

- weboldalak több nyelvi változatára van szükség az érdeklődők beszélt nyelve szerint,
- a látogatók és turisták származásának figyelembevételével, többnyire magyar nyelvű változatot kell elkészíteni és ezzel a nyelvi formával dolgozni.

Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása

Cél az időskorú látogatók vonzása Lengyelországból, Ausztriából és Németországból. Jelentős turisztikai lehetőséget nyújt az időskorú turisták (főleg Ausztriából és Németországból) számának a növekedése és érdeklődésük az e-kerékpárok iránt.

Sport és diákcsere kapcsolatok élénkítése

A sportesemények jelentős szerepet játszanak a térségben és a turizmusban. Sport szempontjából a térség több lehetőséget is kínál: termálfürdők, sportközpontok, golf, lovasklub, kajak.

Környezeti adottságok hasznosítása

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

A stratégia 4 alapvető feltételt határoz meg, amelyekkel a fenntartható turizmus és fenntartható környezetgazdálkodás megvalósítható:

- a természeti erőforrások és az érintett területek védelmének biztosítása, valamint a turizmus fenntartható formáinak és infrastruktúrájának fejlesztése,
- a turisztikai bevételek gyorsabb növekedésének és a látogatók számának emelkedésének biztosítása,
- helyi lakosság bevonása a vállalkozásba és a termékek készítésébe,
- a térség turizmus-fejlődésének figyelemmel kísérése.

Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése

Cél a regionális termékkínálat összekapcsolása a helyi gasztronómiával.

A területen regionális és helyi termelők tevékenykednek, beleértve regionális címkézési rendszereket is, mint Podunajsko originálny produkt (2017), RP Malodunajsko-Galantsko (2014), Product of Kukkónia (2015). Továbbá, a területen számos helyi esemény valósul meg, melyek a helyi gasztronómiára, élelmiszer- és mezőgazdasági termékekre összpontosítanak. A jövőben szükséges ezek koordinációja és közös prezentációja. A turisztikai tevékenységek magukban foglalják a regionális termékek és szolgáltatások regionális címkézéssel történő népszerűsítését.

Koncepcia rozvoja tematických ciest na území Bratislavského samosprávneho kraja a Trnavského samosprávneho kraja vrátane akčného plánu / Tematikus útvonal fejlesztésének koncepciója és cselekvési terve a pozsonyi és a nagyszombati megye területén

A koncepció két tematikus útvonal turisztikai lehetőségeivel foglalkozik. Mindkét útvonal nemesi családhoz köthető, az egyik a Pálffy útvonal (Pálffyok jelenléte a városokban és a falvakban; Pálffyok nyomai a természetben), míg a másik nemesi útvonal az Esterházy család útvonal (Esterházyak jelenléte a városokban és a falvakban; Esterházyak nyomai a természetben). A koncepció feltárja a meglévő és elérhető információkat a két útvonallal kapcsolatban.

A koncepció bemutatja a tematikus útvonalak javasolt turisztikai helyeit és objektumait, valamint kategorizálja, melyek jelentik a súlyponti objektumokat, és melyek a kiegészítő objektumokat.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

Regionális szintű desztinációmenedzsment megteremtése

A koncepció kihangsúlyozza, hogy a két tematikus útvonal közös megközelítése és kölcsönös tapasztalatcseréje lehetőséget adna a kulturális örökség menedzselésére és az útvonalak kihasználására a turizmusban.

Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása

A természeti adottságok lehetőséget adnak széleskörű turisztikai lehetőségekre, beleértve a kerékpár-turizmust, azonban a kerékpáros turizmus infrastruktúrája hiányos, az fejlesztendő.

A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása; Közös kulturális örökség társadalmasítása

A két nemesi család jelentős anyagi örökséget hagyott maga után, akár ingatlan, templom vagy más épület formájában. Azonban, e két család kulturális öröksége nagymértékben és visszahozhatatlanul elveszett. A megmaradó kulturális örökség szétszórva létezik az egyes gyűjtemények között, nincsen egységes és átfogó áttekintés arról, hogy valójában mi maradt meg.

Mindkét nemesi családhoz kapcsolódóan számos épület és emlékmű rossz állapotban van, ezért turisztikai látványosság szempontjából nem jelent valódi vonzerőt (kivéve a rom-turizmus iránt érdeklődőket).

A megújíthatatlanul elveszett kulturális és történelmi hagyaték miatt más opciókat kell segítségül hívni a két tematikus útvonal turisztikai szempontjának növelése érdekében, ilyenek lehetnek a replikák, makettek, 3D modellek, virtuális rekonstrukciók, térképbemutatók, avagy emlékek és ismeretek rögzítése az utolsó meglévő műemlékekről.

Társadalmi kapcsolatok erősítése:

Sport és diákcsere kapcsolatok élénkítése

Kastélyok romjai lehetőséget kínálnak a sport-turisztika tevékenységgel egybekötött élményszerzésnek.

Stratégia rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji na roky 2015 – 2020 / Pozsony megye kulturális fejlesztési stratégiája 2015-2020

A stratégia abból a tényből indul ki, hogy Szlovákiában az 1990-es évek utáni időszakban nem történt jelentős hatékony reform és átalakítás a kultúra területén. A stratégia rálátást biztosít a kultúrára, összegzi a jelenlegi helyzet kiindulópontját, stratégiai területeit, prioritásait, eszközeit, valamint a szlovákiai kultúra erős és gyenge pontjait. Megállapítja, hogy a kulturális fejlesztési stratégia sikeres és hatékony végrehajtása nem választható el a terület stratégiai fejlesztésétől, következésképpen, a régiót átfogó módon kell megközelíteni.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése:

Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása

A kulturális stratégia megemlíti, hogy a turizmus fejlesztésének komoly lehetősége a kombinált turisztikai kínálatban van, ideértve a kalandturizmust, a tradíciókat, a gasztronómiát, továbbá a fesztiválokat. Az így összeállított turisztikai kínálatba integrálni kell a közttereket, utcákat, játszótereket, parkokat, kerteket, valamint a megfelelő infrastruktúrát, mint a kerékpárutak és információs pontok.

- 6.2 Intézkedés: Környezetvédelem és az erőforrások fenntartható felhasználásának elősegítését előmozdító intézkedés:
 - kerékpárutak építésének támogatása.

Társadalmi kapcsolatok erősítése:

Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása

A pozsonyi régió intézményei figyelmesek az idősebb korosztály és a hátrányos helyzetű lakosokkal szemben. A 6.4-es intézkedés célja, hogy bővüljön a kulturális kínálat és a szolgáltatás a kirekesztett állampolgárságú csoportok (fogyatékkal élők, idősek) számára, így a kultúra, mint a társadalmi befogadást segítő eszköz kerül felhasználásra.

Közös kulturális örökség társadalmiasítása

A megye kulturális öröksége attraktív, azonban a kulturális örökség jelenleg nagy részben rossz állapotban van, és gyenge a népszerűsítése.

Aktivitások a kulturális örökség területének ösztönzésére:

- szakmai konferenciák az Európai Kulturális Örökség Napjain,
- nyomtatványok (tanulmányok),
- versenydíj a példaértékű helyreállításért,
- pozsonyi régió műemlékeit feldolgozó kiadvány folytatása,
- 'Sakrálne pamiatky Bratislavskej župy' (HU: 'Pozsony megye szakrális műemlékei') című publikáció előkészítése,
- kulturális örökség digitalizálása → felhasználása múzeumokban, galériákban és oktatásban → tudás alapú társadalom kialakítása,
- kulturális örökség támogatása és védelme, kiemelten figyelmet szentelve a szőlőtermesztésnek, hagyományos kézművességnek, népművészetnek és helyi művészetnek,
- helyi gazdaság támogatása és diverzifikációja a kulturális örökség védelme és továbbfejlesztése révén.

Környezeti adottságok hasznosítása

Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése

A nyilvánosság különösen pozitívan értékeli azokat a rendezvényeket és projekteket, amelyek célja a regionális hagyományok újjáélesztése és a tipikus regionális termékek népszerűsítése. Ide két nagyobb esemény sorolható be: egyik az alma ünnepe (az alma és az abból előállítható termékek fesztiválja), másik a Kis-Kárpátok borút projekt. Ezen események és kezdeményezések lehetőséget kínálnak, hogy a regionális termelési szereplőket hálózatba szervezzék és partnerségeket hozzanak létre több szinten is (megye, városok és önkormányzatok, magánszektor, civil szervezetek).

Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása

A fenntartható környezetgazdálkodás elemeit a 6.6-os intézkedés tartalmazza:

- városi szennyvízcsatorna,
- a talaj áteresztőképességének megújítása,
- szennyezett területek helyreállítása (elhagyott ipari területek helyreállítása, légszennyezés csökkentése),
- nagy kapacitású parkolóházak építésének előnyben részesítése a bővülő parkolóhelyekkel szemben azzal a céllal, hogy a lakóövezet megőrizze a zöld területeket.

Koncepcia budovania siete environmentálnovzdelávacích centier v BSK na obdobie 2018-2025 / Környezetvédelmi oktatási hálózati központok építésének koncepciója Pozsony megyében a 2018-2025-ös időszakban

A koncepció célja, hogy egy közös fejlesztési víziót alakítson ki a minőségi környezetvédelmi oktatás, nevelés és környezetvédelmi felvilágosítás érdekében, Pozsony megyében a 2018-2025 közötti időszak alatt. A koncepció a globális klímaváltozásra és környezeti kihívásokra reagál a fiatal generáció oktatásán és nevelésén keresztül, ezzel előmozdítva a környezetvédelmet és környezettudatosságot a megyében és tágabb környezetében. A koncepció célja az is, hogy fejlessze az öko-turisztikai szolgáltatásokat.

A koncepció elsősorban a sport és diákcsera kapcsolatok élénkítése, a Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése, továbbá a fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása elnevezésű javaslatokkal áll összhangban. A természet-közeli, ökológiai értékekben gazdag területek a diákcserék, a közös oktatási-képzési, érzékenyítési tevékenységek helyszínei lehetnek, ahol új ifjúsági, oktatási infrastruktúrák alakíthatóak ki a közös programok, rendezvények számára is.

A koncepció 4 prioritási területet és ezeken belül több releváns intézkedést határoz meg:

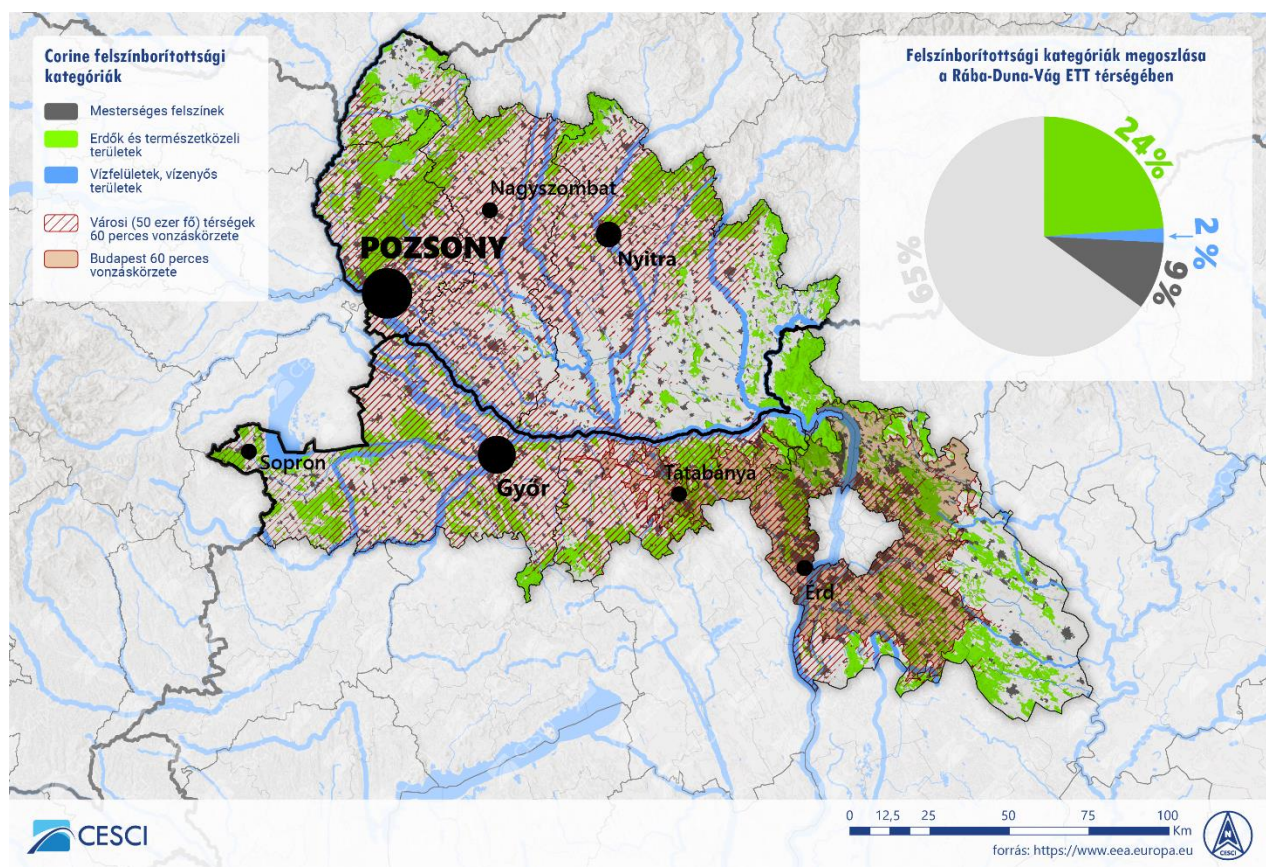
- 1. prioritási terület: Környezetvédelmi nevelés, oktatás és felvilágosítás (KNOF) kapacitásának és minőségének fejlesztése

- 1.1. környezeti nevelés, oktatás és felvilágosítás (KNOF) infrastruktúrájának fejlesztése.
 - 1.2. KNOF információs és módszertani támogatása.
 - 1.3. KNOF humán kapacitásainak fejlesztése és bővítése.
 - 1.4. Városok és falvak bevonása a KNOF megvalósításába.
 - 1.5. Együttműködés a közigazgatás, KNOF, iskolák és más egyéni szereplők között.
- 3. prioritási terület: Környezetvédelmi nevelés, oktatás és felvilágosítás (KNOF) meghatározott csoportok és nyilvánosság számára. Intézkedések:
 - 3.1. KNOF minőségi programjainak és projektjeinek támogatása a végrehajtásban (pl. rekreáció).
 - 3.2. Öko-tanácsadó és információs központok fejlesztésének és működésének támogatása.
 - 3.3. KNOF fejlesztése a közigazgatásban és az üzleti szektorban.
- 4. prioritási terület: Környezetvédelmi nevelés, oktatás és felvilágosítás (KNOF) szisztematikus megközelítése és megvalósítása. Intézkedések:
 - 4.1. Minőségi, hatékony koordinációs és szisztematikus megközelítés bevezetése a KNOF megvalósításához Pozsony megyében.
 - 4.2. KNOF pénzügyi rendszerének biztosítása.
 - 4.3. KNOF információs rendszer kialakítása és új információs és kommunikációs csatornák használata.

3.2 Helyzetértékelés

3.2.1 Turizmus

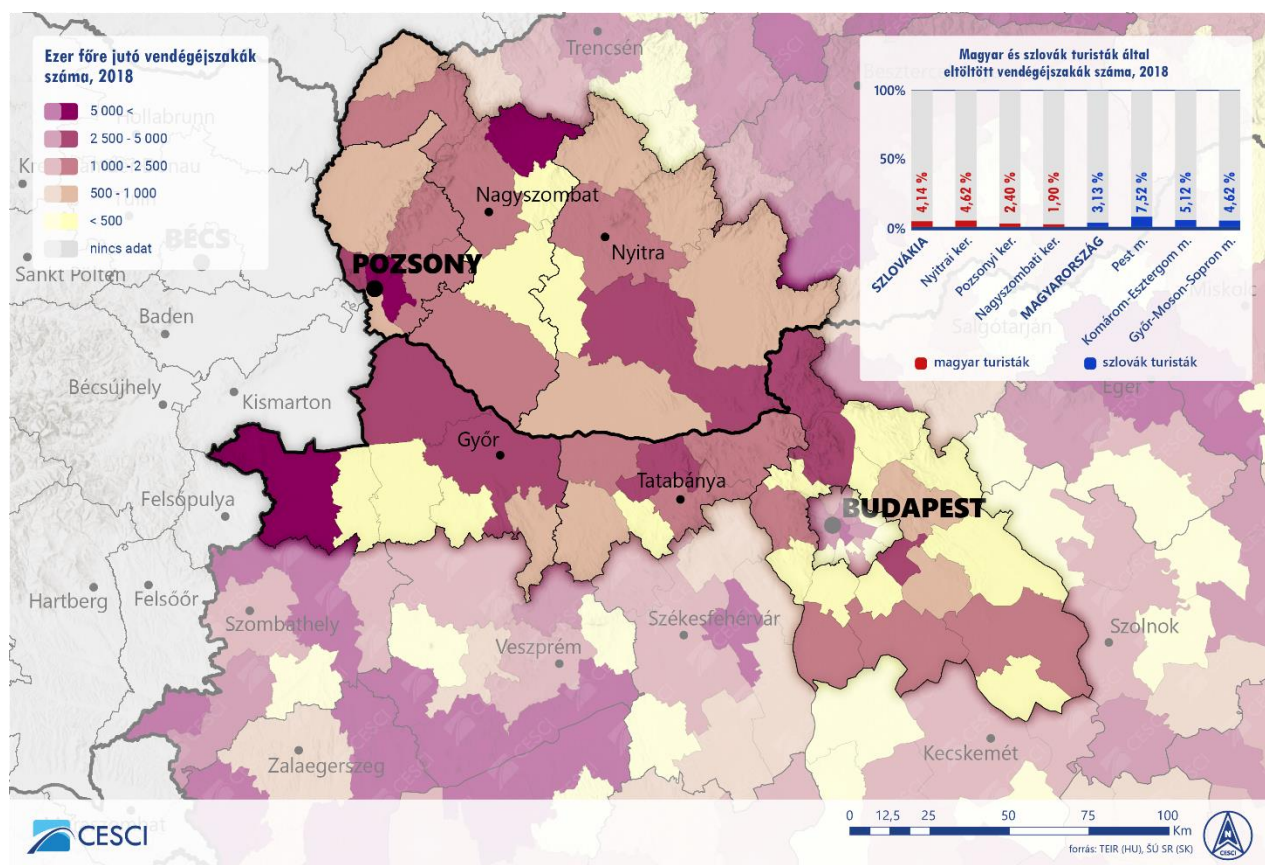
A folyóvizek és erdőterületek egy természetes egységet és közeget teremtenek az ökoturizmus, kiemelten a vízi turizmus számára, összekapcsolják a magyar és szlovák oldalt. A határtérség turizmusának helyzeti energiáját nagymértékben meghatározza, hogy két (Béccsel együtt három) főváros vonzáskörzetében fekszik. **A közvetlen határtérség nem csak a nemzetközi turizmus, hanem a környező közép- és nagyvárosok (elsősorban Pozsony, Budapest, Nagyszombat, Nyitra, Győr, Tatabánya) természetközeli kikapcsolódásra vágyó lakosságának rekreációs-szabadidős hasznosítású célpontja is.** Nagy kiterjedésű természetközeli területek éppen a közép- és nagyvárosok vonzásában fekszenek, melyeket a Duna és mellékfolyói természetes turisztikai térséggé kapcsolják össze. A vidéki térségek gyakran a városok rekreációs övezeként funkcionálnak (pl. Dunakanyar, Szigetköz). Az együttműködés az országos átlagnál magasabb fizetőképességgel bír, már ma is kiemelkedő számú turistát képes fogadni és ellátni. A 2018-as adatok értelmében 3715212 turista mintegy 8653508 vendégéjszakát töltött a régióban.

4. ábra: Az RDV ETT ökoturisztikai térsége és rekreációs zónája a szomszédos közép- és nagyvárosok vonzásában

A Rába-Duna-Vág ETT turizmusa az elmúlt egy évtizedben dinamikusabban bővült. A dinamika és a további potenciál jele, hogy 2008 és 2018 között a vendégéjszakák száma 50,4%-kal növekedett az együttműködés teljes területén, 41,8%-kal a szlovák megyékben és 67,4%-kal a magyar megyékben, míg ugyanez az érték fele akkora volt Szlovákiában (24,5%), és csak némileg magasabb (55,3%) Magyarországon. A regisztrált turisták száma még jelentősebb mértékben növekedett a vizsgált 2008 és 2018 közti időszakban: Szlovákiában 37,1%-kal, Magyarországon 64%-kal, az RDV ETT hat megyéjének területén 58%-kal, míg a szlovák megyékben 49,4, a magyar megyékben pedig 71,7%-kal növekedett a korábbi adat. Tehát megállapítható, hogy mindkét oldal az országos átlagot meghaladó mértékű bővülést könyvelhetett el a vendégek és a vendégéjszakák száma tekintetében egyaránt.

A Rába-Duna-Vág ETT területe a turisztikai ágazat dinamikus bővülésének köszönhetően az egész szlovák-magyar határtérség és a két ország fő turisztikai célpontjai közé tartozik, és a turisztikai forgalom egy jelentős hányadát koncentrálja. Pozsony, Nagyszombat és Nyitra megye az összes szlovákiai vendégéjszaka 44%-át, míg Győr-Moson, Komárom-Esztergom és Pest megye Budapestről együtt az összes magyarországi vendégéjszaka nem kevesebb mint 74%-át adja.

5. ábra: Turisztikai forgalom alakulása az RDV ETT térségében a vendégéjszakák száma alapján (2018)

A turisztikai-rekreációs potenciálokat és attrakciókat, egy közös desztináció kialakítását viszont még nem sikerül elég hatékonyan támogatni és kihasználni. A kétoldalú vendégforgalom viszonylag alacsony szintje jellemzi a két ország állampolgárainak turisztikai jelenlétét egymás

piacain. A három magyar megyére (Budapest nélkül) eső mintegy 1174224 2018-ban eltöltött külföldi vendégéjszakából mindössze 5,2% a szlovákok aránya. Ez különösen alacsony abban az esetben, hogyha figyelembe vesszük, az összes határ menti megyében magasabb a szlovákok vendégéjszaka-részesedése, mint a vizsgált megyékben (Szabolcs-Szatmár-Beregben 14,4, Hevesben 13,8, Borsod-Abaúj-Zemplénben 13,5%, szemben Komárom-Esztergom 7,5, Pest 5,1 és Győr-Moson-Sopron megye 4,6%-os értékeivel). Ugyanez igaz a magyar turisták szlovákiai jelenlétére: a vendégéjszakákból éppen a három tag megyében a legkisebb mértékű a Magyarországgal határos szlovák megyék között a magyarok aránya a külföldiekben belül (Pozsonyban 2,6, Nagyszombatban 3,6, Nyitrában 7,1% a magyar vendégéjszakák aránya, míg Besztercebánya megyében 14,4% Kassa megyében 10,1% a magyarok aránya). Egyedül Nyitra megyében haladja meg a magyar vendégforgalom a szlovák országos átlagot (5%) a külföldi vendégéjszakák tekintetében. Éppen az RDV ETT területét képező nyugati szlovák-magyar határtérségben alacsony a magyarok vendégéjszaka-száma Szlovákiában; a három megye mindössze a magyar turisták által Szlovákiában eltöltött éjszakák 30,7%-át adja a 2018-as értékek alapján. Pest megye kivételével minden egyes RDV ETT tagját képező megyében alacsonyabb a szlovákok által Magyarországon és a magyarok által Szlovákiában eltöltött vendégéjszakák átlagos száma a többi nemzet tartózkodásának hosszához képest.

Kedvező ugyanakkor, hogy a három magyar megyében a szlovákok külföldi vendégéjszakák tekintetében számolt 5,2%-os részesedése a 2018-as adatok értelmében meghaladja a szlovákok országos vendégéjszaka-részesedését (3,1%) Magyarországon. Hogyha Budapestet is figyelembe vesszük, a magyarországi szlovák vendégek vendégéjszakáinak 33,2%-a a három megyében realizálódik. A magyar főváros már korábban is hangsúlyozott jelentőségét emeli, hogy enélkül az érték csak fele akkora, 12,6%.

Az RDV ETT területén a közelmúltban számos **kerékpáros** fejlesztés zajlott, amelyek elsősorban aktív és ökoturisztikai hasznosítást tesznek lehetővé. A 2013-2020 közötti időszak legnagyobb szabású beruházása a "Sacramento - Dunamenti kerékpáros zarándok hálózat létrehozása" című projekt (SKHU/1601/1.1/013), amely egy közös, közel 900 km-nyi összefüggő hálózatot hozott létre Pozsony, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megye partnerségével, részben a meglévő utak felhasználásával, illetve rekonstrukció, továbbá új útszakaszok (pl. Tatabánya-Oroszlány) építésével. A szakrális kerékpáros turisztikai útvonal a kulturális értéket jelentő egyházi örökség mellett a Duna és mellékfolyóinak, kapcsolódó védett területeinek természeti értékeinek megismerését is elősegíti. A kerékpárút összekapcsolja a térségben már meglévő nemzetközi EuroVelo kerékpárutakat is.

Az RDV ETT térségét átszeli egyrészt az Atlanti-óceán - Fekete-tenger (vagy Folyók útvonala) elnevezésű **EuroVelo 6** nemzetközi kerékpárút. Az RDV ETT kohézióját erősíti, hogy az útvonal szlovák és magyar ága is a határ közelében fut, és több ponton (Rajka-Pozsony, Városszabadi-Medve, Komárom-Komárno, Dunakiliti-Doborgaz, Esztergom-Párkány, Ipolydamásd-Helemba) érintkeznek, illetve a közeljövőben még inkább össze fognak fonódni felfűzve a két oldal attrakcióit. A hálózat útvonalának megjelölése, információs táblákkal való ellátása előrehaladott

állapotban van, azonban alapvető minőségi problémák is adódnak a gyenge kiépítettségen túl: gyakoriak a keskeny, rossz állapotú, földes úton vagy éppen balesetveszélyes főúton vezetett szakaszok. A nyomvonalak egységes és komplex módon való fejlesztése még várat magára. Emellett a vizsgált térséget érinti az egykori keleti és nyugati blokk határtérségét összekötő ún. "Vasfüggöny Nyomvonal", más néven az **EuroVelo 13**, amely 2009-ben vált az Eurovelo nemzetközi kerékpárturisztikai útvonalhálózat részévé. Ez a nyomvonal az Északi-tengertől egészen Törökországig fúzi fel az egykori vasfüggöny mentén található – zömében jó környezeti állapotban lévő – periferiális területeket.

Számos kerékpárút-fejlesztés zajlott az elmúlt években, ideértve például a Pons Danubii összefüggő hálózat kialakítására tett fejlesztéseit, és a pontszerű fejlesztések, rövid szakaszok egyre inkább egy térségi hálózattá állnak össze. A határ menti hálózatfejlesztéseket tekintve leginkább a Duna mente lépett előre a szlovák-magyar határtérség körbe-kerékpározhatósága, kerékpárral való bejárhatósága terén. A Dunával párhuzamosan futó kerékpáros főútvonalra észak-déli irányú regionális hálózat szervezhető, ennek egyes elemei megvannak. Összefüggővé váló szakaszok azonban elsősorban csak Komárom-Komárno térségében (pl. Oroszlány-Tatabánya-Komárno-Gúta, illetve a 2013-ban elkészült Komárno-Kravany nad Dunajom szakasz és a 2019-ben aszfaltozott Komárno-Cicov) alakultak ki jó minőségben, határon átnyúló, harántirányú jelleggel. További potenciált tartogat a Szigetköz és Csallóköz érintő, körtúrába szervezhető kerékpáros hálózat.

Mindezek ellenére a kerékpározás komplex kezelése elmaradt. A pihenőhelyek még viszonylag kiépítettek, azonban a kapcsolódó szolgáltatási kínálat és támogató infrastruktúra, a többi turisztikai ággal való integráció sokszor hiányos. Kevés az útvonalak menti szerviz, szállítóeszköz, kerékpáros-barát vendéglátóegység és szálláshely, de a komplexebb pihenők, esőbeálló, információs táblák sem tudják gyakran az igényeket kielégíteni.

Az RDV ETT térségében az öko- és aktív turizmus fejlesztési potenciálokat rejtő részének tekinthető a lovas turizmus is. A GPS navigációval követhető lovastúra-hálózat, az EuroHorse három útvonala (1, 2 és 3) is átszeli a térséget. Noha ez a turizmusforma még nem annyira elterjedt, fejlesztését és népszerűsítését indokolja, hogy a lovasturizmus a magas fajlagos költségű turizmuságak egyike, amely ráadásul gyakran jár együtt azzal, hogy a térségbe látogató lovasok hosszabb időt töltenek, többféle szolgáltatást is igénybe vesznek a túráik során.

Továbbá a térségben nagy hagyományokkal rendelkezik a vízi turizmus is. A vízi turizmus terén elsősorban két együttműködési térség rajzolódik ki a közös határszakasz mentén: 1. a Csallóköz-Szigetköz, azaz Kis-Duna és Mosoni-Duna térsége a Duna főágával, valamint 2. az Alsó-Ipoly mente kiegészülve a Dunakanyarral.

Az előbbi térségben a legátfogóbb, a határtérség kohézióját erősítő fejlesztés a "Fedezze fel a **Kis-Duna és a Mosoni-Duna** értékeit kerékpáron és csónakkal" (Danube Bike & Boat) című projekt volt, melynek keretében Pozsony, Nagyszombat, Nyitra és Győr-Moson-Sopron megye 36 pontján épült ki a kerékpáros és vízisport-infrastruktúra megalapozva egy komplex határon

átnyúló desztinációt. A projekt keretében az infrastrukturális fejlesztések mellett kidolgozták a határokon átnyúló turisztikai célterületek (Szigetköz, Csallóköz) egységes desztinációs stratégiáját, illetve készült egy közös ernyőmárka és kommunikációs akcióterv is. Mindezek keretében felmérésre kerültek a további együttműködés lehetőségei, az egységbe szervezhető attrakciók, infrastruktúrák és szolgáltatások egy jelentős köre.

Az RDV keleti határában, mintegy 100 kilométeren folyó **Ipoly** mentén is megindult a desztinációfejlesztés, és az Ipoly alsó-középső folyása mentén több település is aktívan bekapcsolódott a víziturisztikai fókuszú, az Ipoly által felfűzött turisztikai együttműködésbe. A közelmúlt egyik legnagyobb eredménye a Rowing in one river - egy hajóban evezünk elnevezésű projekthez kötődik (SKHU/1601/1.1/160). Ennek keretében többek között öt RDV ETT területébe eső település Ipoly menti víziturisztikai termékkínálata került fejlesztésre. Az érintett települések, úgy mint Ipolyvisk (Vyškovce nad Ipľom), Ipolyság (Šahy), Tésa, Ipolytölgyes és Szob, nem csak infrastrukturális beruházások (főként mobil stégek, hajótároló konténerek) és eszközbeszerzések (kajakok, kenuk, sárkányhajók, kerékpárok, kisbuszok) helyszínei voltak, hanem előtérbe került a vízi turizmus összekapcsolása a környező szárazföldi látnivalókkal, útvonalakkal.

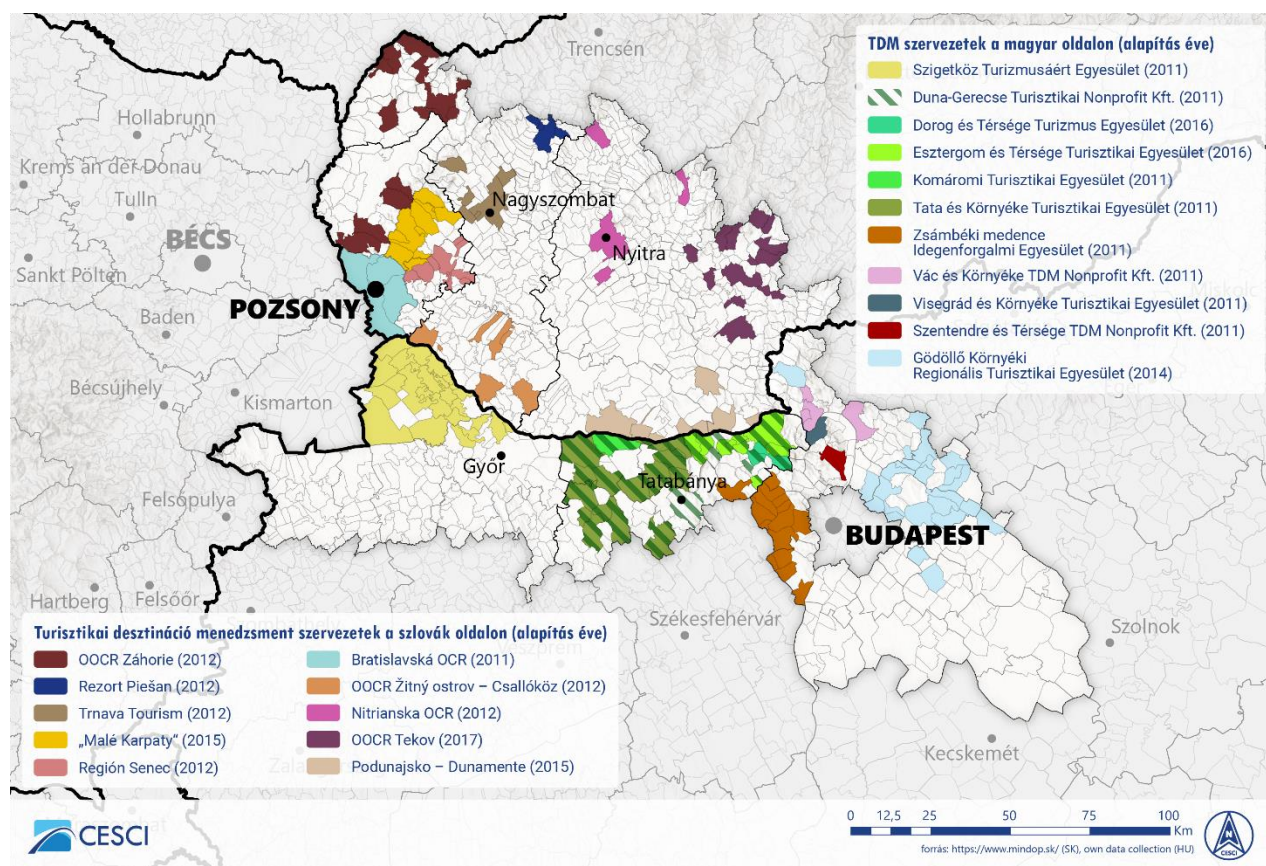
A fenti projekteken túl a Cultacross projekt (SKHU/1601/1.1/041) keretén belül létrejövő Cultractive nevű platform különböző aktív turisztikai útvonalakat népszerűsít, így a vízitúrákat is. Ezen információgyűjtő honlapokon a főbb turisztikai jelentőségű kikötőhelyek is megnevezésre kerülnek, úgymint Pozsony, Tomášov, Janíky, Topolníky, Dunakiliti, Rajka, Mosonmagyaróvár, Vác, Leányfalu, Göd stb. A turizmus szempontjából kiemelten lényeges, hogy a vízitúra kikötő helyszínek közelében olyan szolgáltató infrastruktúra is legyen, amelyek vonzóvá teszik a hosszabb térségben tartózkodást, úgy mint kempingezési lehetőség, boltok, éttermek vagy büfék. Ilyen szempontból a legkiépítettebb területek közé tartozik a Szentendrei-Duna Leányfalu és Tahitótfa közti része, illetve a Mosoni Duna Győr és Mosonmagyaróvár közti szakasza. Továbbá a Lajta is rejt továbbra kiaknázható lehetőségeket ebből a szempontból.

A térség kifejezetten gazdag kulturális turisztikai attrakcióit tekintve; múzeumok, interaktív kiállítások, várak, kastélyok, középkori templomok, szobrok, tematikus útvonalak és emlékhelyek széles választéka vonzza az ide látogatókat. Ráadásul ezen vonzerők jó része joggal tart igényt hangsúlyos figyelemre, hiszen számos kulturális örökség az UNESCO Világörökségi listán is szerepel (például a Fertő kultúrtáj; a Pannonhalmi Bencés Főapátság; Budapest, beleértve a Duna-partot, a Budai Várnegyed és az Andrássy utat). Az UNESCO Világörökségi várományosi listáján is szerepelnek olyan kulturális turisztikai szempontból jelentős helyszínek, amelyek fejlesztésére építeni lehet a jövőben, ilyen például magyar oldalon Esztergom középkori erődítménye vagy a középkori királyi székhely és díszudvar Visegrádon, a szlovák oldalon pedig például a Chatam Sofer-emlékhely. A várományosi lista olyan kulturális értékeket is tartalmaz, amelyek szervesen összekötik a határ két oldalát, úgy mint az erődrendszer a Duna és a Vág összefolyásánál Komárom-Komárno-ban, illetve a római limes szakaszai. Ezen kulturális attrakciókra jelentős belföldi és külföldi turisztikai forgalmat érdemes építeni, támaszkodva a

korábbi határon átnyúló programokban megvalósuló projektek eredményeire, mivel azok képezték az eddigi együttműködések fő irányvonalát a témában.

Mind a magyar, mind a szlovák oldalon az elmúlt bő egy évtizedben kialakult a térségi szinten működő **desztinációmenedzsment** szervezeti rendszere. A határ mindkét oldalán sorra alakultak a helyi és regionális szintű szervezetek, melynek jogi háttérét Szlovákiában a 2011 októberi turizmusfejlesztési törvény értelmében a Szlovák Köztársaság Közlekedési és Építési Minisztériuma regisztrálja megyei és járási szinten. Magyarországon a 61/2017. (III. 20.) kormányrendelet értelmében a Magyar Turisztikai Ügynökség regisztrálja a desztinációmenedzsment szervezeteket

Érdekes szem előtt tartani, hogy Magyarországon a 429/2020. (IX. 14.) kormányrendelet a turisztikai térségek meghatározásáról⁶ értelmében több olyan turisztikai térség is meghatározásra került, amelyek érintik az RDV ETT területét (pl. Győr–Pannonhalma turisztikai térség, Sopron–Fertő turisztikai térség, Budapest környéke turisztikai térség).

6. ábra: Turisztikai desztinációmenedzsment szervezetek és működési területük az RDV ETT térségében

Az RDV ETT területe a közös, határon átnyúló desztináció menedzsment és marketing szempontjából továbbra is viszonylag gyenge kohézióval rendelkezik, és az egyes szereplők még nem képesek teljes mértékben átfogni és együtt kezelni a szlovák és magyar oldal kínálatát.

⁶ Lásd: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK20205.pdf>

Ugyanakkor, ahogy az ábrán is látható, a térségben kimutathatók bizonyos fókuszpontok, ahol a határon átnyúló turisztikai együttműködések is sűrűsödhetnek, mivel megvan a szükséges szervezeti és menedzsment háttér.

A többi altérséghez képest előrehaladott állapotban van a turisztikai integráció a **Csallóköz-Szigetköz térségében**, ahol már megkezdődött, részben le is zárult a desztináció-fejlesztés több fontos eleme, úgy mint közös márka, arculat, összehangolt marketing tevékenységek, promóció és turistainformáció. Pozitív előrelépés történt "A Duna-szigetek turisztikai határokon átnyúló célállomásának fejlesztése" (Danube Islands, SKHU/WETA/1801/1.1/016) című projekt kapcsán, ahol az RDV ETT szervezete partnerként vesz részt, és a cél a dunai szigetek (Csallóköz, Szigetköz) desztinációjának megteremtése, megerősítése. A térségben a szlovák oldalról Pozsony és Nagyszombat megye önkormányzatai egyre szorosabban együtt fog működni a szlovákiai oldal desztinációjának megteremtésében, amelybe különböző természeti és kulturális útvonalak, továbbá a Kis-Duna mint desztináció kialakítása-fejlesztése is beletartozik. A térségben magyar oldalra vonatkozóan kompetenciával és forrásokkal megtámogatva az Arrabona ETT-nek vannak önálló, desztináció-építést is szolgáló elképzelései, elsősorban Győr és Dunaszerdahely viszonyrendszerében (pl. a Cultracross, Cultcreative HUSK-projektek keretében kialakított tematikus útvonalak).

A regionális szintű desztináció megteremtése terén szervezeti és termékfejlesztési, értékesítési szinten jelentős előrelépést ért el az RDV ETT középső, **Duna menti vidéke**. A turisztikai desztináció menedzsment szervezetek közötti határon átnyúló együttműködés itt, a Győrtől, Komáromon át, Esztergom-Párkányig húzódó határ menti sávban mutat leginkább az integráció és az ernyőszervezeti működés irányába. Az INSIGHTS elnevezésű INTERREG projekt keretében a Komárom-Esztergom megye területén működő négy helyi (Tata és Környéke Turisztikai Egyesület, Komáromi Turisztikai Egyesület, Dorog és Térsége Turizmus Egyesület, Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesület) és egy térségi szintű TDM szervezet (Duna-Gerecse Turisztikai Nonprofit Kft.), valamint a szlovákiai Komárom és Párkány közötti területen működő Dunamente-Podunajsko TDM szervezet képviselői elköteleződtek, hogy szakmai munkájukat még szorosabban összehangolják 2018-tól kezdődően. A szereplők egy Dunamente turisztikai térségben gondolkodnak, és létrehozták az "Összefogás a Dunamente turisztikai térség fejlesztéséért" nevű konzorciumot is. Az együttgondolkodás keretében nem csak egy együttműködési megállapodás aláírására került sor, hanem a térség szolgáltató partnereit egybefogva kifejlesztettek egy közös terméket, a Dunamente Kártyát. A 2019-ben bevezetett közös kártyarendszerben 29 szlovákiai és magyarországi szálláshely, illetve 151 szolgáltatás érhető el kedvezményes feltételekkel (múzeumok és egyéb kulturális bemutatóhelyek, a szabadidős programok, fürdők és wellness szolgáltatók, különböző közösségi és egyéni közlekedési lehetőségeket biztosító vállalkozások, helyi termékeket és ajándéktárgyakat árusító üzletek, valamint vendéglátóhelyek).

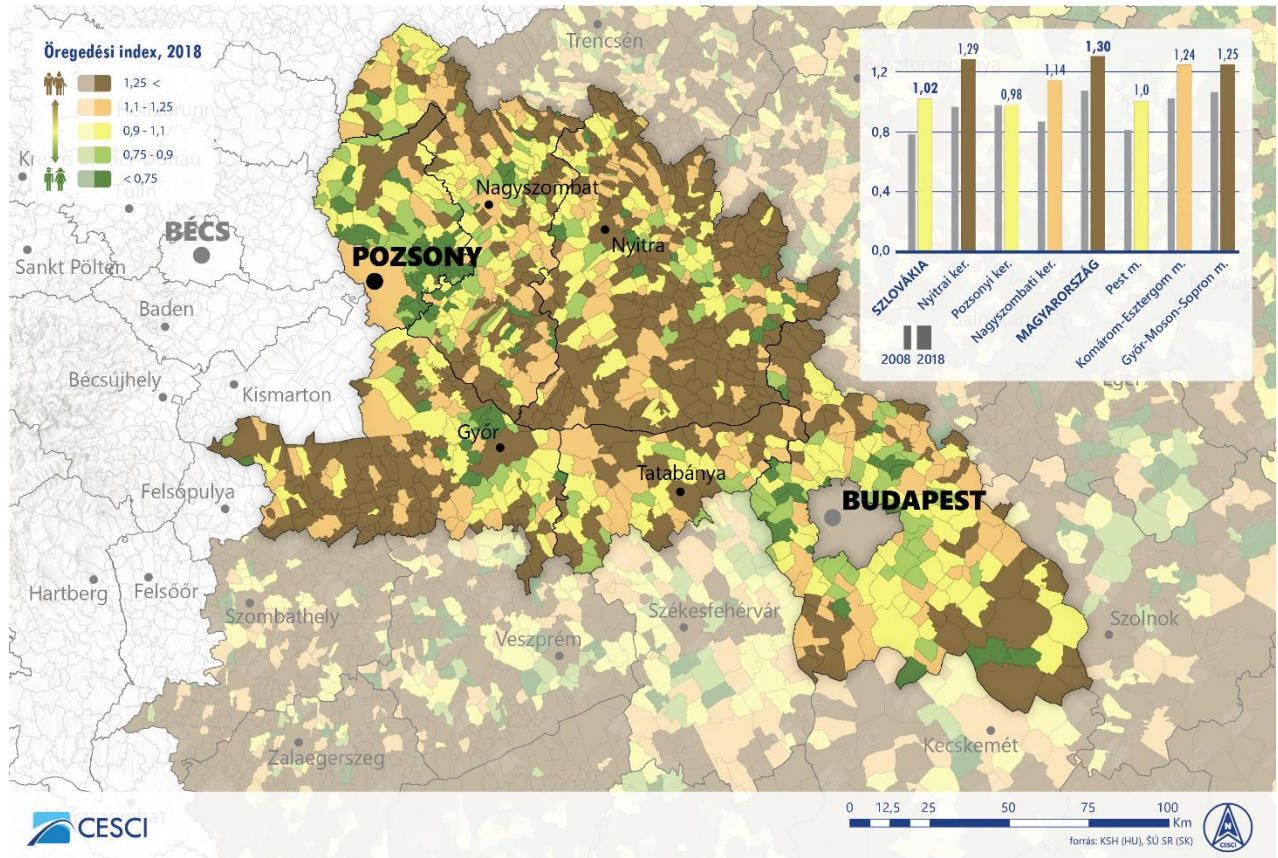
Az **Ipoly mentén** elsősorban az "Az Ipoly-folyó turisztikai koncepciójának elkészítése, közös és szabályzó rendszerének bevezetése" IPOLYTOUR (SKHU/WETA/1801/4.1/004) emelendő ki a

desztinációmenedzsmenthez kapcsolódóan. A térségben meghatározó koordinációs szerepet lát el az Ipoly–Táj Területfejlesztési Társulás kiegészülve az Ipoly Unióval és az Ipoly Eurorégióval.

Az RDV ETT-nek tehát lehetne szerepe mind a területén már működő, határon átnyúló, táji alapú turisztikai integrációk együttműködésének katalizálásában, mind pedig a teljes térségét érintő, átfogó turisztikai integráció megalkotásában, a szereplők munkájának összehangolásában.

3.2.2 Társadalmi kapcsolatok

Az RDV ETT térségének egyik legjellemzőbb demográfiai változása a népesség általános **előregedése**. Az összes megyében, a határ mindkét oldalán közös kihívást jelent az időskorú népesség arányának fokozatos növekedése és ezzel párhuzamosan a fiatalok arányának fokozatos csökkenése (a 2008 és 2018 közötti adatok alapján). A 2018-as adatsorok értelmében egyedül Pozsony (0,98) és Pest (1) megyéről mondható el, hogy pillanatnyilag az öregedési index mértéke alapján a fiatal és az idős népesség egyensúly-közeli (azaz 1 értéknél) állapotban van, de Pest megyében a közeljövőben már az idős korosztályok kerülnek többségbe a demográfiai trendek alapján. Pozsony megye viszonylag kedvező helyzete ellenére e megyében is foglalkozni kell az előregedés kihívásaival tekintve, hogy több településén, főként a Kis-Kárpátok környezetében (pl. Plavecké Podhradie) az idős népesség aránya már ma is átlag feletti. Az egész térségnek fel kell készülnie a fokozódó előregedésre, mivel míg 2008-ban mindössze Győr-Moson-Sopron megyében haladta meg az 64 évnél idősebbek száma a 18 éven aluliakét, addig 2018-ra a hatból négy megyében. Az RDV ETT térsége a 2018-as adatokat tekintve (1,1) Magyarország átlagánál (1,3) ugyan kedvezőbb értékekkel bír, de Szlovákia országos adata (1,02) alatt marad. A leginkább fiatalos korszerkezetű megyéket, Pest és Győr-Moson-Sopron megyét (+0,19), valamint Pozsony megyét (0) leszámítva az előregedés mértéke 2008 és 2018 között az országos átlagok (SK: +0,24, Magyarország +0,23) körül alakult Komárom-Esztergom megyében (+0,23), de Nagyszombat (+0,28) és Nyitra (+0,32) megyében kimagasló volt. Az előregedés az RDV ETT túlnyomó többségét érinti, elsősorban a magasabb fertilitással rendelkező roma közösségek által gyéresebb számban lakott, illetve a vándorlási nyereséggel rendelkező településeket leszámítva. Összefüggő, több esetben a határ két oldalán egyaránt erősen előregedő település-csoportok alakultak ki, melyek sajátos kihívásokkal néznek szembe a társadalmi-gazdasági élet számos területén a közszolgáltatás-szervezéstől a fogyasztási, térhasználati szokások (pl. turizmus, bevásárlás) megváltozásán át a szociális ügyekig. Az idősödésre való reagálás ma még - jelentőségéhez mérten - gyengén artikulált, ennek gazdasági potenciálja (ezüstgazdaság) különösen kevésbé hangsúlyozott, a területi tervezésben, társadalomszervezésben nem meghatározó szempont.

7. ábra: Az öregedési index alakulása az RDV ETT térségében (2008, 2018)

A masszívan előregedő, sok esetben forgalmi árnyékban lévő falvak mellett azonban ott található az egyre élesebben szétváló térségi demográfiai folyamatok következtében a fiatalos korszerkezetű települések is. Ezek a legtöbb esetben a két főváros és a nagyvárosok, elsősorban Budapest, Pozsony, Győr és Nagyszombat agglomerációit építik fel. A nagyvárosokból kiköltözők, illetve a vidéki térségekből odavándorlók a több generáció óta helyben élő, gyakran vidéki-falusi életmódhoz szokott népességével együtt sajátos egyveleget képeznek, ahol a társadalmi kohézió megteremtése problémákat okoz. Azonban közös pont köreikben az urbanizált közegből való kiszakadás igénye, környező természet-közeli területek meglátogatása, amely merőben más, és vonzó közeget jelent. A szomszédos természeti környezet és a hagyományos tevékenységek megismerésének alapvető terepei lehetnek a nagyvárosi térségek közelében fekvő, gyakran határ menti erdős és folyóparti területek. E területek nem csak a városi népesség rekreációs zónájaként értelmezhetőek, egyúttal a szlovák-magyar lakosság interakciós felületét is jelentik. Jellemzően az iskolarendszer és a közösségfejlesztést szolgáló intézményrendszer sem tudta követni a szuburbanizáció nyomán fellépő aránytalanságokat. Miközben a legtöbb közösség-szervező és oktatási intézmény a városokba koncentrálódik, és egyre nagyobb az igény a nem konvencionális oktatási formákra és a környezeti nevelésre, az ezeket szolgáló erdei tábort és iskolák, kempingek többnyire elavult állapotban vannak, és kapacitásuk szűkösek.

A társadalmi kapcsolatok megerősítése szempontjából a közösség-szervező és oktatási intézményeken túl a sportintézmények, sportesemények is kiemelkedő szerepet töltenek be. Az elmúlt években elképzelések születtek főként a labdarúgás és a jégkorong területén a határokon átnyúló regionális bajnokságok megteremtésére és közös rendezésű sportesemények lebonyolítására. Az egyes, izoláltan működő nemzeti bajnokságokat egy közös szlovák-magyar vagy közép-európai ligává integrálni nem új keletű elképzelés, már születtek rá működő példák (pl. a magyarországi központú MOL/Erste Liga, a szlovák Tipsport Liga). A szabadidős turizmus egy részét már eddig is részben az egyre jelentősebb sportturizmus képviseli, amelynek jobb kiaknázása a térség belső társadalmi kohézióját erősítheti.

Az RDV ETT területén számos sportpálya és stadion működik, változó befogadóképességgel, melyeket az alábbi táblázat foglal össze:

SPORTPÁLYÁK, STADIONOK	
TELEPÜLÉS	BEFOGADÓKÉPESSÉG
Abony (Varga István Városi Sportcsarnok)	n.a.
Albertirsa (Albertirsa Városi Sportcsarnok)	n.a.
Aranyosmarót (FC ViOn Zlaté Moravce)	5000
Budakalász (Budakalászi Sportcsarnok)	500?
Budakeszi (Műfüves Sportpálya)	n.a.
Budaörs (Budaörsi SC Sporttelep)	összesen: 2350
Cegléd (Gál József Sportcsarnok)	1100
Cegléd (Zsengellér Gyula Sporttelep)	800
Csemő (Csemői Sportpálya)	n.a.
Csorna (Kocsis István Városi Sporttelep)	760
Dabas (Dabasi Sporttelep)	2500
Dévényújfalú	n.a.
Diósd (Diósdai Sportpálya)	n.a.
Dorog (Buzánszky Jenő Stadion)	5000
Dömsöd (Dömsödi Sportcsarnok)	n.a.
Dunakeszi (Magyarság Sporttelep)	n.a.
Dunaszerdahely (Mestský štadión)	16410
Érd (Ercsi úti Sporttelep)	n.a.
Érd (ÉRD Aréna)	2200
Érsekújvár (Štadión Nové Zámky)	5000
Gajjar (Arena 71 Sportcentrum)	n.a.
Gajjar (SK Gajary)	n.a.
Göd (Sportpályák)	n.a.
Gödöllő (Egyetemi Sportpálya)	n.a.
Gyál (Ady Endre utcai Sporttelep)	n.a.
Győr (Audi Aréna)	5500
Győr (ETO Park)	15600
Győr (ETO Park, Edzőpálya 1)	1000
Győr (Ménfői úti Sporttelep)	2700
Halásztelek?	n.a.
Kisbér (Kisbéri Spartacus SE Sportpálya)	n.a.
Malacka (FC Malacky)	n.a.
Mogyoród (Ober János Sportközpont)	n.a.
Monor (Balassi Bálint utcai Stadion)	2250

SPORTPÁLYÁK, STADIONOK	
TELEPÜLÉS	BEFOGADÓKÉPESSÉG
Moraván (Štadión v Moravanech)	1018
Mosonmagyaróvár (UFM Aréna)	n.a.
Mosonmagyaróvár (Wittmann Antal park)	4000
Nagykátai (Nagykátai Városi Sporttelep)	1500
Nagykőrös (Nagykőrösi Városi Sporttelep)	
Nagylévárd	n.a.
Nagyszombat (Štadión Antona Malatinského)	18448
Nagytapolcsány (Futbalový štadión Vojtecha Schotterta)	12000
Nyitra (Štadión pod Zoborom)	11384
Ógyalla (Futbalový štadión)	n.a.
Pomáz (Pomázi Sportpálya)	1000
Pozsony (Akadémia ŠK Slovan Bratislava)	n.a.
Pozsony (Pásienky; 2009-2019: Slovan Bratislava)	11591
Pozsony (Tehelné Pole – nemzeti futball stadion+ Slovan Bratislava)	22500
Pozsony-Fórév (FC Ružinov Bratislava)	n.a.
Pozsonyhidegkút (Stadium ŠKP Inter Dúbravka)	5000
Pozsonyligetfalu (FC Artmedia Petržalka)	1500
Ráckeve (Sipos Ferenc Sporttelep)	2000
Sárisáp (Dolina Stadion)	n.a.
Somorja (Štadión pomlé)	1000
Sopron (Anger-réti Sporttelep)	n.a.
Sopron (Káposztás utcai Stadion)	5800
Sopronkövesd (Sportpálya)	500
Stomfa (FKM Stupava)	n.a.
Százhalombatta (Vasút utcai Sporttelep)	2000
Szenc (Nemzeti Edzőközpont)	3264
Szenice (Štadión FK Senica)	4500
Szered (Štadión Sered)	5800
Tatabánya (Grosics Gyula Stadion)	5021
Tatabánya (Grosics Gyula Stadion, Műfüves Edzőpálya)	n.a.
Üllő (Városi Sporttelep)	400
Vác (Vác Városi Sportstadion)	12000
Vágsellye (Slovan Duslo Šaľa)	n.a.
Vágterbete (Trebatice Stadion)	n.a.
Verbó (Štadión Vrbové)	5000
Verebély (Štadión Vráble)	5000
Verkenye (ŠK Vrakuňa)	n.a.

Az ETT területén működő uszodák és paramétereik az alábbi táblázatban kerültek összegzésre:

USZODÁK	
TELEPÜLÉS	MEDENCE PARAMÉTEREI
Balf (Balf Fürdő)	n.a.
Bazin	fedett úszómedence
Bazin (Krytá plaváreň)	25 méteres úszómedence, 4,6 méteres gyerekmedence
Budaörs (Budaörs Városi Uszoda)	25 méteres úszómedence, 16 méteres tanmedence
Cegléd (Gyógy-és Strandfürdő)	fedett: 1 élménymedence, 1 gyermekmedence, 2 ülő gyógymedence; nyitott: 1 úszómedence, 1 ülő gyógymedence, 1

USZODÁK	
TELEPÜLÉS	MEDENCE PARAMÉTEREI
	hullámedence, 1 élménymedence, 1 gyermekmedence, 1 gyógytornamedence, 1 súlyfürdő medence
Cegléd (Városi Sportuszoda)	n.a.
Csolnok (Csolnoki Tanuszoda)	n.a.
Csömör (Delfin Uszoda)	n.a.
Dabas (Várad Fitness Centrum)	20 méteres medence
Diósd (Stilianos Babauszoda)	n.a.
Dorog (Nipl Stefánia Uszoda)	25 méteres úszómedence, 16 méteres tanmedence
Dunakeszi (Gérecz Attila Tanuszoda)	25 méteres úszómedence, tanmedence
Dunakeszi (Stilianos Babauszoda)	n.a.
Dunavarsány (Igazgyöngy Babauszoda)	130 cm mély medence
Ecser (Stilianos Babauszoda)	n.a.
Érd (Gárdonyi Tanuszoda)	25 méteres úszómedence, 11 méteres tanmedence
Érsekújvár (Emil Tatárik Strand)	50 m-es úszómedence
Érsekújvár (Plaváreň Relax komplex)	25 méteres úszómedence
Esztergom (Szent István Strandfürdő)	50 méteres medence
Galánta (Plaváreň Gymnázium Z. Kodálya)	n.a.
Galánta (Termál centrum Galandia)	nyílt 25 méteres úszómedence
Gödöllő (Tavirózsa Uszoda)	n.a.
Gyál	25 méteres, hatpályás úszómedence, 10*6 méteres tanmedence
Gyömrő (Harmónia Uszoda)	18,5 méteres úszómedence, 6,5 méteres lazító medence, 2,4 méteres pezsgőfürdő
Győr (Aqua Sport Központ)	50 méteres versenymedence, 16 méteres melegvízes kismedence, merülőmedence, jakuzzi, edzőterem, 1200 fős nézőtér
Győr (Magyar Vilmos Uszoda) -sportuszoda, versenysport bázisa	25 méteres, 6 pályás úszómedence; tanmedence
Győr (Rába Quelle - Sátras Uszoda)	n.a.
Győr (Stilianos Babauszoda)	n.a.
Jánossomorja (Sportuszoda)	25 méteres medence
Kerepes (Borsika Babauszi)	n.a.
Kistarcsa (Kistarcsai Városi Uszoda)	25 méteres úszómedence
Komárno (Krytá plaváreň)	25 méteres úszómedence
Komárom (Komáromi Gyógyfürdő)	fedett és nyílt úszómedence; fedett tanmedence
Léva (Krytá plaváreň Levice)	5 pályás 25 méteres úszómedence
Malacka (Malina)	25 méteres úszómedence (fedett), kismedence (fedett)
Mocsonok (Aquasport)	50 méteres úszómedence, 20 méteres gyermekmedence
Monor (Monori Városi Uszoda)	25 méteres úszómedence, 12,5 méteres tanmedence
Mosonmagyaróvár (Flexum Termál Gyógyfürdő és Uszoda)	2 úszómedence
Nagyszombat	25 méteres úszómedence
Nagytapolcsány (Krytá plaváreň Topolčany)	25 méteres úszómedence
Nagytarcsa (Kisfőka Babaúszás)	n.a.
Nyitra (Krytá plaváreň Mestský kúpeľ)	25 méteres úszómedence
Oroszlányi uszoda	25 méteres úszómedence
Párkány (Termálne kúpalisko Vadaš Thermal)	50 méteres úszómedence
Piliscsaba (Fébé Uszoda)	tanmedence, pezsgőfürdő
Pozsony (Dolphin)	nyitott medencék
Pozsony (PASIENKY)	50 méteres úszómedence (fedett), 25 méteres úszómedence (fedett)

USZODÁK	
TELEPÜLÉS	MEDENCE PARAMÉTEREI
Pozsony (Rosnička)	nyitott medencék
Pozsony (Tehelné pole)	nyitott medencék
Pozsony-Károlyfalu	25 méteres úszómedence (fedett), lazító medence
Pozsony-Károlyfalu (luventa)	25 méteres úszómedence (fedett)
Pozsony-Krasňany	nyitott medencék
Pozsony-Lamacs	nyitott medencék
Pozsonyligetfalu	25 méteres úszómedence (fedett), lazító medence, gyermekmedence
Pozsonyligetfalu (Matadorka)	nyitott medencék
Pozsony-Récse	nyitott medencék
Ráckeve (Aqua Land Termálfürdő)	18 méteres úszómedence, 1 családi medence, 1 gyógyvizes élménymedence
Solymár (Hóvirág Uszoda)	12 méteres medence
Somorja (X-BIONIC SPHERE)	25 méteres úszómedence (fedett), 50 méteres szabadtéri medence, lazító medence, szabadtéri és fedett babamedence
Sopron (Csik Ferenc Uszoda)	33,33 méteres sportmedence; 15 méteres tanmedence
Szada (Fenyves fürdő babauszoda)	8 x 4 méteres meleg vizű medence
Százhalmobatta (Szalai János Uszoda)	25 méteres úszómedence, 15 méteres tanmedence, 3,25 méteres lazító medence,
Százhalmobatta (Városi Sportuszoda)	n.a.
Szenc (Aquapark SENEK)	9 különböző méretű és hőmérsékletű kül- és beltéri medence, a beltériek között egy 25 méteres úszómedence
Szenc (Plaváreň Senica)	25 méteres úszómedence
Szenice (Mestská Plaváreň)	n.a.
Szentendre (Vizes Nyolcas Uszoda és Szabadidőközpont)	33 méteres úszómedence, 12 méteres tanmedence, 13,5 méteres wellness medence
Szered	n.a.
Szered (Plaváreň ZŠ Juraja Fándlyho Sered)	25 méteres úszómedence
Szigetszentmiklós (Stilianos Babauszoda)	n.a.
Szob (Szobi Úszóiskola)	n.a.
Tata (Kókkúti tanuszoda)	16 méteres medence
Tatabánya (Gyémánt Fürdő)	50 méteres sportmedence; 15 méteres tanmedence
Tököl (Városi Uszoda)	25 méteres úszómedence, 12,5 méteres tanmedence, 4 méteres pezsgőfürdő medence
Törökbálint (Törökbálinti Sportközpont)	tanmedence, szinkronmedence, úszómedence
Tura (Stilianos Babauszoda)	n.a.
Vác (Tanuszoda)	n.a.
Vác (Váci Uszoda Strand)	25 méteres úszómedence (fedett), 33 méteres úszómedence (ősztől tavaszig fedett), többi: nyitott
Vágsellye (Krytá plaváreň Duslo)	50 m-es 8 pályás úszómedence
Veresegyház (Mézesvölgyi Uszoda)	25 méteres úszómedence

Az RDV ETT területén számos olyan **rendezvény** kerül rendszeresen megszervezésre, amely kiemelt határon átnyúló relevanciával bír vagy a tematika tekintetében, vagy azért, mert közös szlovák-magyar szervezésről van szó, vagy azért, mert az egyik oldalon megvalósuló eseményt

sokan látogatják a határ másik oldaláról is. A fenti szempontok szerinti legrelevánsabb események rövid bemutatását azért tesszük közzé az alábbiakban, mert ezek olyan erőforrásként értelmezhetőek, melyekre érdemes építeni az ETT jövőbeni ökoturisztikai desztináció fejlesztésre, valamint a társadalmi kapcsolatok erősítésére irányuló beavatkozásait. Összességében viszonylag kevés és pontszerű eseményről van szó, és a határtérségben még ma is többnyire hiányoznak az intézményesített, illetve hosszú távú együttműködések a rendezvényszervezések tekintetében. A legtöbbször a hagyományos testvértelepülési együttműködések, a városi és falusi napokon való megjelenés a meghatározó, és gyakoriak a nem interetnikus mélységű kapcsolatok.

A **Komáromi Napokat** 2019-ben 28. alkalommal rendezte meg a két Komárom területén a két város önkormányzata. A rendezvény minden év április 26-án kezdődik, és egy héten át tart. Jól hangsúlyozottan az összetartozásra próbál építeni a rendezvénysorozat. A rendezvény évről-évre organikusan növekszik, míg 1992-ben 45 program várta az érdeklődőket, addig 2016-ban a két városban összesen 237, ebből Dél-Komáromban 109 rendezvény közül választhattak a látogatók. Ennek megfelelően mára a rendezvénysorozat nemcsak a két ikerváros, hanem a térség egyik meghatározó kulturális- és sport fesztiváljává nőtte ki magát, mely regionális szinten is vonzerővel rendelkezik.

Esztergom és Párkány városa közösen szervezi meg a szellemiségében is teljes mértékben határon átnyúló rendezvényt, a június utolsó hétvégéjét kitöltő **Duna Napokat**. A különféle programok között családi és gyerekműsorok, koncertek, vízi bemutatók és városi séták is helyet kapnak, pénteken Esztergomban, szombaton pedig Párkányban. Az eseménysorozat célja rávilágítani a helyi kulturális értékekre és örökségre a már meglévő programok összekötésével, illetve újabb kezdeményezések támogatásával.

Az Esztergom Város Diáksportjáért Egyesület 2001-ben az újjáépített Mária Valéria híd átadásának tiszteletére szervezte meg az első **Hídfutás** néven ismert futóversenyt, mely Esztergomból a Bazilikától indul és Párkány főterén át a Vadas Termálfürdőig tart. Az azóta már hagyománnyá váló sportrendezvény túlnőtt önmagán, és mára a két ország közötti jószomszédi viszony megerősítésének szimbólumává vált, amely kiváló lehetőséget biztosít a határon túli kapcsolatok, barátságok elmélyítésére és a társadalmi különbségek lebontására, hiszen idősek, fiatalok, magyarok, szlovákok, romák, fogyatékkal élők, sportolók és civilek együtt vesznek részt a környék legnagyobb létszámú rendezvényén (2019-ben 2744-en teljesítették a 4 km-es távot).

2019 volt az első év, amikor hét település (öt magyarországi: Szob, Márianosztra, Vámosmikola, Kémence, Ipolydamásd és két szlovákiai: Ipolyság és Ipolyszalka) összefogott, és június végén közösen **Ipoly Feszt** néven egy háromnapos fesztivált szervezett. Az események egyidejűleg a különböző szlovák és magyar helyszíneken zajlottak. A kezdeményezés célja az volt, hogy a színes programok kavalkádjá mellett a látogatók megismerhessék a térség természeti értékeit és kulturális sokszínűségét is.

Kétségtelenül a leghosszabb történelmi múltra a **Simon-Júda Napi Vásár** tekint vissza, hiszen a minden évben október 10. és 13. között megrendezésre kerülő vásár 2019-ben már a 473. a sorban. A Párkányi Városháza minden évben nagy gondot fordít arra, hogy a vásár méltó maradjon azon hírére miszerint ez egyike Szlovákia öt legnépszerűbb vásárának. A Dunamenti turisztikai régió újkori történetének legnagyobb vásárára nemcsak a Duna mindkét partjáról érkeznek kereskedők, mutatványosok és látogatók, de az 540 árus és 150 kézműves közt képviseltetik magukat a lengyel, cseh, székelyföldi, észak-szlovákiai és magyarországi árusok is.

A Komáromban 2019-ben 12. alkalommal megszervezett **Borkorzó** esetében értelemszerűen a borkóstoláson, a gasztronómián és a koncerteken van a hangsúly. A komáromi önkormányzat által szervezett eseményre egyaránt ellátogatnak szlovákok és magyarok a térségből, de turistavonzó potenciálja sem elhanyagolható.

Idén hatodik alkalommal szervezte meg a Pozsonyi Magyar Intézet és Magyarország Pozsonyi Nagykövetsége (korábban a pozsonyi Balassi Intézet, illetve több magyarországi partner és V4-es ország segítségével) a **Több mint szomszéd – Magyar Kulturális Napok** rendezvénysorozatot, mely eddig egy héten át, idéntől egy teljes hónapig (június) tart. A Pozsonyi Kulturális Nyár és Várünnepségek szerves részét alkotó eseménynek nem titkolt célja, hogy közelebb hozza Magyarországot Szlovákiához, mely cél érdekében könnyűzenei, komolyzenei és népzenei koncertek, táncbemutatók, kiállítások és gasztronómiai fesztivál várja a látogatókat.

A **párkányi** Városi Művelődési Központ által szervezett **Majális** keretén belül egy egynapos rendezvényre kerül sor, amikor a többnyire helyiekből álló közönség májusfát állít, illetve koncerteken, kulturális műsorokon szórakozhat. A rendezvény központi elemét teszi ki a virágfesztivál is. Hasonlóan a párkányi Majálishoz, a **Dunaszerdahelyi Magyar Majális** nevű rendezvény is egy egynapos ünnepség, amelynek elsődleges célközönsége a városi és környékbeli magyarság. A Dunaszerdahely Város Önkormányzata, valamint a Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmánya által megszervezett eseményt 2019-ben hatodik alkalommal (2009-2012 után pár éves szünetet követően egy pár éves szünet) öt irányvonal mentén tartják meg: ifjúság fellendítése, közösségek- és a Csemadok-család majálisba való bekapcsolása, előadásorozatok és magyarságtudat erősítése.

Végül, de nem utolsó sorban fontos kiemelni, hogy a térségben szervezett rendezvényekkel kapcsolatban igen hiányosak az ismeretek: sok esetben szükséges a határon átnyúló relevanciával bíró rendezvények pontos látogatottsági adatainak beszerzése. A rendezvények monitorozása továbbá kiterjedhet a rendezvények felkutatására, többek között azon eseményekre, melyek kisebb jelentőséggel bírnak jelenleg, viszont nagyobb rendezvények részeként, vagy tematikus csomagként (pl. termelői piacok, hagyományőrző fesztiválok stb.) hozzájárulnak a térség népszerűsítéséhez. A látogatottsági adatok begyűjtésében csakúgy, mint a rendezvények felkutatásában az ETT koordináló szerepet vállalhat. A térség társadalmi kohéziója szempontjából talán nem elsőrangú kérdés, de mindenképpen értékelendő sajátosság a jellemző **etnikai viszonyok és kapcsolatok** állapota. A két ország makroszintű viszonyát

sokszor terhelik bizonyos frusztrációk, melyeket a nagypolitika néha etnikai irányba is próbál terelni. A helyzetelemzésnek nyilvánvalóan nem célja az ilyen jellegű politikai játszmák kommentálása, azonban érdemes az etnikai sajátosságokban és kapcsolatrendszerekben rejlő közös értékekre felhívni a figyelmet.

A határ menti térségek tényleges interetnikus társadalmi kapcsolatai lényegesen kiegyensúlyozottabb, harmonikusabb képet mutatnak a nagymédia gyakori torzításainál. Az egymással ténylegesen együtt élő, egymásról valós tapasztalatokkal rendelkező szlovák és magyar nemzetiségű lakosság közötti feszültségek elenyészőek. Ez az alapvetően kedvező együttélés párosul egy nagyon lényeges, a régió társadalmi kohézióját katalizálni képes adottsággal. Az RDV ETT együttműködési területét kettészelő határsávban ugyanis a szlovákiai oldalon is igen jelentős a magyar nyelvet is (különböző szinteken) beszélők aránya, és ez a kör korántsem korlátozódik a magát magyar nemzetiségűnek valló népességre. A kétnyelvűség megfelelő jogi háttérét több nemzetközi szerződés és egyezmény is garantálja, úgymint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1975-ben ratifikálva), Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről (1992-ben ratifikálva), a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény (1995-ben ratifikálva) és a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája (2001-ben ratifikálva). Ez a helyzetkép, illetve jogi-adminisztratív tényállás komoly potenciálokat rejt a határon átnyúló együttműködések kezdeti megvalósulását illetően.

A nemzetközi egyezményekben, illetve az országos törvényi szabályozásokban lefektetett szempontokkal szemben a hétköznapi életben, a feliratozásban elsősorban, gyenge a szlovák/magyar nyelv használata a szomszédos országban. Elsősorban a kötelezően előírt ügyekben jellemző, továbbá azon projektek esetében, ahol a kétnyelvűség kritériumként, alapvető szempontként jelentkezik. A leggyakoribb a turisztikai információk kétnyelvűsítése, továbbá, ahogy lentebb olvasható, az oktatás-képzés terén is vannak pozitív példák. A szereplők egyre inkább felismerik a többnyelvű tájékoztatásban rejlő hasznokat. Összességében azonban gazdasági és társadalmi érdek is fűződik a határtérségben az egymás (kisebbségi) nyelvének, anyanyelvhasználatának előmozdítására. A társadalmi kohézió egyik fontos eleme ugyanis a kölcsönös megértést és az egymás elfogadását és tiszteletét is jelentő többnyelvűség. A szlovák-magyar kapcsolatok még jelentősen javulhatnak a térségben, amennyiben katalizálni lehetne egymás nyelvének használatát a különböző írott és verbális kommunikációs csatornákon. A mintatérséggé válás kapcsán döntő szerepet játszhatnak a fiatal korosztályok, akik kapcsolatrendszerét a történelmi sérelmek helyett a kölcsönös tiszteletre - beleérve egymás nyelvét és kultúráját - is lehet alapozni.

A térség magyarországi oldalán a Pilisben találunk történelmileg is jelentős múltra visszatekintő szlovák szórványt, míg a Mosonmagyaróvártól északra fekvő térségben egy új keletű folyamat, Pozsony határon is átnyúló agglomerálódása növeli a szlovák kisebbség magyarországi jelentőségét. A Magyarországon élő szlovákok aránya lényegesen kisebb, azonban jelentőségük ettől függetlenül hasonlóan kiemelkedő, hiszen kettős nyelvismeretük (és kulturális kötődésük)

okán ők magyarországi irányban jelenthetnek kapcsolatot a két nemzetiség együttműködésében. Közös érdekeink keresésére helyezve a hangsúlyt, e mindkét oldalon meglévő kisebbségek tölthetnek be vezető szerepet a régió interetnikus társadalmi kohéziójának felépítésében, ápolásában.

Ennek a folyamatnak lehet kiemelkedően fontos eleme a két oldal oktatáshálózatai közötti különbségek csökkentése, illetve a potenciális szinergiák kiaknázása. A kétnyelvű, illetve kisebbségi nyelven történő oktatási intézmények számát tekintve meglehetősen nagy (a két oldalon meglévő, nemzetiségi arányok kapcsán megfigyelhető jelentős eltérésből egyenesen következő) diszkrepancia figyelhető meg. Míg Magyarországon összesen 45 darab kétnyelvű szlovák óvoda működik, összesen 2 057 férőhellyel, melyek közül csupán 18 található az RDV ETT területén, addig Szlovákiában 263 tisztán magyar nyelvű és 78 kétnyelvű óvoda működik⁷. Hasonló a helyzet az iskolák tekintetében is: Magyarországon Békéscsabán, Sátoraljaújhelyen, Szarvason és Tótkomlóson (egyik sem az RDV ETT területén) működik kéttannyelvű szlovák iskola, ám Szlovákiában 2013/14-es adatok szerint 815 magyar nyelven oktató alapiskola és 52 gimnázium várta a diákokat⁸. Továbbá, míg Magyarországon nincsen szlovák nyelvű egyetemi oktatás, 2004-ben megnyílt az első önálló magyar nyelvű egyetem, a komáromi Selye János Egyetem. A kétnyelvű, kétkultúrájú oktatásból kikerült fiatal értelmiségiek nagy eséllyel tölthetnek be összekapcsoló szerepet a két országban, azon belül pedig az ETT határ két oldalán lévő területein zajló gazdasági, kulturális, társadalmi és környezetvédelmi folyamatokban.

3.2.3 Környezeti adottságok

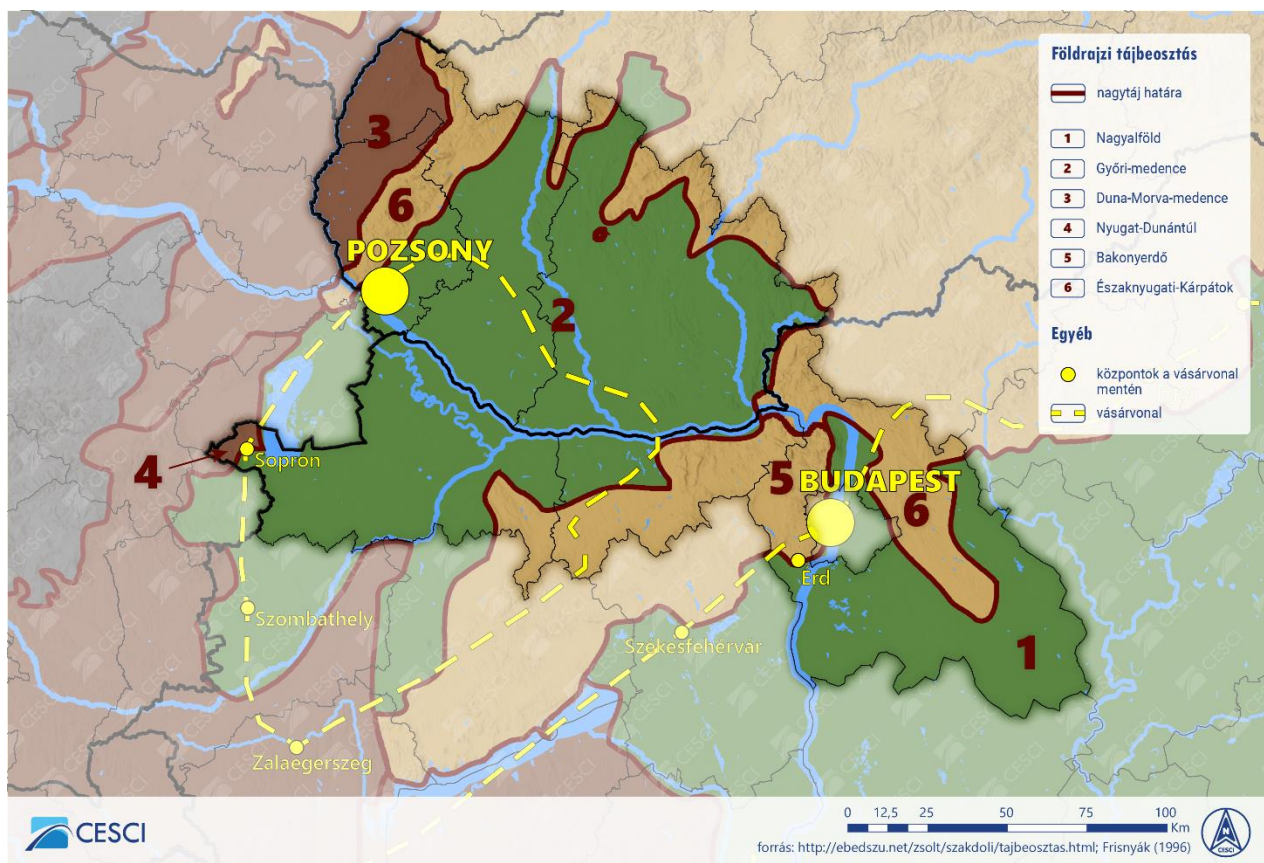
A környezeti adottságok közül azokkal (táji adottságok, agrár, vízrajzi és ökológiai adottságok, helyi termék potenciálok) foglalkozunk bővebben, amelyekhez közvetlenül kapcsolódnak a felülvizsgált stratégiában foglalt beavatkozások és javaslatok, tehát a fejlesztési elképzelések tematikus szűkítése alapján nem értekezünk az elemzés többek között a környezeti kockázatkezeléssel, a környezetvédelmi intézkedésekkel vagy az energetikával. Ezek a témák ugyan lényeges kérdések, azonban vagy alacsony mértékben élvezik a tagok támogatását a potenciális együttműködések között, vagy kompetenciabeli, finanszírozásbeli hiányosságok vannak az érintett ügyek RDV ETT keretében való fejlesztése terén.

Az RDV térsége lényegében a Kárpát-medence nyugati kárpáti és alföldi karakterű tájainak találkozási és érintkezési térsége, amelyen belül a dinamikus központi települések társadalom- és gazdaság-szervezésében meghatározó volt a környezeti adottságok komplementer tulajdonságainak kiaknázása. A Dunántúli-középhegység, az Északi-középhegység, illetve az Északnyugati-Kárpátok által közrefogott feltöltött síkságok egysége egy igen változatos, sok szempontból önellátásra is alkalmas pozícióba helyezi a régiót. Mindez már történeti távlatban is megmutatkozott, mivel lényegében a Kisalföldet ölelte körbe az a régi **vásárvonal**, mely

⁷ Az adatok forrása: Országos Szlovák Önkormányzat: <http://www.slovaci.hu/index.php/hu/oktatas>

⁸ Adatok forrása: <http://adatbank.sk/lexikon/szlovakiai-magyar-kozoktatas/>

mentén gazdát cseréltek a környező hegységi, dombsági térszínek jobbára iparos áruai a belső, sík területek túlnyomórészt mezőgazdasági termékeivel. E korai táji összhang kezdetleges formái ma új, modern gazdasági kapcsolattartási lehetőségek képében élednek újjá, a közös érdekek, a közös fekvés mentén. A történelmi hagyományokra és az élelmiszeriparban, a táplálkozási és fogyasztási szokásokban jelentkező ökológiai és kézműves irányzatok forradalma a földrajzi munkamegosztás új formáinak kialakulását is ösztönzik; az erősen urbanizálódó várostérségek lakossága lehet a felvevőpiaca a régióban, a városi központok körüli vidékies térségekben előállított termékeknek.

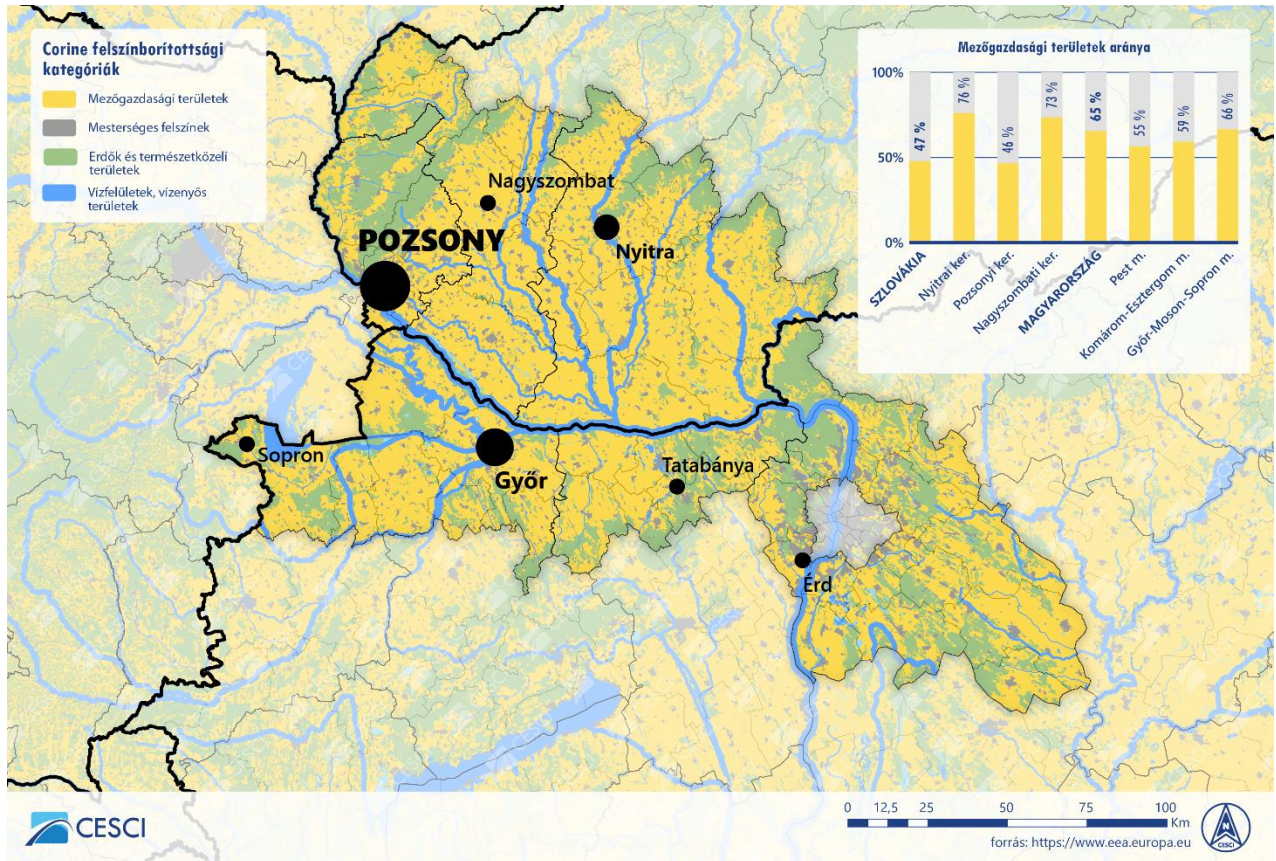
8. ábra: Az RDV ETT térségének nagyfajtai és történelmi vásárvonalai

A **táji rétegződést** még közelebbről, kistáji szinten szemlélve már a térség belső táji viszonyaival kell foglalkoznunk. A térség gerincét a Duna, annak árterei, szétteretett hordalékán fekvő termékeny síkságai alkotják. A Mosoni-síkság, a Szigetköz, a Csallóköz és a Győr-Esztergomi-síkság képviselik ezt a Duna-menti, középső folyosót. E tájak állapota, mezőgazdasági teljesítőképessége alapvetően függ a Duna vízjárásától. A Fertő-Hansági-medence, a Rábántúli-kavicstakaró, a Rábaköz, a Marcal-medence, a Mátyusföld, a Nyitra-Barsi halomvidék stb. szintén a mezőgazdaságilag termékeny síkvidéki tájakhoz sorolható, ezek hordalék- és vízellátásáról azonban már inkább a Duna mellékfolyói (pl. Rába, Nyitra, Vág) gondoskodnak. Az ETT belső táji szerveződését és kapcsolattartását évszázadok óta alapjaiban határozza meg a Duna és az arra merőleges, leggyakrabban észak-déli csapásirányú vízfolyások a Morvától a Vágon át az Ipolyig. A **víz**, mint rendkívül **értékes közös, táji jelentőségű**

erőforrás jelenlétét külön hangsúlyozni kell. Az ökológiai (ezzel turisztikai), mezőgazdasági, energetikai, és közlekedési felhasználás mellett, jelentős közös érték, hogy Európa egyik legnagyobb kiterjedésű ivóvízbázisa is az RDV térség dunai kavicsbordaléka alatt húzódik. Közös gondolkodást igénylő, tájképet is meghatározó érték a térség folyókkal való bőséges ellátottsága. A Duna főága, a Kis-Duna, a Mosoni-Duna, a Rába, a Vág, illetve a Nyitra, a Garam és az Ipoly is különleges, összetett térségi értékkel bírnak. E folyók meghatározó elemei a természeti környezetnek, és egyaránt tartogatnak agrár-, turizmus-, közlekedés-, energia- és közösségfejlesztési potenciálokat. Az egyes fejlesztéseknek figyelembe kell venniük a különböző táji, környezeti értékeket, melyek éppen a Duna és mellékfolyói mentén kapcsolódnak össze, és teremtenek területi kohéziót a határtérség két oldala között.

Az RDV EGTC területének meghatározó táji eleme a Duna két legnagyobb szigete, a Csallóköz (amely egyben Európa legnagyobb szárazföldi szigete) és a vele szemközt fekvő Szigetköz, valamint a Dunakanyar tágabb térsége. A két sziget ökológiai szempontból meglehetősen érzékeny területnek számít, ezzel együtt természeti értékeik kiemelkedő jelentőségűek. Szintén kiemelkedő értéket képviselnek a vizes élőhelyek az Ipoly közös szakasza mentén, melyet magyar oldalon részben a Duna-Ipoly Nemzeti Park is kezel. A természeti, ökológiai értékek egyúttal gazdasági korlátokat is jelentenek, hiszen széleskörű (pl. Natura 2000) védeltséget élveznek, mely behatárolja a gazdasági hasznosítás és infrastruktúra-fejlesztés lehetőségeit.

A környezeti adottságok további igen meghatározó közös tulajdonsága, hogy az RDV ETT területének igen nagy része jó minőségű termőföldeket elfoglaló, **mezőgazdaságilag intenzíven művelt térség**. Szlovákia éléstáráról van szó: az országos átlaghoz képest (47%) Nyitra (76%) és Nagyszombat megye (73%) messze kiemelkedik, de Pozsony (46%) is csak egyetlen százalékponttal marad el a szlovák átlagtól. Az európai kitekintésben is kiemelkedő magyarországi oldal is erősen agrárkarakterű táj: a Börzsönyt és a Dunazug-hegységet leszámítva a Kisalföld és a kapcsolódó síkvidéki tájegységek Magyarország második legnagyobb kiterjedésű agrárvidékét alkotják, és kivétel nélkül nagyobb arányban tömörítenek mezőgazdasági területeket mint Szlovákia egésze vagy a pozsonyi mérték. Ahogy az ábrán is látszik, az együttműködés belső-középső területe éppen az, ahol a legnagyobb egybefüggő, kiterjedt agrárterületek találhatóak. A két nagy metropoliszövezet és a középvárosi, megyeszékhelyi felvevőpiacok közötti fekvési adottság arra predesztinálja az ETT-t, hogy az övezetek (több mint 6 millió lakos) számára az élelmiszerellátást biztosítsa.

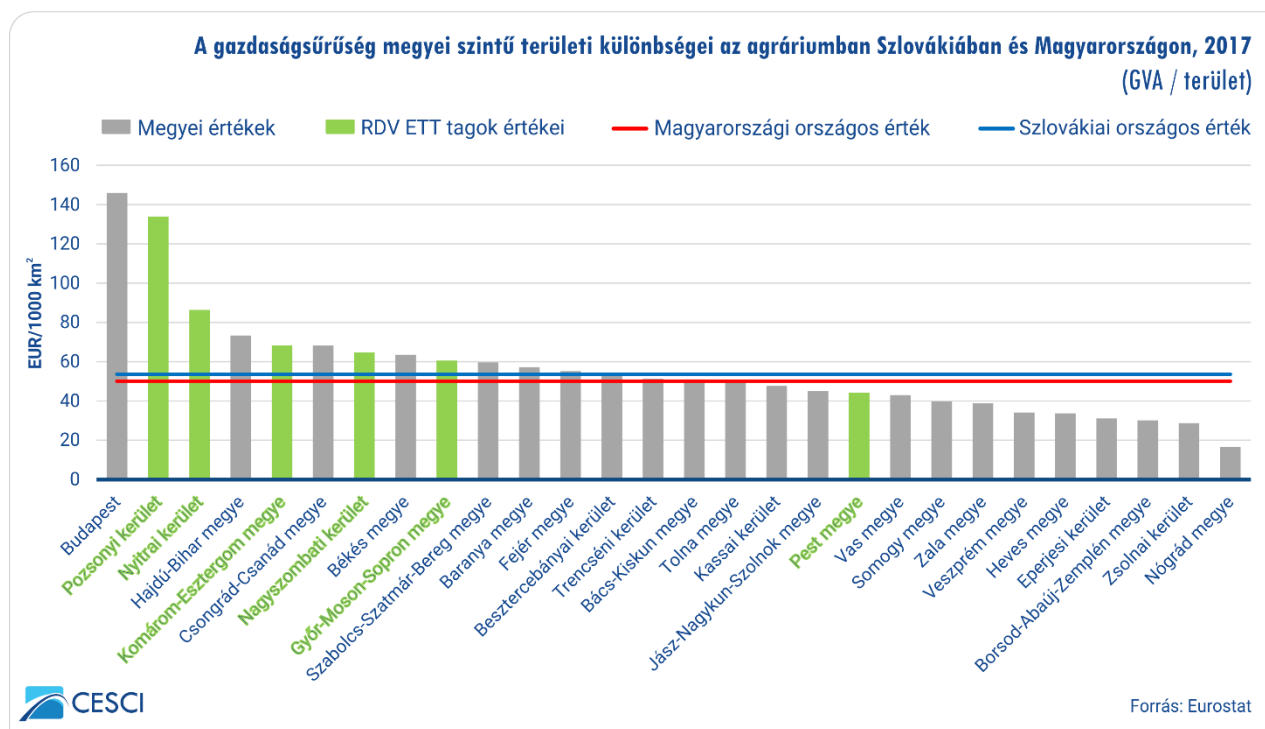

9. ábra: Az RDV ETT agrártérségeinek térbeli eloszlása (2018)

A térség a határ mindkét oldalán igen jelentős agrárpotenciálokkal rendelkezik. A régió igen gazdag agrár- és élelmiszer-ipari hagyományokkal bír, mely számos tradicionális és újabbkori termék előállításának helye. Majd' minden mezőgazdasági feldolgozóipari ág képviselteti magát a határ egyik vagy másik oldalán.

Az agrárium szerepét alátámasztja, hogy a bruttó hozzáadott érték ezer km²-re jutó értéke alapján a mezőgazdaság nemzetgazdasági ága gazdaságsűrűsége kiemelkedő a határtérség mindkét oldalán. A magyar (50,1 EUR/1000 km²) és a szlovák (53,6 EUR/1000 km²) országos átlagokhoz képest egyedül Pest megye (44,2) agrárgazdasága bír átlag alatti sűrűséggel. Pestet leszámítva ilyen szempontból minden egyes RDV ETT tagmegyében nagy jelentőségű a mezőgazdasági értéktermelés, mivel az érintett megyék a legmagasabb gazdaságsűrűségű (TOP10) NUTS3 régiók közé tartoznak. Az érintett megyék közül Pozsony megye (133,9) áll az élen, melyet Nyitra megye (86,3) követ, míg Nagyszombat (64,8), Komárom-Esztergom (68,3) és Győr-Moson-Sopron (60,6) megyék hasonló értékekkel rendelkeznek. Szlovákián belül kitüntetett szerepű Pozsony, Nagyszombat és Nyitra megye, mivel miközben Szlovákia területének 26%-át teszik ki, az értéktermelés 42%-át tömörítik. A magyarországi agrárkoncentráció is országos szint feletti, de jóval kisebb mértékben: a három megye az ország területének 14%-át fedi le, míg a nemzetgazdasági ág a Magyarország előállított bruttó hozzáadott értékének 15%-át adja. A szlovák oldal nagyobb üzemsűrűsége egyben jelzi azt is, hogy a térség a szlovák nemzetgazdaságban milyen kitüntetett szerepet tölt be az

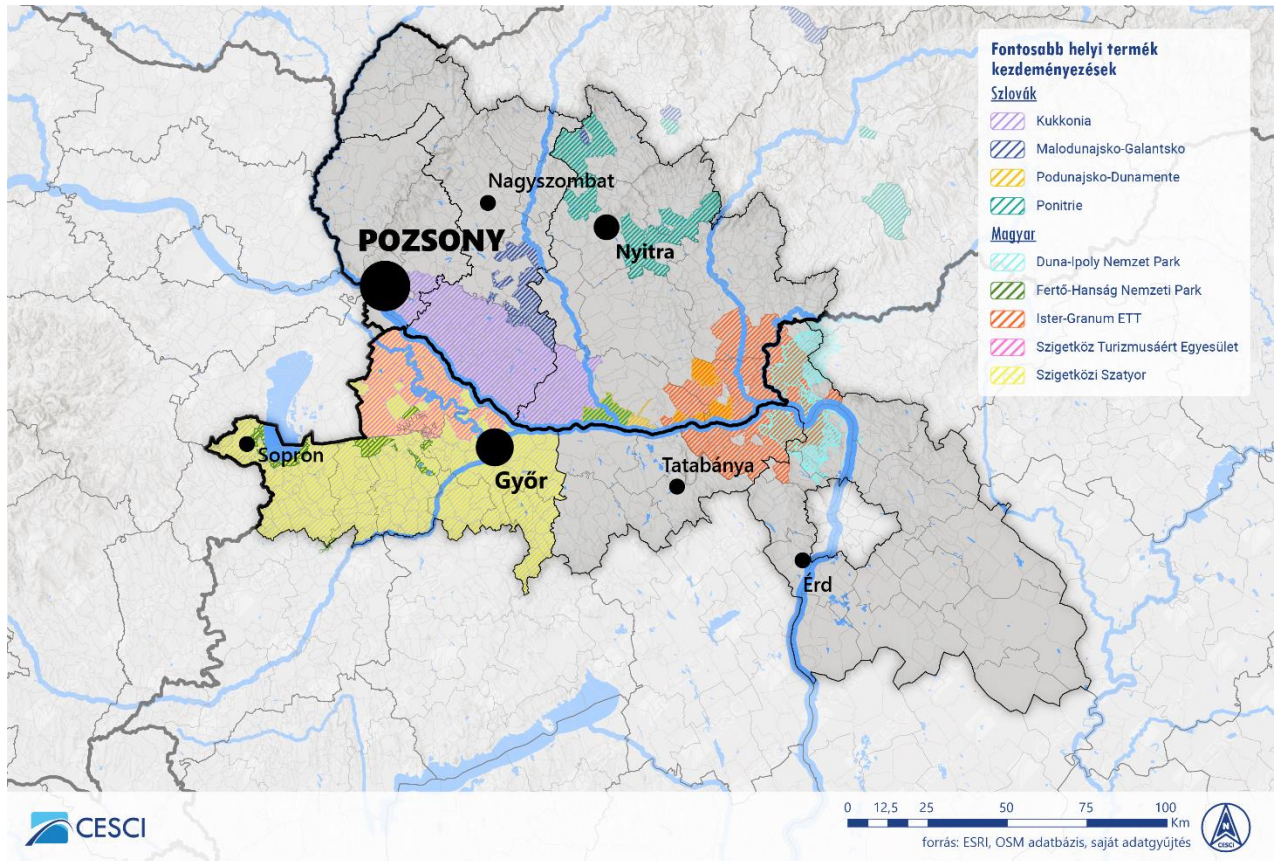
agrárszektorban – az ország mezőgazdasági szempontból legfontosabb régiója ez. Azonban különösen a szlovák oldalon a meghatározó feldolgozóipari kapacitások és termelőegységek a határtól távolabb, Nagyszombat és Nyitra magasságában sűrűsödnek, hátrányba hozva a határ menti termelőket.

10. ábra: A gazdaságsűrűség megyei szintű területi különbségei az agráriumban

A kiemelkedő agráradottságokra is tekintettel a határtérségben több olyan kezdeményezés is elindult a 2010-es évek kezdete óta, melyek kimondott célja a **helyi termékek** felkarolása volt, ideértve az egészséges, ökológiai gazdaságból és/vagy kézműves eredetű, táji adottságokhoz igazodó, helyi termelést, feldolgozást és értékesítést támogató, rövid ellátási láncokban gondolkodó elképzeléseket. Ezek a legtöbb esetben egy-egy civil szervezethez, alapítványhoz, vagy magukhoz a vidékfejlesztést végző LEADER Helyi Akciócsoportokhoz kötődnek.

Az RDV ETT területére a **magyar oldalon** már napjainkban is gazdag helyi termék felhozatal jellemző. A Szigetközben, az Ipoly-Börzsöny vidékén, illetve a Dunakanyarban is megjelentek már különböző szintű és intézményesülési fokon álló kezdeményezések a helyi őstermelők felkarolására, a termékek minél szélesebb körben való forgalmazására. A nagyobb fokú hatékonyság érdekében mindenképp érdemes volna figyelembe venni a térség mindkét oldalán jelentkező helyi termék kezdeményezések különböző formáit.

11. ábra: Helyi termék kezdeményezések az RDV ETT térségében

Pest megyében közel 50 helyi termelő lelhető fel a különböző online gyűjtő-platformokon⁹. Tevékenységeiket tekintve széles skálán mozognak, ám a méztermelés, illetve a baromfi-, sertés- és nyúlgazdaságokból kikerülő füstölt és egyéb módokon elkészített húsipari termékek kimagasló arányban képviseltetik magukat. A különböző tejtermékek (sajtkülönlegesség, joghurt, túró, vaj, tej stb.) és édességek, illetve pékáruk mellett a megyére jellemző a kézműves használati tárgyak (pl. szőttesek, szőnyegek, kerámiák, fa dísz- és használati tárgyak) előállításának is. A termékek előállítási helyét tekintve Nagybörzsöny messze kiemelkedik a települések közül, de Vámosmikolán és Márianosztrán is beazonosíthatóak kisebb helyi termék előállító központok.

Komárom-Esztergom megye területén a helyi termékek egy jelentős részét az alkoholos italok teszik ki, azon belül is a helyben főzött/készített pálinkák, illetve borok. A többi területre is jellemző változatos tejtermékeken túl ebben a megyében is jelentős a méz-, illetve a húskészítmények előállításának aránya. Megyespecifikus azonban a szikvíz, ásványvíz palackozás, valamint számottevő a savanyúság, illetve a tésztakészítés. Területi szempontból Keszthelyen található a legtöbb számba vett helyi termelő, de Esztergom sem sokkal marad el a kistermelők számát, illetve tevékenységük változatosságát tekintve.

⁹ Ilyen helyi termelőket csoportosító platformok többek között a <https://portal.nebih.gov.hu/termelo-kereso>, <http://www.orszagoshelyitermek.hu/>, <http://www.helyboljobb.hu/>, <https://www.termek.sk/>, <https://www.szolgaltatas.sk/>, <https://www.haztaji.sk/>, számos facebook csoport mellett.

Győr-Moson-Sopron esetében sokkal kevésbé diverzifikált helyi termék piacot találunk, mint a másik két megyében, melynek oka a jelentős pannonhalmi és győri borvidék központú borvidék, amelynek köszönhetően a helyi termékek felét a különböző helyi borászatok termékei teszik ki. Ezen felül azonban a megye számos településén olyan különlegesebb, többi megyére kevésbé jellemző termékeket is előállítanak, mint változatos gyógy- és fűszernövényeket (különösen chilit), csírákat, lekvárokat és zöldségkrémeket. A búzafűlé, a hagyományos rábaközi percc pedig kifejezetten erre a megyére jellemző helyi termék. Noha a Sokoró vidékére esik a legnagyobb számú őstermelő, a megyében a párszáz fős településeken is jegyeznek ismert helyi termékeket.

A vizsgált terület magyarországi oldalán maradván: hat¹⁰ **vidékfejlesztési** (LEADER) **egyesület** működik, melyek nagy részének kimondott célja a helyi termékek leltárba vétele, bemutatása, értékesítési láncainak kialakítása és marketing tevékenységekkel való megerősítése. Ennek ellenére ezen helyi akciócsoportoknak mindeddig nem sikerült helyi védjegyet vagy márkát bejegyeztetniük, ellenben a szándék és a keretek már megvannak, amelyekre lehet és érdemes építeni a jövőben.

A helyi termékek minőségbiztosítása szempontjából a **nemzeti parkok** is jelentős szerepet játszanak, főként a Nemzeti Parki Termék védjegy megalkotásán keresztül. A Fertő-Hanság Nemzeti Park és a Duna-Ipoly Nemzeti Park védett természeti területén működő helyi vállalkozások pályázhatnak az elismerő és egyben garanciát jelentő címre, amennyiben megfelelnek az olyan feltételeknek, hogy helyi nyersanyagokból készülnek, a minőségük, megjelenésük jól reprezentálja a térség természeti, táji és kulturális sajátosságait, továbbá a tevékenység a helyi hagyományokra és helyi sajátosságokra, a térség munkaerő kínálatára alapozva történik. A fent felsorolt helyi termékek egy jelentős része rendelkezik ezzel a védjeggyel.

A harmadik fontos szereplő a helyi termékek szempontjából az **ETT-k** köre, mivel az Európai Területi Társulások is számos eszközön keresztül tudják támogatni a helyi termékek sikerességét. Jó példaként említhető az Ister-Granum ETT 2014-ben megjelent „Helyi finomságok tárháza, az Ister-Granum régió helyi termelői és piacai” című kiadványa, amely a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával készült el, más helyi-termék klaszter kiépítéséhez szükséges feladatok mellett. A kiadvány részletesen mutatja be az ETT területén megtermelt helyi termékeket, recepteket, leírásokat mellékelve hozzájuk. Ugyanakkor az ETT idén nyáron összesen hárommillió eurót nyert egy regionális termékfejlesztő hálózat fejlesztésére és kiépítésére az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Programból. A hasonló

¹⁰ Szigetköz-Mosoni-sík LEADER Egyesület, Pannónia Kincse LEADER Egyesület, Bakonyalja-Kisalföld kapuja Vidékfejlesztési Egyesület, Vértes-Gerecse Vidékfejlesztési Közösség, Duna-Pilis-Gerecse Vidékfejlesztési Egyesület, Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület

kezdemenyezések nagytérségi összefogása az RDV ETT számára is jó lehetőséget biztosíthatna a helyi termékek népszerűsítésére.

A magasabb intézményesülési fokon álló egyesületeken és ETT-ken túl az alulról jövő, civil kezdeményezéseket is érdemes számba venni és a stratégia alkotás során szerepet juttatni nekik. A Szigetköz Turizmusáért Egyesület, a Szigetközi Szatyor Alapítvány, a Dunakanyar-Pilis Helyi Termék Szociális Szövetkezet vagy a Földi Kincsek Vására nevű kezdeményezés célja az RDV ETT területén gazdálkodó helyi termelők és kézművesek támogatása, illetve a lakosság körében a tudatos vásárlás, egészséges táplálkozás, környezettudatosság, a közvetlen helyi termelő-fogyasztó kapcsolat előnyeinek szélesebb körben ismertté tételének elérése, így bennük hatékony szövetségesre találhat az RDV ETT, stratégiájának megvalósítása során.

A helyi termékek meglétén, illetve a támogató intézményi háttérén túl a rendszer sikeressége érdekében szükség van hagyományos és online értékesítési lehetőségekre is, amelyek ismertségéről is gondoskodni kell. Jelenleg Győr-Moson-Sopron megyében 8 termelői piac adatai érhetőek el az online felületeken, Komárom-Esztergom megyében 11 és Pest megyében 21, melyeknek nagy része heti rendszerességű és egy napot van nyitva, ám nem ritka a havi rendszerességgel nyitó termelői piac sem.

A **szlovák oldalon** némileg eltérő a helyi termékek előállításai és értékesítési rendszere. Jóval nagyobb szerepet játszanak a LEADER helyi akciócsoportok, egyesületek, illetve egy alább bemutatott társulás. A területi mintázatban kiemelkedik a Csallóköz és a Mátyusföld vidéke, továbbá Nyitra környéke, illetve a szlovákiai Komárom és Párkány közötti, Duna menti sáv, ahol számos LEADER szervezet működik¹¹. A 2014-ben alakult **Kukkonia** polgári társulás egyik célja a csallóközi régió fejlesztése, melyhez hozzátartozik a csallóközi mezőgazdaság támogatása, a helyi termények feldolgozása és értékesítése. A Kukkonia ("Csallóköz ízei") napjainkra számos különféle termék márkavédjegye. A márkanevvel ellátott termékek piaci értékesítése 2015-2016-ban történt meg, és azóta az értékesítést már egy szlovák és magyar nyelven elérhető webshop is támogatja (<https://www.kukkoniashop.sk/hu>).

A húskészítmények és állati termékek között sertéshúsok (sertéskaraj, sertés oldalas, sertéscomb, sertésstarja, sertéslapocka, szűzpecsenye, csülök, pörköltnek vagy gulyásnak való sertéshús),

¹¹ Az RDV ETT területén összesen 28 Leader szervezet működik az Európai Bizottság adatbázisa alapján: Agropremeň (Lehnice), Dolné Záhorie (Malé Leváre), Malodunajsko (Malinovo), Malokarpatské partnerstvo o.z. (Kátlovce), MAS - Dvory a okolie (Dvory nad Žitavou), MAS Podunajsko o.z. (Dolný Štál), MAS Záhorie, o.z. (Senica), Miestna akčná skupina 11 PLUS (Slovenská Nová Ves), Miestna akčná skupina CEDRON - NITRAVA (Mojmírovce), Miestna akčná skupina Dolné Považie (Žihárec), Miestna akčná skupina HORNÁ TOPLA (Zlaté), Miestna akčná skupina Spoločenstva obcí topoľčiansko- duchonského mikroregiónu (Tovarníky), Miestna akčná skupina Stará Čierna voda (Dolné Saliby), Miestna akčná skupina ZDRUŽENIE DOLNÝ ŽITNÝ OSTROV (Klížska Nemá), Mikroregión Hurbanovo (Svätý Peter), Mikroregión TRÍBEČSKO (Topoľčianky), Občianske združenie Ipeľ – Hont (Plášťovce), Občianske združenie Naše Jadro (Jaslovské Bohunice), Občianske združenie Podhoran (Plavecký Peter), Občianske združenie Ponikleč - Váh (Horné Otrokovce), Občianske združenie pre rozvoj mikroregiónu "Požítavie - Širočina" (Malé Vozokany), Občianske združenie ŽIBRICA (Štitáre), OZ Malokarpatský región (Častá), OZ RADOŠINKA (Zbehy), Partnerstvo pre Horné Záhorie o. z. (Kopčany), Regionálne združenie Dolná Nitra o. z. (Golianovo), VITIS (Veľké Zálužie), Združenie mikroregiónu SVORNOSŤ (Chrabrany).

marhahúsok (rostélyos, comb, lapocka, lábszár, szűzpecsenye, borda, gulyásnak való marhahús), csirkehúsok (bontott csirke aprólékkal, comb, csirkemell, tojás), kolbászok és szalámik (mangalica kolbász, mangalica snack kolbász, szarvashússal készült vadászkolbász, bósi szalámi mangalicából, marha kolbász, pikáns dunai kolbász, mangalica szivarkolbász), füstölt húskészítmények (füstölt sonka, házi comb, oldalas, gazdaszalonna, császárszalonna, füstölt mangalica-hátszalonna, tarja, karaj, csülök), disznótoros specialitások (disznósajt, paprikás disznósajt, májas hurka, véres hurka, májpástétom, paprikás tokaszalonna), grillkolbászok (sajtos, mangalica, pikáns kolbász-csiga, magalicaszafaládé), virslik (pikáns virslik), zsír és tepertők (sertészsír, mangalicazsír, töpörtyű, mangalicatöpörtyű) érhetőek el. A tejtermékek között tejek (zsíros, félzsíros, zsírszegény, laktózmentes), ízesített tejek (kakaóitalok, vaníliás és málnás tejek), sajtok, sajtkrémek (félzsíros félkemény, chilis félzsíros félkemény sajt, tökmagos, érlelt, natúr és metélőhagymás sajtkrém), továbbá egyéb tejtermékek (vaj, túró, tejföl, főzőtejszín, joghurtital, vaníliás és kakaós pudingpor) találhatóak. Mindezekon túl a termékkínálatba különféle lekvárok (szilva, csipkebogyó, tök-alma, cseresznye), befőttek, krémek (olajos paprika, csalamádé, paprikakrém, ecetes torma, tormás céklakrém), gyümölcslevek (almalé, alma gyümölcspüré, homoktövislé, szőlőmust), tökmagolajok, mákolajok, fűszerek (édes darált paprika, fekete bors, majoránna, szezám, fokhagyma, őrölt kömény, hagyma, spagetti, pizza, csirke, vad, burgonya és hal fűszerkeverékek), mákok, pékáruk (túrós rétes, diós kifli, mákos kifli, hájak krafli, töpörtyűs pogácsa), homoktövis termékek, tea és teakeverékek, szirupok is tartoznak. A Kukkónia számos zöldség- és gyümölcsféléit is összefog; az értékesített termékek mindenkori köre erősen függ az időjárás következtében a természetés szezonális jellegétől. Mindezekon túl a Világi Winery termékei is elérhetőek, mintegy 15 féle fehér és vörösbor, rosé, illetve pezsgő.

Magyarországhoz hasonlóan a LEADER Helyi Akciócsoportok is fontos szerepet játszanak több esetben a helyi termékek rendszerének és védjegy-hálózatának kialakításában. A Nyitrai Radošinka HACS a **Ponitrie** nevű helyi termék márka koordinátora. A védjegy alapját egy 2014-ben kialakított projekt adja, melynek során a Radošinka HACS együttműködésben a Dolná Nitra, a Požitavie-Širočina, a Stará Čierna voda és a Dudvák akció-csoportokkal a Nyitra megye északi felén fekvő helyi termelők, mezőgazdászok, élelmiszertermelők, kézművesek és turisztikai szolgáltatók támogatását célozta meg. Az együttműködés keretében regionális információs pontokat, elektronikus térképet hoztak létre, marketinganyagokat és rendezvényeket szerveztek, továbbá turisztikai kiállításon is részt vettek. A fő célkitűzés a környezetbarát, fenntartható termelés, a helyi természeti és kulturális örökség megőrzését biztosító előállítók és szolgáltatók közös védjegybe tömörítése volt. Kimondott cél napjainkban is a termékek turisztikai hasznosítása és becsatornázása, kijánlása. A Ponitrie védjegybe tartozó élelmiszeripari és kézműipari termékek mintegy 18 települést fednek le a Nagytapolcsányi, Nyitrai és Aranyosmaróti járások területén. A kijánlott termékek közel fele, 44%-a megegyező arányban méz és bor. Ezeken túl az élelmiszeripari kínálatban megjelenik a sütőtökölaj, a tökmag, a tehén- és kecsketej, a paprika, továbbá a péktermékek (kenyér, süteményfélék). A kézműves termékek között találhatóak festmények, fa szobrok, domborművek, ajándéktárgyak, ékszerek, játékok és kiegészítők, továbbá zománc és kerámia ékszerek.

A **Malodunajsko-Galantsko** helyi termék rendszer az Alsószelei székhelyű Stará Čierna voda helyi akciócsoporthoz tartozik, amelyet a helyi akciócsoport vezetésével teremtődött meg 2014-ben. Összesen 9 településen 11 helyi terméket kínáló termelő található. A termékek között dísznövények (pl. rózsák, balkonvirágok), csirke- és kacsahúsok, tojások, gyümölcslevek (pl. alma, körte, barack), palacsinták, kolbászok és egyéb hentesárúk, csemegekukorica, mézek, zöldségfélék, fűszerek (pl. bors, hagyma, uborka, lencse, paradicsom), bőrtermékek, ruhák, továbbá legnagyobb arányban különféle péktermékek (kenyerek, kalácsok, rétesek) találhatóak.

A Nyitra megyei, Komárom székhelyű Podunajsko-Dunamente TDM szervezet is kialakította saját termékkínálatát **“Dunamente ízei”** szlogen alatt. Az összesen 9 termelő a következő termékeket biztosítja: még fehér/kék mákkal, mákos csokitallér, mákolajos szappan, mákolaj, kék és fehér mák, lekvárok (pl. feketeszeder, sárgabarack), zakuszka, homoktövis tea, gyümölcsborok (pl. meggy, eper), fajtamézek (akác, hárs, vegyes virág), ágyas mézek (homoktövis, levendula, menta, gyömbér, bodzavirág), mézbor, szemes kávék, csokinyalóka, forró csokoládé, chiliszószok, környezettudatos törülőkendők, különféle fűszerek. Legnagyobb arányban a mézfélék találhatók meg a kínálatban.

Össességében a határtérség számos környezetgazdálkodási és közösség-szervezési potenciált tartogat: ide tartoznak a tradicionális agrártérségek helyi termék kínálatai, a felszíni és felszín alatti víztestek, illetve a vízfolyások mentén összefonódó természetes (vizes) élőhelyek és környezeti értékek, valamint a városkörnyéki természet-közeli térségek szabadidős és közösségi funkciókkal megtölthető terei.

3.3 A Kisprojekt Alap által támogatott projektek a nyugati programterületen

 Forrás: <http://rdvegtc-spf.eu/podporene-projekty/>

Projekt rövidítése / címe [kódja]	TELJES KÖLTSÉGVETÉS (€)	PROJEKT KEZDETE	PROJEKT VÉGE
„Kultúrbár” / Felbári kulturális fejlesztés [SKHU/WETA/1901/1.1/108]	43 924,60	2020.09.01.	2021.08.31.
„Ősok-predkovia” / Ősok-predkovia [SKHU/WETA/1901/1.1/132]	45 953,60	2020.09.01.	2021.08.31.
„Sport” / Sportoljunk együtt - Összefogásban Ete és Nagykeszi [SKHU/WETA/1901/1.1/119]	58 035,36	2020.09.01.	2021.08.31.
„Vizi turizmus” / Vizi turizmus [SKHU/WETA/1901/1.1/113]	54 162,75	2020.09.01.	2021.08.31.
„Múzeum-templom” / Kulturális örökség megőrzése - Szlovák Alkotóház és Babamúzeum, valamint templom rekonstrukció [SKHU/WETA/1901/1.1/103]	56 857,54	2020.07.01.	2021.06.30.
„IPOLYDUNAKULT” / Hagyományőrzés és kultúra az Ipoly és a Duna mentén [SKHU/WETA/1901/1.1/032]	58 691,20	2019.07.01.	2020.09.30.
„Zarándokélmények” / Zarándokélmények a határtérségben [SKHU/WETA/1901/1.1/029]	58 232,15	2020.05.01.	2020.10.31.
„Dunai zarándoklat” / Vallásturisztikai értékek a Szent Márton zarándokút árnyékában [SKHU/WETA/1901/1.1/002]	54 460,81	2020.07.01.	2021.06.30.
„Kilátás” / A Dunamente térség határon átnyúló kilátópont hálózata [SKHU/WETA/1901/1.1/005]	57 965,80	2020.09.01.	2021.08.31.
„TDS-Hont” / Dél-Hont turisztikai fejlesztése [SKHU/WETA/1901/1.1/006]	58 819,05	2020.06.01.	2021.05.31.
„Szeresd és véd a Duna két partját!” / Ismerd meg, szeresd, véd a Duna két partján fekvő Komárom természeti környezetét! [SKHU/WETA/1901/1.1/026]	57 499,02	2020.08.01.	2021.07.31.
„Aktív pihenés a vidéken” / Nyárad és Tápióbcike községek aktív pihenési és turisztikai feltételeinek javítása [SKHU/WETA/1901/1.1/031]	49 681,85	2020.08.01.	2021.07.31.
„EsterhazyWay” / Az Esterházyak nyomában, Galántáról Oroszlányba [SKHU/WETA/1901/1.1/036]	49 636,74	2020.06.01.	2021.01.31.
„Kultúra” / A kultúra összeköt minket [SKHU/WETA/1901/1.1/037]	55 431,59	2020.09.01.	2021.08.31.
„Danube Islands” / A Duna-szigetek turisztikai határokon átnyúló célállomásának fejlesztése [SKHU/WETA/1801/1.1/016]	50 492,73	2019.04.15.	2020.03.15.
„I-4-FEST” / I-4 Ipolyvölgye fesztivál [SKHU/WETA/1801/1.1/010]	58 068,30	2020.02.01.	2020.12.31.
„Kemencék” / Határtalan kemencék a kulturális örökségünk megőrzésére [SKHU/WETA/1801/1.1/011]	58 742,34	2019.07.01.	2020.09.30.
„Testvértelepüléseink attraktivitásának növelése” / Testvértelepüléseink attraktivitásának növelése [SKHU/WETA/1801/1.1/009]	42 300,00	2019.04.01.	2019.09.30.

Projekt rövidítése / címe [kódja]	TELJES KÖLTSÉGVETÉS (€)	PROJEKT KEZDETE	PROJEKT VÉGE
„Hagyományok” / Pajtával és tájházzal a hagyományok megőrzéséért [SKHU/WETA/1801/1.1/004]	50 564,26	2020.05.01.	2021.04.30.
„Putz Antal” / Putz Antal örökségének a folytatása a kulturális élet fellendítésével a szlovák-magyar határmenti régióban [SKHU/WETA/1801/1.1/013]	58 720,20	2019.03.01.	2019.09.30.
„Kajak & kanoe” / Evezünk a közös célért [SKHU/WETA/1801/1.1/003]	50 531,58	2019.09.01.	2020.10.31.
„A kultúra” / A kulturális eseményteremtés [SKHU/WETA/1801/1.1/015]	37 901,72	2019.07.01.	2020.09.30.
„Ekel & Tárkány” / Rendezvénysorozatok Ekelén és Tárkányban [SKHU/WETA/1901/4.1/128]	57 488,87	2020.09.01.	2021.08.31.
„Nagyszarva & Kimle” / Tapasztalatcsere határok nélkül [SKHU/WETA/1901/4.1/105]	50 470,15	2020.01.01.	2020.12.31.
„CultacrossM+” / Kulturális és aktív turisztikai termék információs és kommunikációs fejlesztése [SKHU/WETA/1901/4.1/101]	50 000,00	2020.08.01.	2021.07.31.
„Gönyű - Kolozsnéma” / Gönyű és Kolozsnéma közös élete [SKHU/WETA/1901/4.1/126]	44 637,00	2020.09.01.	2021.08.31.
„Fe(s)ztival” / Ácskapocs és Madari borfesztivál [SKHU/WETA/1901/4.1/124]	57 568,47	2020.09.01.	2021.08.31.
„Barátság-Priateľstvo” / Barátság Fesztivál [SKHU/WETA/1901/4.1/138]	58 511,15	2019.07.01.	2021.06.30.
„Röplabda” / A röplabda sportág határokat megmozgató közösségteremtő ereje [SKHU/WETA/1901/4.1/010]	54 759,95	2020.11.01.	2021.08.31.
„Fe(s)ztival” / Közös fesztiválok megrendezése Madarón és Kocson [SKHU/WETA/1901/4.1/129]	57 440,85	2020.09.01.	2021.08.31.
„GASTROCOOP” / Határmenti együttműködés a gasztroturizmus építéséért [SKHU/WETA/1901/4.1/114]	58 718,70	2021.01.01.	2021.08.31.
„Élő városok” / Élő városok, formálódó közösségek [SKHU/WETA/1901/4.1/119]	29 994,80	2020.10.01.	2021.05.31.
„Kiadványok építészet és színháztörténet terén” / Litomericzky Ars Architektura - Magyarock Dalszínház története [SKHU/WETA/1901/4.1/125]	57 419,60	2020.09.01.	2021.08.31.
„Kultúra” / Csallóköz és Szigetköz kultúrájának népszerűsítése [SKHU/WETA/1901/4.1/127]	55 342,00	2020.09.01.	2021.08.31.
„Tapasztalatcsere a rehabilitációs kezelésében” / Tapasztalatcsere és új módszerek bevezetése a stroke utáni betegek kezelésében [SKHU/WETA/1901/4.1/121]	49 983,60	2020.07.01.	2021.06.30.
„CYCLOCOOP” / Baráti kapcsolat két keréken - Tata és Szőgyén közt [SKHU/WETA/1901/4.1/117]	52 058,90	2020.12.01.	2021.07.31.
„IPOLYCOOP” / Önkormányzatok együttműködése az Ipoly völgyében [SKHU/WETA/1901/4.1/112]	51 062,30	2021.04.01.	2021.08.31.
„MOSONHERB” / Szigetköz és Csallóköz első közösségi gyógynövénykertjei [SKHU/WETA/1901/4.1/023]	50 242,50	2020.08.01.	2021.07.31.

Projekt rövidítése / címe [kódja]	TELJES KÖLTSÉGVETÉS (€)	PROJEKT KEZDETE	PROJEKT VÉGE
„Együttműködés / Spolupráca” / Generációk közti együttműködés [SKHU/WETA/1901/4.1/041]	58 800,89	2020.09.01.	2021.08.31.
„Együtt-tudók” / Határon átnyúló együttműködés a közös tudománytörténet népszerűsítése érdekében [SKHU/WETA/1901/4.1/002]	58 331,80	2020.07.01.	2021.06.30.
„Vizek régiója” / Vizek régiója [SKHU/WETA/1901/4.1/006]	58 722,90	2021.03.01.	2021.09.30.
„CS-P / ZO-P” / Csallóköz szíve - Pannontáj [SKHU/WETA/1901/4.1/020]	55 854,63	2019.11.01.	2020.10.31.
„LANDSCAPE” / Tájéértékek az egészség szolgálatában [SKHU/WETA/1901/4.1/021]	53 184,50	2020.05.01.	2020.10.31.
„ECO-EDU” / Innovatív ökotudatos szemléletformálás az oktatásban [SKHU/WETA/1901/4.1/022]	58 407,95	2020.04.01.	2020.09.30.
„MULTINSTCOOP” / Többszintű intézményi együttműködés Tardoskéd és Környe községek között [SKHU/WETA/1901/4.1/024]	58 214,60	2020.02.01.	2021.08.31.
„PROFCULTSPORTCOOP” / Szakmaiság, kultúra, sport - együttműködés Szímő és Mosonszolnok községek között [SKHU/WETA/1901/4.1/027]	58 800,80	2020.03.01.	2021.08.31.
„WITHOUTBORDERS” / Határtalanul [SKHU/WETA/1901/4.1/032]	44 789,40	2020.02.01.	2020.12.31.
„Jó sofőr, biztos célba érés” / Autóversenyzők határon átnyúló összefogása a fiatalok biztonságos közlekedésre nevelése érdekében [SKHU/WETA/1901/4.1/035]	56 837,62	2020.05.01.	2020.10.31.
„Komárno-Vác” / Komárom-Vác - a jövő pedagógusai [SKHU/WETA/1901/4.1/037]	57 120,90	2020.07.01.	2021.06.30.
„Fejlesztés/Rozvíjanie” / Határon átnyúló képesség- és készségfejlesztés [SKHU/WETA/1901/4.1/038]	55 107,40	2020.09.01.	2021.08.31.
„Népművészet/Folklór” / Néphagyományaink és népművészetünk megőrzése [SKHU/WETA/1901/4.1/039]	40 861,50	2020.09.01.	2021.08.31.
„KACS” / Kulturális szempontok a határokon átnyúló együttműködésben [SKHU/WETA/1901/4.1/040]	44 921,09	2020.09.01.	2021.08.31.
„Mese/Rozprávka” / A mesétől a találkozóiig [SKHU/WETA/1901/4.1/042]	58 669,61	2020.04.01.	2020.09.30.
„Klímaváltozás és Duna” / Klímaváltozás és Duna a Határmenti Régióban - Határmenti Együttműködés Helyi Önkormányzatok és Általános Iskolák Között [SKHU/WETA/1801/4.1/005]	56 727,14	2019.08.01.	2021.01.31.
„CAMPUSK” / Cross-border Youth Campus for better cooperation and better capacities [SKHU/WETA/1801/4.1/006]	41 032,80	2019.05.01.	2019.09.30.
„Biomass” / Körforgásos biomassza hasznosítás a szlovák-magyar határmenti régióban: kutatás és nevelés [SKHU/WETA/1801/4.1/007]	57 810,00	2019.02.01.	2020.01.31.

Projekt rövidítése / címe [kódja]	TELJES KÖLTSÉGVETÉS (€)	PROJEKT KEZDETE	PROJEKT VÉGE
„IPOLYTOUR” / Az Ipoly-folyó turisztikai koncepciójának elkészítése, közös és szabályzó rendszerének bevezetése [SKHU/WETA/1801/4.1/004]	54 489,00	2019.06.01.	2019.12.31.
„Csónakban” / Közösen egy csónakban [SKHU/WETA/1801/4.1/009]	56 343,23	2020.01.01.	2021.06.30.
„Média együttműködés” / Bábolna-Hidaskürt (Mostová) között média-együttműködés kialakítása [SKHU/WETA/1801/4.1/001]	58 760,79	2019.06.01.	2020.02.29.